Finansutskottets betänkande 1986/87:10

om riktlinjer för den ekonomiska politiken och för budgetregleringen m.m. (prop. 1986/87:100 bil. 1 och bil. 2 punkt 2)

FiU 1986/87:10

Sammanfattning

I betänkandet behandlar utskottet riktlinjerna för den ekonomiska politiken. Bedömningen av utvecklingen för år 1987 ter sig alltjämt gynnsam för den svenska ekonomin. Efter det att prognoserna i finansplanen fastställdes i december 1986 har dock råoljepriserna stigit vilket försvagar bytesbalansen. Detta kompenseras emellertid av det fortsatta fallet i dollarkursen.

Utskottet anser att den ekonomiska politik som förts under de senaste åren har inneburit att de ekonomiska obalanserna har minskat. Utrymme har därigenom skapats för en ökning av den privata konsumtionen och för angelägna reformer avsedda att öka och utveckla välfärden. Trots den gynnsamma utvecklingen understryker utskottet att den strama finanspolitiken måste vidmakthållas. Kapitalbildningen måste prioriteras. Lägre löneökningar är nödvändiga för att hålla kvar inflationen på en låg nivå och därigenom möjliggöra reallöneökningar samtidigt som en försämring av vår konkurrenskraft undviks.

Mot förslaget till inriktning av den ekonomiska politiken reserverar sig företrädarna för moderata samlingspartiet, folkpartiet och centerpartiet i en gemensam reservation. Vänsterpartiet kommunisternas företrädare reserverar sig till förmån för de riktlinjer som anges i partimotionen om den ekonomiska politiken.

Utskottet tillstyrker vidare regeringens förslag till budgetpolitiska riktlinjer som innebär en fortsatt stram utgiftsprövning. Endast de mest angelägna reformerna bör genomföras och de bör finansieras genom att andra utgifter minskas. De fyra oppositionspartiernas företrädare i utskottet har avgivit var sin reservation om budgetpolitiken, i vilka förslagen i resp. partimotion följs upp.

Andra frågor som tas upp i betänkandet berör bl. a.

- allemanssparandet, där utskottet tillstyrker att spararna under andra kvartalet 1987 skall få göra extrainsättningar på sammanlagt 5 000 kr.,
- det statliga budgetsystemet, där utskottet tillstyrker att en ny anslagsform, kallad ramanslag, införs fr. o. m. nästa budgetår;
- löntagarfonder, där utskottet avstyrker motionsyrkanden om att fonderna skall avvecklas,
- investeringsfonder, där utskottet motsätter sig ytterligare frisläpp,
- kredit- och valutapolitiken, där utskottet bl. a. avstyrker krav på att valutaregleringen skall avskaffas.

1 *Riksdagen 1986/87. 5 saml. Nr 10*

När det gäller avveckling av löntagarfonderna, generellt frisläpp av investeringsfonderna och ett avskaffande av valutaregleringen har reservationer avlämnats av moderata samlingspartiet, folkpartiet och centerpartiet.

Inledning

I *proposition 1986/87:100* (budgetpropositionen) har regeringen i *bilaga 1 Finansplanen* (finansdepartementet) – efter föredragning av statsrådet Kjell-Olof Feldt (avsnitten 1-7 och 9) och statsrådet Bengt K.Å. Johansson (avsnitten 8 och 10) –

dels föreslagit riksdagen att

1. godkänna de allmänna riktlinjer för den ekonomiska politiken som förordats i propositionen,

2. godkänna de allmänna riktlinjer för budgetregleringen som förordats i propositionen,

3. för budgetåret 1987/88, i avvaktan på slutliga förslag i kompletteringspropositionen och i enlighet med vad som förordats i propositionen,

a) beräkna statsbudgetens inkomster,

b) beräkna förändringar i anslagsbehållningarna,

c) beräkna förändringar i dispositionen av rörliga krediter,

d) beräkna beräknat tillkommande utgiftsbehov, netto,

4. införa ramanslag som en ny anslagstyp i enlighet med vad som förordats i propositionen,

5. anta förslaget till lag om ändring i lagen (1983:890) om allemansparande,

6. anta förslaget till lag om ändring i bankrörelselagen (1987:000),

7. bemyndiga regeringen att medge postverket att självt förvalta sina likvida medel och godkänna de förordade riktlinjerna för denna förvaltning,

8. bemyndiga regeringen att medge postverket att för verksamheten inom postgirot ta upp lån,

9. bemyndiga regeringen att utfärda närmare bestämmelser om förvaltningen av postverkets likvida medel och om de organisatoriska formerna för postverkets finansförvaltning,

dels berett riksdagen tillfälle att ta del av vad som anförts i propositionen beträffande

10. den kommunala ekonomin,

11. statliga garantier,

12. vissa budgettekniska frågor,

13. spar- och kreditgränser, räntebeläggning, återredovisning m.m. i ett system med ramanslag och i fråga om val av försöksmyndigheter m.m.

Vid bilaga 1 Finansplanen har fogats som

bilaga 1.1 Preliminär nationalbudget för 1987

bilaga 1.2 Utdrag ur RRV:s inkomstberäkning

bilaga 1.3 Sammanställning av remissyttrandena över rapporter (RRV Dnr 1985:361) Överföring av anslagsmedel mellan budgetår – ett ramanslag med anslagssparande och anslagskredit

bilaga 1.4 Vissa tabeller rörande den statsfinansiella utvecklingen

bilaga 1.5 Lagförslag

Lagförslagen har följande lydelse:

Förslag till

FiU 1986/87:10

Lag om ändring i lagen (1983: 890) om allemanssparande

Härigenom föreskrivs att 4 § lagen (1983: 890) om allemanssparande[1] skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
4 §	
Varje sparare får sätta in högst 800 kronor i månaden i allemanssparandet.	
	Under andra kvartalet år 1987 får en sparare, utöver insättningar enligt första stycket, sätta in sammanlagt högst 5 000 kronor i allemanssparandet.
Spararens insättningar, i förekommande fall minskade med uttag, får sammanlagt inte överstiga 50 000 kronor.	

Denna lag träder i kraft den 1 april 1987.

[1] Lagen omtryckt 1986: 522.

Förslag till

FiU 1986/87:10

Lag om ändring i bankrörelselagen (1987: 000)

Härigenom föreskrivs att 2 § bankrörelselagen (1987: 000) skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*

2 §

Med bankrörelse avses i denna lag verksamhet i vilken ingår inlåning från allmänheten på sådan räkning som bank allmänt använder.

Bankrörelse får, förutom av Sveriges riksbank, drivas endast av bankaktiebolag, sparbanker och centrala föreningsbanker, som har fått regeringens tillstånd (oktroj) därtill.

Utan hinder av andra stycket får postverket för sin postgirorörelse hålla konton för allmänheten.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1987.

Bilaga 1 Finansplanen har hänvisats till finansutskottet.

Finansutskottet kommer att behandla finansplanens hemställan under 3 i samband med kompletteringspropositionen. Hemställan under 6 har av finansutskottet överlämnats till näringsutskottet. I övrigt behandlas de till finansutskottet hänvisade delarna i detta betänkande.

I *proposition 1986/87:100 bilaga 2 Gemensamma frågor* har regeringen – efter föredragning av statsrådet Bengt K. Å. Johansson – berett riksdagen tillfälle att ta del av vad som anförts under punkt 2 Den allmänna lönenivån för statsanställda m.m.

I detta sammanhang behandlar utskottet följande under allmänna motionstiden väckta motioner:

1986/87:Fi201 av Carl Bildt m.fl. (m, fp, c)
Avveckling av löntagarfonderna,

1986/87:Fi202 av Gullan Lindblad och Göthe Knutson (m)
Avveckling av löntagarfonderna,

1986/87:Fi203 av Erik Hovhammar och Anders Björck (m)
Generellt frisläpp av investeringsfonderna,

1986/87:Fi204 av Agne Hansson och Gösta Andersson (c)
Löntagarfondernas konsekvenser för Kalmar län,

1986/87:Fi205 av Marianne Karlsson m.fl. (c, m, fp)
Avskaffande av löntagarfonderna,

1986/87:Fi206 av Bengt Westerberg m.fl. (fp)
Valutaregleringen,

1986/87:Fi207 av Bengt Westerberg m.fl. (fp)
Valutaregleringen,

1986/87:Fi208 av Marianne Karlsson (c)
Kostnadsutvecklingen i av samhället kontrollerade verksamheter,

1986/87:Fi209 av Bengt Westerberg m.fl. (fp)
Ianspråktagandet av utrymme för löneökningar, m.m.,

1986/87:Fi210 av Carl Bildt m.fl. (m)
Privatisering av kommunal verksamhet,

1986/87:Fi211 av Olof Johansson m.fl. (c)
Besparingar inom den offentliga sektorn,

1986/87:Fi212 av Ing-Marie Hansson m.fl. (s)
Användningen av investeringsfondsmedel i Gävleborgs län,

1986/87:Fi213 av Bengt Kronblad m.fl. (s)
Frisläppande av investeringsfonder inom vissa delar av Kalmar län,

1986/87:Fi214 av Bertil Danielsson och Ewy Möller (m)
Frisläppande av investeringsfonder i Kalmar län,

1986/87:Fi215 av Carl Bildt m.fl. (m)
Den ekonomiska politiken, i vad avser yrkandena 1–6 och 8,

1986/87:Fi216 av Bengt Westerberg m.fl. (fp)
Den ekonomiska politiken,

1986/87:Fi217 av Alf Svensson (c)
Den ekonomiska politiken, i vad avser yrkandena 1–3 och 5,

1986/87:Fi218 av Alf Svensson (c)
Avskaffande av löntagarfonderna,

1986/87:Fi219 av Agne Hansson och Gösta Andersson (c)
Frisläpp av investeringsfonder i Kalmar län,

1986/87:Fi220 av Karl-Gösta Svenson (m)
Frisläpp av investeringsfonder i Blekinge län,

1986/87:Fi221 av Margit Gennser och Per Stenmarck (m)
Frisläpp av investeringsfonder i Malmöregionen,

1986/87:Fi222 av Lennart Brunander (c)
Avskaffande av löntagarfonderna,

1986/87:Fi223 av Anna Wohlin-Andersson och Marianne Karlsson (c)
Avveckling av löntagarfonderna, m.m., i vad avser yrkandena 1–2,

1986/87:Fi224 av Agne Hansson och Gösta Andersson (c)
Avskaffande av löntagarfondsavgiften för småföretag i Kalmar län,

1986/87:Fi225 av Ulf Adelsohn m.fl. (m)
Vissa frågor om kredit- och valutapolitiken,

1986/87:Fi226 av Lars Werner m.fl. (vpk)
Den ekonomiska politiken, i vad avser yrkandena 1–5,

1986/87:Fi227 av Siw Persson m.fl. (fp)
Frisläpp av investeringsfonderna, m.m.,

1986/87:Fi228 av Olof Johansson m.fl. (c)
Den ekonomiska politiken, i vad avser yrkandena 1–6 och 8,

1986/87:Fi320 av Bengt Westerberg m.fl. (fp)
Statsbidraget till kommunerna, i vad avser yrkande 1,

1986/87:Fi604 av Britta Bjelle (fp)
Differentierad ränta inom jordbruket,

1986/87:Fi605 av Carl Bildt m. fl. (m)
Fria kapitalrörelser, m. m., i vad avser yrkande 2,

1986/87:Fi606 av Anne Wibble m.fl. (fp)
Kredit- och valutapolitiken, i vad avser yrkande 2,

1986/87:Fi714 av Agne Hansson (c)
Extra insättning på vinstsparkonto,

1986/87:Fi801 av Christer Eirefelt m.fl. (fp)
Generellt frisläpp av investeringsfonderna, m.m., i vad avser yrkandena 1–2,

1986/87:Fi809 av Lars Tobisson m.fl. (m)
Betalningar till och från staten, i vad avser yrkandena 2–3.

Motionsyrkandena

De allmänna riktlinjerna för den ekonomiska politiken

1986/87:Fi209 av Bengt Westerberg m.fl. (fp) vari – med hänvisning till motiveringen i motion 1986/87:A229 – yrkas

1. att riksdagen begär att regeringen i sina kontakter med löneförhandlande organisationer inte bör använda s.k. förhandlad inkomstpolitik,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen sägs om att utrymme för löneökningar inte i förväg bör intecknas genom skatte- eller avgiftshöjningar.

1986/87:Fi215 av Carl Bildt m.fl. (m) vari yrkas

1. att riksdagen godkänner de allmänna riktlinjer för den ekonomiska politiken som föreslås i motionen.

1986/87:Fi216 av Bengt Westerberg m.fl. (fp) vari yrkas

1. att riksdagen godkänner de allmänna riktlinjer för den ekonomiska politiken som förordats i motionen,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av stabila spelregler.

1986/87:Fi217 av Alf Svensson (c) vari yrkas

1. att riksdagen beslutar att godkänna de allmänna riktlinjer för den ekonomiska politiken som redovisas i motionen.

1986/87:Fi226 av Lars Werner m.fl. (vpk) vari yrkas

1. att riksdagen med avslag på regeringens förslag i motsvarande del godkänner de allmänna riktlinjer för den ekonomiska politiken som i motionen förordas,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförs om utveckling av den gemensamma sektorn,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförs om en politik för överförande av ekonomiska resurser från kapital- och förmögenhetsägare till förmån för en rättvis fördelning,

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförs om utnyttjande av företagens likvida medel.

1986/87:Fi228 av Olof Johansson m.fl. (c) vari yrkas

1. att riksdagen godkänner de allmänna riktlinjer för den ekonomiska politiken som förordas i motionen,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts beträffande de övergripande målen för den ekonomiska politiken,

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts angående den offentliga sektorn,

6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts beträffande lönebildningen.

Statsskulds-, kredit- och valutapolitiken

1986/87:Fi206 av Bengt Westerberg m.fl. (fp) vari – med hänvisning till motiveringen i motion 1986/87:N343 – yrkas att riksdagen hos regeringen begär förslag till väsentliga liberaliseringar i valutaregleringen med sikte på totalt avskaffande i enlighet med vad som anförts i motionen.

1986/87:Fi207 av Bengt Westerberg m.fl. (fp) vari – med hänvisning till motiveringen i motion 1986/87:N344 – yrkas att riksdagen hos regeringen begär förslag om valutaregleringens avskaffande.

1986/87:Fi215 av Carl Bildt m.fl. (m) vari yrkas

4. att riksdagen som sin mening ger fullmäktige i riksgäldskontoret till känna vad som i motionen anförts om statsskuldspolitiken,

5. att riksdagen som sin mening ger fullmäktige i riksbanken till känna vad som i motionen anförts om kredit- och valutapolitiken.

1986/87:Fi217 av Alf Svensson (c) vari yrkas

5. att riksdagen beslutar att hos regeringen begära förslag till avveckling av valutaregleringen.

1986/87:Fi225 av Ulf Adelsohn m.fl. (m) vari – med hänvisning till motiveringen i motion 1986/87:A463 – yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts i motionen beträffande kredit- och valutapolitiken.

1986/87:Fi227 av Siw Persson m.fl. (fp) vari – med hänvisning till motiveringen i motion 1986/87:A490 – yrkas

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen sägs om avskaffande av valutaregleringen.

1986/87:Fi228 av Olof Johansson m.fl. (c) vari yrkas

4. att riksdagen hos regeringen begär förslag om valutaregleringens avskaffande.

1986/87:Fi604 av Britta Bjelle (fp) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär en översyn av möjligheterna att införa differentierad ränta för jordbruket.

1986/87:Fi605 av Carl Bildt m.fl. (m) vari – med hänvisning till motiveringen i motion 1986/87:U509 – yrkas

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen och fullmäktige i riksbanken till känna vad som i motionen anförs angående skyndsam och definitiv avveckling av valutaregleringen.

1986/87:Fi606 av Anne Wibble m.fl. (fp) vari yrkas

2. att riksdagen som sin mening ger fullmäktige i riksbanken till känna vad i motionen anförts om inriktningen för den framtida penning- och kreditpolitiken.

1986/87:Fi801 av Christer Eirefelt m.fl. (fp) vari – med hänvisning till motiveringen i motion 1986/87:N330 – yrkas

2. att riksdagen beslutar att valutaregleringen avskaffas.

Försäljning av statliga tillgångar och reducering av statsskulden

1986/87:Fi216 av Bengt Westerberg m.fl. (fp) vari yrkas

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen förordats om sanering av statens skuldbörda.

1986/87:Fi228 av Olof Johansson m.fl. (c) vari yrkas

8. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts om målsättning och inriktning beträffande engångsförstärkningar av budgeten samt bemyndigar regeringen att genomföra erforderliga utförsäljningar.

Löntagarfonderna

1986/87:Fi201 av Carl Bildt m.fl. (m, fp, c) vari yrkas

1. att riksdagen beslutar upphäva lag om vinstdelningsskatt fr.o.m. 1987 års taxering,

2. att riksdagen beslutar upphäva lag om ändring i lagen 1979:648 om procentsatser för uttag av avgift under åren 1980–1985 till försäkring för tilläggspension fr.o.m. den 1 juli 1987.

3. att riksdagen beslutar inrätta en interimistisk avvecklingsnämnd för förvaltning av de kollektiva löntagarfondernas tillgångar enligt vad som i motionen anförts,

4. att riksdagen hos regeringen begär förslag till sådana stimulansåtgärder för enskilt aktiesparande som beskrivs i motionen.

1986/87:Fi202 av Gullan Lindblad och Göthe Knutson (m) vari yrkas

1. att riksdagen beslutar att löntagarfonderna skall avskaffas,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att de av LO föreslagna åtgärderna för en ytterligare socialisering av svenskt näringsliv måste avvisas.

1986/87:Fi204 av Agne Hansson och Gösta Andersson (c) vari yrkas att riksdagen beslutar avveckla löntagarfonderna.

1986/87:Fi205 av Marianne Karlsson m.fl. (c, m, fp) vari yrkas att riksdagen beslutar avskaffa de kollektiva löntagarfonder som infördes genom proposition 1983/84:50.

1986/87:Fi218 av Alf Svensson (c) vari yrkas

1. att riksdagen beslutar att de kollektiva löntagarfonderna skall avskaffas i enlighet med vad som anförts i motionen,

2. att riksdagen beslutar att löntagarfondernas medel skall överföras till AP-fonderna,

3. att riksdagen hos regeringen begär förslag till stimulansåtgärder för vinstdelningssystem på företagen och för enskilt aktiesparande enligt vad som anförts i motionen.

1986/87:Fi222 av Lennart Brunander (c) vari – med hänvisning till motiveringen i motion 1986/87:N374 – yrkas att riksdagen beslutar avskaffa löntagarfonderna.

1986/87:Fi223 av Anna Wohlin-Andersson och Marianne Karlsson (c) vari – med hänvisning till motiveringen i motion 1986/87:A466 – yrkas

1. att riksdagen beslutar att avskaffa löntagarfonderna,

2. att riksdagen beslutar att vid en avveckling av löntagarfonderna hälften av de medel som redan finns samlade hos fonderna används för att stärka och utveckla småföretagen.

1986/87:Fi224 av Agne Hansson och Gösta Andersson (c) vari – med hänvisning till motiveringen i motion 1986/87:Sf323 – yrkas att riksdagen beslutar att hemställa hos regeringen om åtgärder för avskaffande av den 2-procentiga löntagarfondsavgiften.

Investeringsfonderna

1986/87:Fi203 av Erik Hovhammar och Anders Björck (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts om behovet av ett generellt frisläppande av investeringsfonderna.

1986/87:Fi212 av Ing-Marie Hansson m.fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om användning av investeringsfondsmedel för maskininvesteringar inom i första hand tillverkningsindustrin inom hela Gävleborgs län.

1986/87:Fi213 av Bengt Kronblad m.fl. (s) vari yrkas att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad som anförs i motionen om behovet av frisläppande av investeringsfonder gällande inventarier i delar av Kalmar län med speciella regionalpolitiska problem.

1986/87:Fi214 av Bertil Danielsson och Ewy Möller (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om frisläppande av investeringsfonderna i Kalmar län.

1986/87:Fi215 av Carl Bildt m.fl. (m) vari yrkas

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om frisläppande av de allmänna investeringsfonderna.

1986/87:Fi216 av Bengt Westerberg m.fl. (fp) vari yrkas

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om frisläppande av företagens investeringsfonder.

1986/87:Fi219 av Agne Hansson och Gösta Andersson (c) vari – med hänvisning till motiveringen i motion 1986/87:Bo224 – yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna nödvändigheten av ett frisläppande av industrins investeringsfonder i Kalmar län.

1986/87:Fi220 av Karl-Gösta Svenson (m) vari – med hänvisning till motiveringen i motion 1986/87:A438 – yrkas att riksdagen hos regeringen begär förslag om generellt frisläpp av investeringsfonder och allmän investeringsreserv i enlighet med de riktlinjer som angivits i motionen.

1986/87:Fi221 av Margit Gennser och Per Stenmarck (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att de allmänna investeringsfonderna för byggnads- och markarbeten skall generellt frisläppas även i Malmöregionen efter mars 1987, så att hela Skåne behandlas likvärdigt.

1986/87:Fi227 av Siw Persson m.fl. (fp) vari – med hänvisning till motiveringen i motion 1986/87:A490 – yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen sägs om frisläppande av allmänna investeringsfonderna i sydvästra Skåne.

1986/87:Fi801 av Christer Eirefelt m.fl. (fp) vari – med hänvisning till motiveringen i motion 1986/87:N330 – yrkas

1. att riksdagen uttalar sig för ett generellt frisläppande av investeringsfonderna under en treårsperiod i enlighet med vad som sägs i motionen.

Prisreglering

1986/87:Fi208 av Marianne Karlsson (c) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att regeringen bör ingripa mot den kraftiga prisutvecklingen inom de av samhället kontrollerade verksamheterna.

De allmänna riktlinjerna för budgetpolitiken

1986/87:Fi211 av Olof Johansson m.fl. (c) vari – med hänvisning till motiveringen i motion 1986/87:A421 – yrkas att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om formerna för genomförande av besparingar inom den offentliga sektorn.

1986/87:Fi215 av Carl Bildt m.fl. (m) vari yrkas

2. att riksdagen godkänner de allmänna riktlinjer för budgetregleringen som föreslås i motionen.

1986/87:Fi216 av Bengt Westerberg m.fl. (fp) vari yrkas

2. att riksdagen godkänner de allmänna riktlinjer för budgetpolitiken som förordats i motionen.

1986/87:Fi217 av Alf Svensson (c) vari yrkas

2. att riksdagen beslutar att godkänna de allmänna riktlinjer för budgetregleringen som redovisas i motionen.

1986/87:Fi226 av Lars Werner m.fl. (vpk) vari yrkas

2. att riksdagen med avslag på regeringens förslag i motsvarande del godkänner de allmänna riktlinjer för budgetregleringen som i motionen förordas.

1986/87:Fi228 av Olof Johansson m.fl. (c) vari yrkas

2. att riksdagen godkänner de allmänna riktlinjer för budgetregleringen som förordas i motionen.

Den kommunala ekonomin

1986/87:Fi210 av Carl Bildt m.fl. (m) vari – med hänvisning till motiveringen i motion 1986/87:N354 – yrkas att riksdagen uttalar att kommunala tillgångar och verksamheter bör privatiseras i enlighet med vad som i motionen anförts.

1986/87:Fi215 av Carl Bildt m.fl. (m) vari yrkas

6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om den kommunala ekonomin,

8. att riksdagen beslutar anta nedanstående

Förslag till Lag om begränsning i kommuns och landstingskommuns rätt att ta ut skatt för åren 1988 och 1989 m.m.

Härigenom föreskrivs följande.

1 § Vid fastställande av skattesats för åren 1988 och 1989 får kommun eller landstingskommun ej överskrida den skattesats som kommunen eller landstingskommunen har bestämt för år 1987.

2 § Om särskilda förhållanden i kommun eller landstingskommun påkallar det, får regeringen efter ansökan bevilja undantag från vad som sägs under 1 §. Ansökan inges till länsstyrelse före det år ansökan avser.

3 § Högre skattesats än vad som är medgivet enligt 1 § får ej tillämpas vid debitering av kommunalskatt eller landstingsskatt för åren 1988 och 1989 enligt uppbördslagen (1953:272) eller vid utbetalning av sådan skatt för något av dessa år enligt lagen (1965:269) med särskilda bestämmelser om kommuns eller annan menighets utdebitering av skatt m.m., om ej regeringen beviljat undantag enligt 2 §.

1986/87:Fi217 av Alf Svensson (c) vari yrkas

3. att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförs om den kommunala ekonomin.

1986/87:Fi320 av Bengt Westerberg m.fl. (fp) vari yrkas

1. att riksdagen godkänner de allmänna riktlinjer för den kommunala ekonomin som anförts i motionen.

Allemanssparandet

1986/87:Fi714 av Agne Hansson (c) vari yrkas att riksdagen beslutar att en extra insättning om högst 5 000 kr. i vinstsparandet tillåts under andra kvartalet 1987.

1986/87:Fi809 av Lars Tobisson m.fl. (m) vari yrkas

2. att riksdagen avslår förslaget till lag om ändring i bankrörelselagen,

3. att riksdagen beträffande riktlinjerna för postverkets förvaltning av sina likvida medel och de organisatoriska formerna härför ger regeringen till känna vad som i motionen anförts.

Propositionen

I propositionen understryks att den tredje vägens ekonomiska politik måste fullföljas med fasthet och konsekvens. Strävan är alltjämt att vi fullt ut skall utnyttja våra produktiva resurser under yttre och inre balans och på ett sätt som medger en stigande levnadsstandard. Den gynnsamma utvecklingen för den svenska ekonomin – inte minst den högre ekonomiska aktiviteten – ställer emellertid den ekonomiska politiken inför delvis nya krav. Det gäller i första hand uppgiften att bekämpa inflationen i en situation som präglas av högt kapacitetsutnyttjande, förbättrat arbetsmarknadsläge och hög likviditet i näringslivet. Det gäller även risken för att den privata konsumtionen ökar i en takt som överstiger det samhällsekonomiska utrymmet. Den underliggande bytesbalanssituationen och inflationstakten är ännu icke tillfredsställande, och det kommer att krävas fortsatta insatser för att befästa och förstärka den positiva utveckling som har ägt rum under det senaste året.

Den privata konsumtionen bedöms 1986 ha ökat med ca 3 1/2 %. På kortare sikt skapar denna ökning inga problem, så länge bytesbalansen visar överskott och investeringsaktiviteten är dämpad. Sett i ett något längre perspektiv måste emellertid förhållandet mellan konsumtion och kapitalbildning förskjutas, så att kapitalbildningen – dvs. investeringar och nettoexport – svarar för en större del av den totala ekonomiska tillväxten. Den främsta förutsättningen för att åstadkomma detta är att löne- och prisökningarna blir låga, så att konkurrenskraften stärks.

Kostnadsutvecklingen utgör alltjämt ett problem i den svenska ekonomin. Förutsättningar har skapats för en märkbar dämpning av löneökningarna under 1987, men de totala löneökningarna i Sverige ligger alltjämt högre än i våra viktigare konkurrentländer.

Det är en central uppgift för den ekonomiska politiken att under medverkan av arbetsmarknadens parter skapa förutsättningar för en lönebildning som gör det möjligt att ytterligare nedbringa inflationen, att upprätthålla freden på arbetsmarknaden och att åstadkomma önskade lönerelationer mellan olika sektorer och yrkesgrupper på arbetsmarknaden. Detta måste ske på ett sätt som möjliggör fortsatta reallöneökningar för löntagarkollektivet och som bidrar till rättvis fördelning och trygghet i arbetslivet.

Enligt propositionen innebär det budgetförslag som nu läggs fram en strävan att forsätta att föra en *stram finanspolitik*. Genom de besparingar som föreslås skapas utrymme för såväl utgiftsökningar på vissa prioriterade områden som en fortsatt minskning av budgetunderskottet.

Inom det *fördelningspolitiska* området föreslås en ökning av det kommunala bostadstillägget (KBT) för att förbättra den ekonomiska situationen för

de sämst ställda pensionärerna. Vidare föreslås att basbeloppet, utöver sedvanlig priskompensation, höjs med 400 kr. fr.o.m. den 1 juli 1987. Vid samma tidpunkt återställs den tidigare ersättningsnivån om 65 % för alla med delpension. Sjukförsäkringen förbättras för viktiga grupper på arbetsmarknaden, såsom privatanställda arbetare och deltidsanställda, genom att karensdagen försvinner, fridagsregeln tas bort och den s.k. timsjukpenningen genomförs den 1 december 1987. För år 1988 föreslås vidare förbättringar av bostadsbidragen, så att de blir mera inriktade på att underlätta för barnfamiljer att skaffa sig större bostad. Dagpenningen i arbetslöshetsförsäkringen föreslås bli höjd till högst 400 kr./dag. Samtidigt höjs det kontanta arbetsmarknadsstödet (KAS) och utbildningsbidragen.

I propositionen förslås även flera åtgärder i syfte att bidra till en ökad regional utjämning. Samma syfte har en föreslagen reformering av skatteutjämningssystemet liksom det beslut regeringen nyligen fattat om ett nytt frisläpp av investeringsfonderna för byggnadsinvesteringar utanför storstadsområdena.

Det framhålls att *hushållssparandet* måste öka. De som deltar i allemanssparandet bör därför få möjlighet att under andra kvartalet 1987 göra en extra insättning om högst 5 000 kr.

Full sysselsättning anges som det viktigaste målet för regeringens ekonomiska politik. Arbetsmarknadsläget bedöms bli relativt gott under år 1987 med en sysselsättningsökning på ca 30 000 personer och oförändrad arbetslöshet. Arbetsmarknadspolitiken föreslås i ökande grad bli utnyttjad för att lösa olika anpassningsproblem, bl.a. bristen på kvalificerade tekniker och vissa yrkesarbetare. Samtidigt föreslås att nuvarande flyttningsbidrag i form av starthjälp slopas medan flyttningsbidragen i övrigt kvarstår.

Vad gäller *budgetpolitiken* anförs att vägledande för utformningen av budgetförslaget för budgetåret 1987/88 har varit att konsolideringen av statsfinanserna måste drivas vidare, dvs. att budgetunderskottet i såväl nominella som reala termer måste nedbringas ytterligare. Skatternas andel av BNP skall vidare hållas i stort sett oförändrad. För 1987 leder visserligen engångsskatten på försäkringsbolagen till en temporär höjning av denna andel, men för 1988 återgår den till ungefär nuvarande nivå.

Budgetunderskottet för innevarande budgetår beräknas stanna vid 40,5 miljarder kronor, vilket motsvarar en förbättring av det beräknade budgetsaldot med 4,4 miljarder kronor i förhållande till beräkningen i statsbudgeten.

För budgetåret 1987/88 beräknas budgetunderskottet uppgå till 36,9 miljarder kronor.

För år 1987 förutses en ytterligare markant nedgång i statens lånebehov, bl.a. till följd av att den tillfälliga förmögenhetsskatten på försäkringsbolag m.fl. väntas inbringa ca 15 miljarder kronor. Därmed minskar det återstående lånebehovet till ca 21 miljarder kronor. Målet att staten inte skall nettolåna i utlandet ligger fast.

Vad gäller den *kommunala ekonomin* framhålls att de åtgärder som föreslås i propositionen är avvägda mot kommunsektorns ekonomiska situation, så att de kan ske inom ramen för ett i stort sett oförändrat kommunalt skattetryck och med en kraftigt skatteutjämnande profil. Sam-

mantaget summerar neddragningarna av bidrag inom olika sektorer, främst skolan, till drygt 600 milj. kr. år 1988. De föreslagna åtgärderna avser i samtliga fall bidrag till verksamheter där kommunerna själva fastlägger ambitionsnivån. Vidare föreslås en reformering av skatteutjämningssystemet som totalt sett innebär minskning av skatteutjämningsbidragen med 1 750 milj. kr. år 1988. För att kompensera de omställningsproblem detta kan medföra för vissa kommuner föreslås en ökning av de extra skatteutjämningsbidragen med 200 milj. kr. Dessutom föreslås att skatteutjämningsavgiften successivt trappas ned. För år 1988 föreslås en reducering med 4 öre per skattekrona, vilket motsvarar ca 350 milj. kr.

I propositionen föreslås också att årsarbetarbidraget till social hemhjälp höjs, vilket sammantaget ökar statens kostnader med 250 milj. kr. I övrigt har statsbidragen till kommunsektorn i princip hållits oförändrade inför 1988. Propositionens förslag om höjd hyresgräns för kommunalt bostadstillägg medför ökade kostnader för kommunerna.

Partimotionerna om den ekonomiska politiken

I **motion Fi215** (m) framhålls att målet för den ekonomiska politiken ytterst är att öka den enskildes frihet och välfärd. Det förutsätter ekonomisk tillväxt, stabila priser och arbete åt alla som vill arbeta. De målen kan nås, menar motionärerna, endast med en politik som stärker marknadshushållningen och avlägsnar alla de tillväxthinder som under lång tid byggts in i den svenska ekonomin.

I motionen framhålls att det efter det senaste decenniets utveckling står klart att en stabil tillväxt i svensk ekonomi är svår att förena med en offentlig sektor av dagens storlek i förhållande till BNP. Den ekonomisk-politiska strategi som förordas av motionärerna med lägre ökningstakt i de offentliga utgifterna, sänkt skattetryck, stramare finanspolitik, avreglering av näringslivet, avskaffande av statliga och kommunala monopol samt avskaffande av löntagarfonderna innebär att inflationen bekämpas.

Den finanspolitiska åtstramning som regeringen förordar betecknas som otillräcklig. De offentliga utgifterna måste begränsas mer än vad regeringen föreslår samtidigt som den enskilda sektorn ges större expansionsutrymme. I nästa års budget måste utgifterna minskas ytterligare för att den svenska räntenivån skall kunna sänkas till den nivå som råder i omvärlden, vilket är nödvändigt för att stimulera investeringarna i den konkurrensutsatta sektorn. Investeringarna har under de senaste åren varit alltför låga med hänsyn till den kraftiga expansion av den industriella kapaciteten som Sveriges ekonomi behöver. Det är därför nödvändigt att lönsamheten i industrin förbättras ytterligare samtidigt som kapitalkostnaderna sänks.

Om den offentliga utgiftsexpansionen hålls tillbaka så att tillväxten i totalproduktionen tillåts öka snabbare, skapas utrymme för ett sänkt skattetryck. I första hand måste detta utrymme användas för att sänka skatter som drabbar arbete, sparande och företagsamhet. Ett lägre skattetryck och lägre marginaleffekter ger konkurrensförbättringar gentemot omvärlden.

Det viktigaste för lönebildningen – drivkraften att arbeta och spara m.m. – är, sägs det i motionen, att sänka skatterna. Med anledning därav föreslås

en kraftig sänkning av marginalskatterna och en sänkning av bolagsskatten samtidigt som vissa möjligheter till fondavsättningar minskas. Därutöver föreslås en sänkning av förmögenhets- och arvsskatterna med motiveringen att de drabbar den kapitalbildning som befrämjar ekonomisk tillväxt.

Vad gäller avreglering av ekonomin sägs i motionen följande. Den svenska ekonomin är hårt reglerad genom konkurrensbegränsningar, etableringshinder och mängder av regleringar. Monopolen måste brytas och konkurrensen stärkas genom att privata alternativ till offentligt producerad service tillåts.

Investeringsfonderna inrättades ursprungligen som ett konjunkturpolitiskt instrument. Enligt motionärerna talar flera skäl för att det inte längre är lämpligt att bedriva en stabiliseringspolitik som syftar till att kortsiktigt utjämna svängningar i den internationella konjunkturen. Därför bör investeringsfonderna generellt vara frisläppta. Frågan om investeringsfonderna bör också prövas i samband med att hela företagsbeskattningen reformeras.

De ständigt återkommande prisregleringarna utgör ett konkurrens- och tillväxthämmande inslag. De lagar och institutioner (SPK) som gör prisregleringar möjliga bör avvecklas.

Lagstiftningen på arbetsmarknaden bör mjukas upp så att den underlättar och inte försvårar strukturomvandlingen. Bostadsmarknaden måste fås att fungera bättre genom att subventioner tas bort, fastighetsskatten successivt avskaffas och centralstyrning och byråkrati ersätts med rörlighet och anpassning.

Löntagarfonderna bör avskaffas i enlighet med den borgerliga avvecklingsplanen.

Ett viktigt inslag i en politik för högre tillväxt är vidare att ekonomins spelregler blir någorlunda stabila över tiden. Den kortsiktighet och ryckighet som kännetecknat den ekonomiska politiken under senare år har förstärkt osäkerheten för företagare och anställda. Den ekonomiska politikens inriktning bör därför ligga fast över tiden.

Vad gäller *budgetpolitiken* framhålls att de offentliga utgifternas andel av BNP måste minska för att skattetrycket skall kunna sänkas. Målsättningen är att skattetrycket år 1992 skall vara 5 procentenheter lägre än det är i dag, vilket ger utrymme för betydande skattesänkningar. Detta kan ske om ökningen av de totala offentliga utgifterna under den kommande femårsperioden begränsas till 0,5–1 % per år, räknat i fasta priser och förutsatt att tillväxten i totalproduktionen blir i genomsnitt 2–2,5 % per år under samma period. Den ökningstakt i de offentliga utgifterna som förespråkas av motionärerna för de kommande åren överensstämmer med den som skulle ha ägt rum under de senaste åren, om de kommunala utgifterna hade bibehållits på en realt sett oförändrad nivå. I den mån konjunktursituationen nästa år blir sådan att den i motionen angivna finanspolitiska åtstramningen leder till att den totala efterfrågan kommer på en alltför låg nivå, bör detta motverkas med ytterligare skattesänkningar emedan ökade utgifter inte längre ses som ändamålsenliga för att stimulera ekonomin.

Motionärernas förslag till statsbudget för det kommande budgetåret innebär jämfört med regeringens förslag en utgiftsnivå som ligger 19 miljarder kronor lägre räknat på helår. Av dessa utgiftsminskningar är ca 5 miljarder kronor mer eller mindre av engångskaraktär. Skatteintäkterna

föreslås för 1988 bli ca 7,5 miljarder kronor lägre. Därtill kommer en beräknad ökning av skatteinkomsterna med ca 1 miljard kronor genom marginalskattesänkningarnas effekter på bl.a. arbetsutbudet. Det kassamässiga underskottet blir därmed 9,3 miljarder kronor lägre än det av regeringen föreslagna. Då är både ickepermanenta besparingar inräknade och ökade skatteinkomster till följd av ökade arbetsinkomster. Bortsett från dessa minskar underskottet med 3,3 miljarder kronor.

För budgetåret uppgår besparingsförslagen till 15,5 miljarder kronor och skattesänkningsförslagen till 3,9 miljarder kronor. Förklaringen till de reducerade talen är att många av skattesänkningsförslagen och även flera utgiftsförändringar träder i kraft den 1 januari 1988.

De förslag som framförs inom det *penning-, kredit- och valutapolitiska området* kan sammanfattas på följande sätt:

- Statsskuldspolitiken måste ytterligare effektiviseras inom vissa områden. Tidsanpassningen av de åtgärder som skall suga upp likviditetsökningen i hushållen är minst sagt dålig. Ryckigheten i statens upplåningspolitik måste upphöra.
- Det är svårt att motivera varför hushållens sparande åt staten skall vara särskilt skattegynnat. Generell sparstimulans via avkastningsfonder bör utformas.
- De återstående resterna av kreditregleringen bör avskaffas och ersättas med en beredskapslag.
- Avregleringen av kreditmarknaden måste bli bestående.
- Räntetrappan kan avskaffas och ersättas med ett pris på upplåning i riksbanken från fall till fall.
- Diskontot bör avskaffas och en annan jämförelseränta bör utvecklas.
- Den nuvarande snabba ökningen i penningmängden måste motverkas om inflationen skall kunna hållas under kontroll.
- En snabb och fullständig avreglering av valutapolitiken måste genomföras.
- Anknyt kronan till EMS-systemet för att bl.a. motverka en ökad löneglidning.

Vad avser den *kommunala ekonomin* framhålls i motionen att genom de kraftiga löneökningarna år 1986 kommer de kommunala inkomsterna att öka snabbt även under år 1988, vilket inger farhågor för den kommunala expansionen även fortsättningsvis. Moderata samlingspartiet har under lång tid förespråkat en realt sett oförändrad kommunal utgiftsvolym. Detta krav är minst lika aktuellt nu som tidigare. Ett primärt mål för den ekonomiska politiken i kommunsektorn är därför att bringa ned volymökningen till 0 %. Därigenom skapas bl.a. möjligheten att höja reallönerna.

Den av motionärerna specificerade åtstramningen gentemot kommunerna uppgår, utöver regeringens förslag, till 3,1 miljarder kronor för år 1988. Åtgärderna kompletteras med krav på kommunalt skattestopp.

Med utgångspunkt i att årets finansplan innehåller en serie varningar om kvarstående balansbrister i den svenska ekonomin dras i **motion Fi216** (fp) den slutsatsen att den s.k. tredje vägens politik har misslyckats. I motionen betonas att pris- och lönekostnadsökningarna fortfarande är alldeles för stora

och att kapitalbildningens bidrag till tillväxten fortfarande är alldeles för litet. Utvecklingen ligger mycket nära det sämre alternativet i de treårskalkyler som presenterades under våren 1986. Folkpartiet finner det anmärkningsvärt att inga korrigeringar föreslås i den ekonomiska politiken.

I motionen föreslås ett antal åtgärder för att nedbringa löne- och prisutvecklingen till en mer rimlig nivå och för att öka kapitalbildningen och tillväxten. Statlig inkomstpolitik avvisas. Motionärerna framhåller att statens agerande bör inriktas på att skapa goda förutsättningar för lönebildningen så att företagens konkurrenskraft bevaras samtidigt som löntagarna får höjda reallöner.

För det första bör arbetsgivaravgifterna inte höjas den 1 januari 1988, vilket regeringen föreslagit. Det lilla utrymme för lönekostnadsökningar som kan finnas år 1988 bör reserveras för löntagarna.

För det andra måste marginalskatterna sänkas för alla heltidsarbetande. I partimotionen om skattepolitiken anges riktlinjer för en stor skattereform med kraftigt sänkta marginalskatter som kan träda i kraft år 1989. Redan år 1988 måste emellertid vissa steg tas för att underlätta avtalsrörelsen. Folkpartiet föreslår att marginalskatten sänks för alla inkomster över 80 000 kr. med 3 procentenheter.

För det tredje bör frivilliga system för andel-i-vinst för de anställda stimuleras, vilket bl.a. kan väntas dämpa lönekraven. Folkpartiet motsätter sig därför det av regeringen aviserade förslaget att belägga anställdas vinstandelar med arbetsgivaravgifter.

För det fjärde måste arbetslöshetsförsäkringen reformeras. Staten måste även fortsättningsvis bekämpa den öppna arbetslösheten, men förändringar i systemet krävs så att dels en större del av finansieringen sker av parterna, dels det område som skall finansieras med medel från försäkringen vidgas. En sådan reform skulle understryka arbetsmarknadspolitikens roll som en integrerad del av den ekonomiska politiken.

Den lägre pris- och löneökningstakt som kan väntas följa av folkpartiets förslag skapar bättre förutsättningar för ökad kapitalbildning. Därutöver krävs ytterligare åtgärder för att sänka räntenivån i syfte att stimulera investeringarna.

Valutaregleringen måste liberaliseras även för ingående valutaflöden. Därigenom ökar efterfrågan på svenska statspapper varigenom räntenivån kan väntas sjunka.

Statens skuldbörda måste saneras. I motionen föreslås därför utförsäljning och börsintroduktion av statliga företag, utflyttning av studielån ur budgeten m.m. Därigenom minskar statens upplåningsbehov, vilket även det kan väntas sänka räntenivån.

Företagens investeringsfonder bör släppas fria under en treårsperiod för att sedan i samband med genomförandet av den nämnda skattereformen återföras till beskattning.

I motionen framhålls också betydelsen av en ökad konkurrens inom tjänsteproduktionen. Offentliga monopol måste brytas för att stimulera förnyelse och tillväxt i ekonomin. Folkpartiet avvisar prisreglering som medel i den ekonomiska politiken och framhåller betydelsen av stabila prisregler.

Budgetförslaget i motionen innebär att folkpartiet sänker utgifterna med ca 6 miljarder kronor vartill kommer ränteeffekten av den föreslagna skuldsaneringen, totalt ca 6,8 miljarder kronor. Dessutom föreslås ett stort antal omprioriteringar.

Det utrymme som skapas av utgiftsminskningarna skall enligt folkpartiet användas för att sänka skatterna. Marginalskattesänkningar föreslås för alla heltidsarbetande med 3 procentenheter under år 1988, vilket på kort sikt minskar statens inkomster med ca 4,6 miljarder kronor. Dessutom föreslås den senaste höjningen av fastighetsskatten återtas och förmögenhetsskatten på arbetande kapital avskaffas, tillsammans ca 0,4 miljarder kronor. Folkpartiets nej till höjda arbetsgivaravgifter betyder minskade statsinkomster med ca 3 miljarder kronor. Sammantaget innebär dessa förslag skattesänkningar på ca 8 miljarder kronor. Skattereduktionen för fackföreningsavgifter skall avskaffas, vilket innebär att skattesänkningarna netto uppgår till ca 6,5 miljarder kronor.

Budgetsaldot i förhållande till regeringens förslag blir i stort sett oförändrat på helår räknat. För budgetåret leder förslagen i motionen till en minskning av budgetunderskottet i förhållande till regeringens förslag med ca 1,5 miljarder kronor. Till detta kommer engångsförstärkningar på ca 8,5 miljarder kronor.

Angående *kommunernas ekonomi* anförs i motionen att det på grund av regeringens knapphändiga redovisning är svårt att få en överblick av vilka totala förändringar som ligger i budgetförslaget. Det förefaller vara knappt 2,5 miljarder kronor i indragning. Detta är enligt motionärernas uppfattning för litet. Regeringen räknar i år med att den kommunala volymexpansionen blir 1,5 % och dessa prognoser är normalt en underskattning av det faktiska utfallet. Enligt bedömningen i motionen är det samhällsekonomiska utrymmet för kommuner och landsting begränsat till obetydligt mer än vad som följer av demografiska och åldersmässiga förändringar i befolkningens sammansättning. Det innebär för primärkommunernas räkning i stort sett nolltillväxt och för landstingskommunerna en volymexpansion på ca 1 %. Motionärerna föreslår därför en ytterligare minskning av statsbidragen till kommunsektorn med 1 miljard kronor.

I motion Fi228 (c) görs följande bedömning av de samlade konsekvenserna av regeringens ekonomiska politik åren 1982 till 1986. Devalveringen 1982 gynnade exportindustrin men ökade klyftorna och förstärkte ägar- och förmögenhetskoncentrationen. Den förstärkte ytterligare de regionala obalanserna. Flyttlassen började åter rulla. Devalveringen försvårade också anpassningen av den svenska löneökningstakten till omvärlden.

I motionen sammanfattas centerpartiets alternativa ekonomiska politik i fyra punkter.

För det första en balanserad tillväxt i hela landet. Följande program presenteras:

- en omfattande skattereform
- sparandeprogram
- stor satsning på utbildning
- infrastruktursatsningar
- stimulans för den privata tjänstesektorn

- effektivisering av den offentliga sektorn
- stimulans av ny- och småföretagande
- fasta spelregler i ekonomin.

För det andra skall den ekonomiska politiken främja en rättvis fördelning av tillväxten. I sitt budgetalternativ föreslår motionärerna förbättringar för pensionärer med låg pension, barnfamiljer och ungdomar.

För det tredje föreslås ett program för sparande syftande till decentraliserat ägande. I programmet ingår bl.a. ägande av bostad, eget företag och åtgärder för att bryta den offentliga och privata maktkoncentrationen.

Följande principer bör vara utgångspunkter för ett sådant program:

- Målsättningen på 10 miljarder i finansiellt sparandeöverskott tills statens utlandsskuld är betald.
- Målsättning att 10 % av hushållens inkomst skall sparas. Minimikrav att 1970-talets nivå återställs.
- Ekonomisk politik för stabilt penningvärde och höjda reallöner.
- Ge sparandet stabila villkor – minska den politiska osäkerheten.
- För en lågräntepolitik utan regleringar.

Vidare föreslås att en utredning tillsätts som skall överväga följande möjligheter att stimulera hushållssparandet:

- Marginalskattereform
- Inför personliga investeringskonton
- Höj och indexreglera sparavdraget
- Slopa skatten på arbetande kapital
- Återinför det enskilda avdraget på små aktieutdelningar.

För det fjärde måste man förstärka den svenska modellen på arbetsmarknaden, dvs. komma till rätta med problemen inom lönebildningen. I motionen avvisas statlig inkomstpolitik. I stället föreslås att staten lägger fast sådana institutionella förutsättningar att incitament för samhällsekonomiskt acceptabla avtal skapas. Motionärerna anser att ett medansvar för den arbetslöshet som alltför höga löneavtal skapar skall tas av såväl arbetsgivare som arbetstagare. Därmed kan målet full sysselsättning främjas utan hög inflation och externa problem.

De omfördelningar som motionärerna förordar i sitt budgetförslag innebär en viss förstärkning budgetåret 1987/88 och en balanserad situation om hänsyn tas till helårseffekt. Inräknas engångseffekter skulle budgetunderskottet i detta budgetalternativ minska ytterligare.

Motionärernas förslag om ökade utgifter uppgår till 7 555 milj. kr. för budgetåret 1987/88. Samtidigt föreslås besparingar på 7 170 milj. kr., skatte- och avgiftssänkningar på 420 milj. kr och överföringar från försäkringssystemet på 2 135 milj. kr. Totalt innebär detta en besparing på 1 330 milj. kr. vartill kommer ränteeffekter och engångseffekter.

Vad gäller den *kommunala ekonomin* framhåller motionärerna att det är viktigt att kommuner och landsting på ett fullgott sätt kan klara sina viktiga uppgifter ålagda av regering och riksdag. Samtidigt kräver den samhällsekonomiska situationen att kommuner och landsting aktivt medverkar till att den svenska ekonomin kommer i balans. Kommunernas viktiga verksamhet samt medverkan i saneringen av den svenska ekonomin bör enligt centerpartiets mening avvägas så att kommunala skattehöjningar undviks.

I princip accepteras regeringens ramar för den kommunala sektorn för nästa budgetår. Detta för att reducera det statliga budgetunderskottet.

Motionärerna framhåller att centerpartiet sedan länge har verkat för att med hjälp av skatteutjämningssystemet ge olika kommuner och landsting mer likartade ekonomiska möjligheter. En förstärkning och reformering av skatteutjämningssystemet är nödvändig. Finansministern har emellertid, sägs det i motionen, i budgeten föreslagit en kraftig försämring av skatteutjämningen.

Mot bakgrund av det liggande budgetförslaget föreslår motionärerna en ökad ram för skatteutjämningen på 3,4 miljarder kronor. Detta bör finansieras genom borttagen kompensation (1,6 miljarder kronor) till kommunerna för beskattningen av juridiska personer samt genom överföring av specialdestinerade bidrag (1,8 miljarder kronor).

På sikt föreslås en överföring av samtliga specialdestinerade bidrag (utom bidragen till skolan) till skatteutjämningen.

I **motion Fi226** (vpk) framhålls att när vi nu är vid "tredje vägens" ände framstår det som en avgörande brist i dagens socialdemokratiska regeringspolitik att frågan om vilket samhälle man vill skapa inte alls nämns eller diskuteras. Utan en sådan viljeinriktning kan man knappast heller diskutera om den föreslagna ekonomiska politiken alls leder framåt. Den förda politiken leder bort från det samhälle som arbetarrörelsens politiska och fackliga grenar en gång satt som mål för sitt arbete. Arbetslösheten blir – trots god konjunktur – kvar på fortsatt hög nivå. Stora ungdomskullar tvingas leva på lägre löner och halvtidsarbeten. Elberoendet och kärnkraftssamhället förstärks genom politiska undanmanövrar. Den gemensamma sektorn attackeras och den fackliga solidariteten mellan privat och offentligt anställda hotas. Transnationalisering av industriproduktionen och utlandsberoendet ökar snabbt. Försvaret ges mer pengar trots stora behov av pengar inom andra områden. Flyttlasspolitik och bostadsbrist går hand i hand med ett stort tryck på de regioner som favoriseras av kapitalets koncentrationsprocess. Nya miljöfaror redovisas undan för undan.

De erfarenheter som gjorts under ett decennium av borgerliga och socialdemokratiska regeringar visar enligt motionärerna att den ekonomiska politiken inte skiljer sig åt i de grundläggande dragen. Vänsterpartiet kommunisterna vill använda den ekonomiska politiken på ett helt annat sätt. Politiken skall innebära arbete åt alla, social rättvisa och en jämnare inkomstfördelning. Det nationella oberoendet måste försvaras och den internationella solidariteten förbättras. Miljöproblemen är en verklighet från vilken ingen kan bortse. Detta måste också forma politiken så att inga ekonomiska frågor kan avgöras utan att de ekologiska hänsynen finns med. Den regionala utarmningen skall bekämpas, vilket kan ske genom en styrning av investeringarna. Jämställdhet mellan könen måste även främjas av de ekonomisk-politiska åtgärderna. Ungdomen måste återges en framtidstro och en möjlighet att försörja sig. Den gemensamma sektorns socialt och samhällsekonomiskt viktiga delar skall utvecklas och förbättras, bl.a. genom en demokratisering av arbetsförhållanden. Samtidigt bör en förkortning av arbetsdagen övervägas. Denna utveckling måste gå hand i hand med

en förnyelse av industriproduktionen. Genom indragning av likviditeter från näringslivet kan nödvändiga investeringar genomföras grundat på ett väl utformat nationellt industrialiseringsprogram. Det understryks i motionen att ett generellt angrepp på den gemensamma sektorn är detsamma som ett förödande av en viktig produktionsfaktor i ett högt industrialiserat samhälle av vår typ. Demokratin måste klättra över fabriksgrindarna och hela samhällets utveckling bli en angelägenhet för envar. En sådan politik kräver ingrepp mot kapitalets envälde. En kraftig återfördelning av ekonomiska resurser är nödvändig från dem – främst privata kapitalister – som tjänat på inflation och spekulation till dem som förlorat på utvecklingen.

Angående skattepolitiken anförs att utgångspunkten för vänsterpartiet kommunisterna är att lindra beskattningen för folk i låga och normala inkomst- och förmögenhetslägen och åstadkomma en reellt ökad beskattning av stora inkomster och förmögenheter. Skattepolitiken måste, enligt motionärernas mening, ha ett långsiktigt perspektiv med grundläggande förändringar och ett kortsiktigt med förändringar i utjämnande syfte. I det längre perspektivet bör den huvudsakliga skatten på arbetsinkomster ersättas med en beskattning direkt i produktionsledet. Huvudparten av den nuvarande kommunala inkomstskatten torde kunna ersättas med skatt ur produktionen. Kvar av beskattningen av arbetsinkomsten skulle bli en mindre del kommunal skatt och den statliga inkomstskatten som samtidigt skulle ökas i progression. Med tyndpunkten överförd till en produktionsbeskattning skulle helt andra styrmedel för samhället ges, samtidigt som tekniken skulle komma att beskattas till skillnad mot för hur det är för närvarande. De nuvarande arbetsgivaravgifterna, som särskilt drabbar arbetsintensiva företag till skillnad mot högrobotiserade, skulle ersättas inom detta system.

Därutöver skulle en produktionsbeskattning också nyttjas till att minska uttaget av råvara och hög energikonsumtion och stimulera till högre återanvändningsgrad och energisparande.

I det kortare perspektivet krävs åtgärder för att kraftigt minska undandragandet av skatt och utjämna de stora skillnaderna mellan utdebiteringen i landets kommuner och landsting. Progressionen – utjämningen i skattesystemet – måste åter bli en realitet. "Problemet" med höga marginalskatter rör endast ett fåtal med inkomster högre än flertalet.

I motionen framförs även kravet att underskottsavdragen i inkomstbeskattningen bör slopas och kompenseras av en samhällelig bostadsfinansiering för egnahem och fritidshus med låg och fast ränta där räntan i stort sett halveras.

I motionens avsnitt om *budgetpolitiken* anförs bl.a. att det behövs ett mer distinkt flerårsperspektiv på budget och offentlig sektor. Inom detta bör man kunna fastlägga allmänna prioriteringar och förskjutningar.

En grundläggande sådan förskjutning är en utjämning mellan samhällets klasser vad avser inkomster och andra resurser. Detta är i högsta grad samhällsekonomiskt motiverat. Ett växande överskott har samlats hos finansvärld, storföretag och enskilda kapitalägare. De breda skikten i samhället tillsammans med viktiga offentliga verksamheter har gjort en motsvarande relativ förlust. Resultatet är en ekonomisk obalans, som gör att

överskottet inte investeras i nyttiga verksamheter utan flyter ut i finansiella operationer. Den nationella efterfrågebasen blir för svag.

Vidare bör enligt motionärerna en gradvis omfördelning i betydande mån ske via offentliga verksamheter, särskilt de som har betydelse för de breda folklagrens konkreta livsvillkor. Den samlade offentliga sektorns relativa storlek bör växa. Detta har på sikt positiva verkningar både på produktiviteten i samhällsekonomin och på utvecklandet av människors allmänna kapacitet. En viss ökning av hushållens konsumtion är också motiverad, men den kollektiva konsumtionen och investeringar bör ha ett företräde. Vad gäller hushållens konsumtion bör man klart differentiera mellan de sämre ställda gruppernas behov och den överflödskonsumtion som härrör från de mer penningstarka och som till stor del kan förmodas ha sitt ursprung i förtjänster på aktier eller andra privilegierade sparformer.

Förslagen i motionen ökar statsutgifterna med omkring 8 miljarder kronor utöver regeringens. Ungefär 0,8 miljarder härav faller på socialförsäkringssektorn. Skillnaden mellan motionens och regeringens förslag motsvarar ca 1 % av landets bruttonationalprodukt.

Inkomstsidan förstärks i detta budgetalternativ med 6,8 miljarder. Därtill kommer sannolikt en viss indirekt ökning av skatteinflödet via budgetens stimulerande effekt på sysselsättning och hushållsinkomster.

Utskottet

Den ekonomiska politiken

Den internationella utvecklingen

Den ekonomiska utvecklingen i OECD-området under de senaste fyra åren har kännetecknats av en konjunkturuppgång som i varaktighet är en av de längsta under hela efterkrigstiden. Även om tillväxten under år 1987 i de stora industriländerna inte kommer att ligga på den nivå som förutspåddes i slutet av år 1986 talar flera faktorer för att uppgången kommer att fortsätta under år 1987 om än i lägre takt än förra året.

Tabell 1. Bruttonationalprodukten i vissa OECD-länder och världshandelns utveckling
Årlig procentuell förändring.

	1986	1987		
		OECD[1]	KI[2]	Finansplanen
USA	2,5	3	2,8	2,8
Japan	2,3	2,8	2,8	2,5
V-Tyskland	2,5	3	3,3	3
Danmark	2,8	0,5	1,3	1,3
Norge	3,5	2	2	2,5
OECD-Europa	2,5	2,5	2,5	2,5
OECD-totalt	2,3	2,5	2,8	2,5
Världshandelns volymtillväxt	4,5	3,8	4	4

[1] OECD:s ekonomiska sekretariat, dec. 1986
[2] Konjunkturinstitutet

Det kan konstateras att oljeprisfallets positiva inverkan på tillväxten under år 1986 blev mindre än väntat. Däremot minskade i flertalet av OECD-länderna inflationstakten markant samtidigt som räntorna föll. Det är emellertid uppenbart att en låg inflation inte i nämnvärd grad har kunnat bidra till att lösa det svåra arbetslöshetsproblemet. I OECD-länderna väntas arbetslösheten under år 1987 ligga kvar på en mycket hög nivå. I Västeuropa innebär detta en arbetslöshet på 11 % som motsvarar 20 miljoner arbetslösa. Enligt OECD-sekretariatet måste tillväxten i OECD-området överstiga 3 % om någon påtaglig förbättring av arbetslöshetssituationen skall komma till stånd. Det är därför inte uteslutet att arbetsmarknadsläget i OECD-området ytterligare kan försämras.

Under den långa tillväxtperioden har olika konjunkturbedömare utfärdat varningar för att konjunkturen snabbt kan vändas nedåt. De bakomliggande orsakerna till detta är främst de rådande svåra obalanserna i världshandeln mellan de stora industriländerna men också den internationella skuldkrisen. Obalanserna synes bestå under år 1987 men dollarns kraftiga fall gentemot yenen och D-marken kan på sikt antas bidra till att utjämna obalanserna.

När det gäller skuldkrisen har situationen för de skuldtyngda utvecklingsländerna inte förbättrats. De långtgående neddragningar av sin import som u-länderna tvingats till för att kunna åstadkomma en förbättring av handelsbalansen försvårar möjligheterna att åstadkomma en tillväxt i dessa länder. År 1986 har i dessa avseenden inte inneburit någon förbättring.

I finansplanen understryks att det är angeläget att resultat snart kan uppvisas när det gäller att minska de stora externa obalanserna mellan de större industriländerna, inte minst för att avvärja det hot mot världshandeln som ett fortsatt starkt protektionistiskt tryck innebär. Det är av stor vikt att industriländerna gemensamt axlar ett ansvar för att den nödvändiga anpassningen sker utan att äventyra en fortsatt god tillväxt i världsekonomin. En ökad beredvillighet till samarbete har också visats från de större industriländernas sida när det gäller att få till stånd en rimlig anpassning av räntor och växelkurser. Det är önskvärt med en ökad internationell samordning för att åstadkomma en omläggning av den ekonomiska politiken i de större länderna med sikte bl.a. på att stärka tillväxten i Västeuropa och i Japan. Utskottet noterar med tillfredsställelse att regeringen avser att i olika internationella fora fortsätta verka för en sådan samordning.

Av den svenska exporten avsätts nära 80 % i Västeuropa och Förenta Staterna varav drygt 30 % går till de nordiska länderna. Den betydelse de nordiska länderna har för den svenska exporten illustreras av att handeln med Norge för närvarande ger hälften av överskottet i Sveriges handelsbalans. Aktuella prognoser pekar emellertid på en kraftig minskning av tillväxten både i BNP och i importen i såväl Danmark som Norge. Utvecklingen i Finland är däremot tillfredsställande trots en nedgång av exporten till Sovjetunionen. För år 1987 gäller att BNP-tillväxten bedöms uppgå till 2,5 %. Det största bidraget förväntas komma från den privata konsumtionen.

Mot denna bakgrund kan det vara av värde att redovisa den ekonomiska situationen för Danmark och Norge och den förväntade utvecklingen under år 1987. Produktionstillväxten i *Danmark* har sedan år 1982 legat väsentligt

över den genomsnittliga tillväxten i Västeuropa. De tre senaste åren har också inneburit en god tillväxt i investeringarna. Samtidigt har inflationen kommit ned från drygt 12 % i början av 1980-talet till något mer än 3,5 % för år 1986. Denna utveckling har emellertid åtföljts av mycket svåra bytesbalansproblem. I själva verket har bytesbalansen uppvisat kraftiga underskott alltsedan den första oljekrisen, dvs. sedan mitten av 1970-talet. En viss förbättring inträffade visserligen under åren 1983 och 1984 men därefter har bytesbalansen återigen försvagats och år 1986 blev ett av de sämre åren för dansk utrikeshandel (jfr tabell 2).

Utvecklingen i Danmark under 1960-talet och fram till mitten av 1970-talet kännetecknades av en även i jämförelse med motsvarande utveckling i Sverige låg arbetslöshet. Fr.o.m. mitten av 1970-talet började emellertid arbetslösheten att öka kontinuerligt och nådde år 1983 nivån 10,5 %. Därefter föll den något men uppgick år 1986 till 8,%.

I tabell 2 redovisas det danska finansministeriets bedömning av den ekonomiska utvecklingen för år 1987.

Tabell 2. Försörjningsbalans för Danmark. Det danska finansministeriets bedömning för år 1987

	Miljarder Dkr	Procentuell förändring	
	1985	1986	1987
BNP	613	2,7	1,1
Import	225	6,4	- 3,2
Privat konsumtion	337	4,8	- 0,5
Offentlig konsumtion	155	–0,4	2,5
Offentliga investeringar	14	–4,8	1,3
Bost. investeringar	26	10,0	–12,0
Övr. fasta investeringar	74	16,4	- 4,0
Lagerinvesteringar	6	–0,2	- 0,6
Export	226	1,0	3,4
Bytesbalans (miljarder Dkr.)	–28	–33	–19

Åren 1985 och 1986 innebar en markant tillväxt i konsumtionen och en god tillväxt i investeringarna. Detta fick till följd att importen ökade med nära 6,5 %. Samtidigt stagnerade emellertid exporten och bytesbalansunderskottet år 1986 blev, mätt som andel av bruttonationalprodukten, det största på mer än 20 år. För att komma till rätta med det snabbt accelererande underskottet vidtogs en rad stabiliseringspolitiska åtgärder såväl år 1985 som år 1986. De finanspolitiska åtgärderna har inneburit en höjning främst av vissa indirekta skatter. Vidare har kreditpolitiska åtgärder mot konsumtions- och bostadskrediter genomförts. Finansministeriet räknar med att åtgärderna skall medföra en minskning av den privata konsumtionen och betydande neddragning av bostadsbyggandet. Även för de övriga investeringarna väntas en nedgång. Eftersom en återhämtning bedöms ske samtidigt för exporten innebär prognosen en förbättring av bytesbalansen för år 1987 med nära 15 miljarder Dkr.

OECD anger i sin bedömning av Danmarks utveckling under år 1987 en väsentligt lägre (0,5%) tillväxt i BNP än vad finansministeriet gör. Skillna-

derna i prognosen beror bl.a. på att OECD antar en lägre ökning i exporten. Såväl OECD:s som finansministeriets bedömning utarbetades i slutet av år 1986. De därpå följande månaderna har inneburit en höjning av råoljepriset och ytterligare fall i dollarkursen. Kommer utvecklingen under år 1987 att innebära fortsatt fall i dollarkursen bör på grund av Danmarks anslutning till det europeiska monetära systemet (EMS) detta innebära en appreciering av den danska kronan. Detta kan betyda en försämring av Danmarks konkurrenskraft gentemot länderna utanför den europeiska gemenskapen (EG).

Oljesektorns utveckling i *Norge* har inneburit att även Norge har haft en tillväxt som legat väsentligt över genomsnittet för OECD-området under de senaste åren. Inget annat av Västeuropas länder kan uppvisa en så god utveckling av sysselsättningen och låg arbetslöshet under motsvarande period som Norge. Den höga ekonomiska aktiviteten har emellertid inneburit att inflationen varit hög.

År 1985 ökade den privata konsumtionen med mer än 8 %, en ökning som inte har någon motsvarighet under efterkrigstiden. Den kraftiga expansionen av den inhemska efterfrågan fortsatte under år 1986. Den framkallade en våldsam ökning av importen som i kombination med fallet i råoljepriserna försämrade bytesbalansen med nära 60 miljarder Nkr. Bytesbalansen uppvisade därför för första gången sedan år 1979 ett negativt saldo. För år 1987 väntas (jfr tabell 3) bytesbalansunderskottet öka ytterligare. Konsumtionsökningen förutses emellertid bli reducerad till 0,5 % och tillsammans med en nedgång i investeringsverksamheten innebär detta en minskning av importen med ca 4 %. Den här redovisade utvecklingen för den norska ekonomin stämmer väl överens med OECD:s bedömning.

Tabell 3. Försörjningsbalans för Norge. Det norska finans- och tolldepartementets bedömning[1]

	Miljarder Nkr 1985	Procentuell förändring 1986	1987
BNP	498	4,2	2,2
Import	196	11,7	– 3,7
Privat konsumtion	242	4,7	0,4
Offentlig konsumtion	93	2,0	1,7
Bruttoinvesteringar totalt	108	22,3	– 4,6
Industri	73	30,7	– 7,1
Bostäder	21	7,5	1,9
Off. myndigheter	14	0,4	1,5
Lagerinvesteringar	16	–	–
Export	235	3,5	1,8
Bytesbalans (miljarder Nkr.)	26	–33	–43

[1] Bedömningen slutfördes hösten 1986.

Oljeprisfallet och överhettningen i ekonomin har sålunda skapat svåra obalanser i den norska ekonomin. Utöver det stora bytesbalansunderskottet har statsbudgeten försvagats. År 1985 svarade oljeintäkterna på 47 miljarder Nkr. för 20 % av budgetens intäktssida. År 1986 innebar en minskning till 35 miljarder Nkr., och en lika kraftig minskning kan påräknas för innevarande år. Att situationen är svårbemästrad bestyrks av att inflationen är högre än

i konkurrentländerna. Enligt OECD kommer den under år 1987 att stanna vid 8 %. Kostnadsökningarna är stora och lönekostnaderna, som under år 1986 steg med nära 10 %, väntas under år 1987 stiga med över 10 %. Under år 1986 vidtogs åtstramande penning- och finanspolitiska åtgärder samtidigt som den norska kronan devalverades. Vid behandlingen av 1987 års budget fattades beslut om en ytterligare åtstramning av finanspolitiken genom nedskärningar av statsutgifterna och en höjning av inkomstskatten samt vissa avgiftshöjningar. Även kreditpolitiken skärptes.

Några nyckeltal för den internationella ekonomin som är av betydelse för hur den svenska ekonomin kommer att utvecklas under år 1987 redovisas i tabell 4.

Tabell 4. Internationella förutsättningar för år 1987. Bedömning enligt finansplanen

	1986	1987
BNP %		
USA	2,5	2,8
Japan	2,3	2,5
V-Tyskland	2,5	3
Danmark	2,8	1,3
Norge	3,5	2,5
KPI %		
USA	2,3	3
Japan	0,5	0
V-Tyskland	− 0,5	0,5
Danmark	3,8	3,8
Norge	7,3	9
Arbetslöshet		
USA	7	6,8
Japan	2,8	3,3
V-Tyskland	8	7,8
Danmark	7,8	8,8
Norge	1,8	2
Bytesbalans miljarder dollar[1]		
USA	− 145	− 140
Japan	+ 80	+ 75
V-Tyskland	+ 35	+ 25
Danmark	− 4,3	− 2,8
Norge	− 4,8	− 6
Världshandelns volymtillväxt	4,5	4
Råoljepris dollar per fat	14,6	15
Dollarkurs i kr.	7,13	6,97

[1] OECD. Economic Outlook dec. 1986

Som tidigare nämnts har sedan finansplanen presenterades priset på råolja börjat stiga samtidigt som dollarkursen fortsatt att falla. Oljepriset ligger för närvarande, i mitten av februari, vid 17–18 dollar per fat i jämförelse med 15 dollar per fat som antagits i finansplanen. Avgörande för oljeprisets utveckling är sammanhållningen inom OPEC.

I finansplanen har antagits en dollarkurs på 6:97 kr. Utvecklingen i januari och de första dagarna i februari blev återigen dramatiska för den amerikanska dollarn. Gentemot den svenska kronan föll dollarn med 10 % och

närmade sig 6:40 kr. Därefter har en återhämtning skett och den 19 februari noterades dollarn till 6:50 kr.

Fallet i dollarkursen kan väntas få påtagliga effekter för tillväxten i Japan och Västtyskland. Apprecieringen av yenen och D-marken minskar exporten från de båda länderna. Utvecklingen bör innebära en något lägre tillväxt för dessa länder än vad som angivits i tabell 4. För Förenta Staternas del bör utvecklingen vara den motsatta och innebära en ökad tillväxt. Det bör dock framhållas att trots den kraftiga deprecieringen av dollarn under åren 1985 och 1986 har detta inte inneburit någon förbättring av den reala utrikesbalansen under år 1986. Rimligtvis bör denna utveckling vända under år 1987 och ge ett positivt bidrag till BNP-tillväxten.

Som utskottet ser det talar utvecklingen av den internationella ekonomin efter december 1986 för en något lägre tillväxt i OECD-området under år 1987 än vad som anges i finansplanen. För världsekonomin som helhet motverkas detta av att situationen för vissa andra länderområden – exempelvis OPEC-länderna och de s.k. NIC-länderna i Asien – klart förbättras.

Utvecklingen i Sverige

År 1986 innebar för den svenska ekonomin en kraftig förbättring av bytesbalansen, som visade ett överskott på 8,5 miljarder kronor. Samtidigt sjönk inflationen till 4,2 %, räknat mellan helåren 1985 och 1986 och till 3,3 % under loppet av året. Det kan nämnas att man måste gå tillbaka till slutet av 1960-talet för att finna lika låga prisökningar. Tillväxten i BNP har emellertid varit måttlig och burits upp av ökad konsumtion medan bidraget från kapitalbildning, dvs. investeringar och nettoexport, varit negativt.

Av tabell 5 framgår att konjunkturinstitutets bedömning av tillväxten i BNP ligger något under den som redovisas i finansplanen. Förklaringen utgörs främst av en lägre tillväxt i den privata konsumtionen och i exporten.

Tabell 5. Försörjningsbalans och nyckeltal

	Miljarder kr. 1985 löp. priser	Procentuell volymförändring			
		1985	1986	1987 KI	1987 Fi-planen
BNP	862,5	2,2	1,7	1,8	2,2
Import av varor och tjänster	282,9	7,7	3,7	4,0	4,0
Tillgång	1 145,4	3,5	2,2	2,4	2,7
Priv. konsumtion	438,6	2,7	3,6	2,2	3,0
Off. konsumtion	239,8	1,9	1,3	1,1	1,0
Stat	64,8	0,4	–0,1	–0,3	–0,3
Kommuner	175,0	2,5	1,9	1,6	1,5
Bruttoinvesteringar	164,8	6,3	0,3	2,5	2,5
därav näringslivet	107,5	10,7	2,9	3,0	3,0
Lagerinvestering	–1.4	0.6	–0,3	0,5	0,4
Export av varor och tjänster	303,6	2,3	2,8	2,0	2,5
Användning	1 145,4	3,5	2,2	2,4	2,7
Konsumentpris dec.-dec., %		5,8	3,3	4,5–5,0	4,0
Sysselsättning, förändring i antal personer		+47 000	+32 000	+30 000	+30 000
Arbetslöshet, %		2,8	2,7	2,7	2,7
Timlön, %		7,2	7,9	5,5	5,3
Bytesbalans miljarder kr.		–10,4	8,5	6,9	3,6

Hushållens reala disponibla inkomster ökade under år 1986 med ca 3 %. För år 1987 anges i finansplanen en ökning på 2 %. Den privata konsumtionen beräknas öka med 3 %. Finansplanen anger i jämförelse med konjunkturinstitutet en lägre inflation för år 1987, vilket leder till en högre realinkomstökning för hushållen. Det är en orsak till att finansplanens konsumtionsprognos ligger nära 1 % högre än institutets.

Konsumtionsökningen under år 1986 kan antas ha varit i viss utsträckning lånefinansierad. Den ökade skuldsättningen i hushållen är till stor del möjliggjord av avregleringen av kreditmarknaden. Enligt utskottets mening är det knappast troligt att hushållen fortsätter att skuldsätta sig i samma utsträckning under år 1987. Höga realräntor, avdragsbegränsningar och det höjda sparavdraget är exempel på återhållande faktorer. Vidare träffade riksbanken i november en överenskommelse med banker, bostadsinstitut och finansbolag om skärpta amorteringsvillkor för nya lån till hushållen. Dessa omständigheter, tillsammans med att räntorna sedan slutet av november åter börjat vända uppåt, kan innebära att den fortsatta nedgången av hushållssparandet dämpas och att finansplanens konsumtionsprognos med ökning på 3 % är något för hög även om priserna inte skulle stiga mer än 4 % under loppet av året.

1986 års exportökning uppgick till 2,8 % samtidigt som världshandeln ökade med 4,5 %. Det är därför sannolikt att marknadsandelsförlusterna för detta år kommer att stanna vid ca 1,5 %. De mest betydande andelsförlusterna återfinns på de nordiska marknaderna och är främst orsakade av en kapacitetsbrist i den svenska bilindustrin. Både i finansplanen och i konjunkturinstitutets prognos förutses en lägre ökning för år 1987. Konjunk-

turinstitutet, som i stort utgår ifrån samma internationella förutsättningar som finansdepartementet, förutser forsatta marknadsandelsförluster för den svenska exporten vad gäller bearbetade varor. I finansplanen hävdas emellertid att marknadsandelsförlusterna bör upphöra under år 1987. Motiveringen är att de relativa arbetskostnaderna för svensk industri till följd av deprecieringen av den svenska kronan sjunkit något i gemensam valuta mellan åren 1985 och 1987. Vidare framhålls att lönsamheten i den svenska ekonomin är betydligt bättre än för några år sedan, vilket medfört att industriinvesteringarna i dag ligger på en väsentligt högre nivå än tidigare samt att marknadsföringsinsatserna förbättrats. Utskottet delar uppfattningen att detta bör ha positiva effekter på marknadsandelarna.

Som framgått av avsnittet om den internationella ekonomiska utvecklingen kan tillväxten i OECD-området komma att försvagas något i jämförelse med vad som förutsätts i finansplanen. Detta hindrar emellertid inte att förutsättningarna för svensk export på Västeuropa med undantag för Norden något kan förbättras. Orsaken är det fortsatta fallet i dollarkursen. Det bör dock framhållas att effekterna för svensk export av dollardeprecieringen inte är entydiga. Sverige har apprecierat kraftigt mot dollarn men också mot NIC/ASEAN-länderna medan en depreciering skett mot de västeuropeiska valutorna. I vilken utsträckning och i vilken riktning den svenska konkurrenskraften har ändrats till följd av växelkursförskjutningarna varierar därför, som framhålls i konjunkturinstitutets rapport, mellan olika marknader och är dessutom beroende av vilka antaganden man gör om vilka länder som bör betraktas som våra konkurrenter på dessa marknader. På den amerikanska marknaden har den svenska kronan deprecierat med ett par tre procent mellan år 1985 och år 1986 gentemot våra konkurrenter bland OECD-länderna (exkl. Förenta Staterna), men om NIC/ASEAN-länderna tas med i kalkylen har vår konkurrentvägda växelkurs inte ändrats nämnvärt. Om man dessutom skulle ta hänsyn till att vi också konkurrerar med amerikanska företag på den amerikanska marknaden skulle resultatet i stället bli en appreciering av den svenska kronan. På den västeuropeiska marknaden, som tar emot huvuddelen av den svenska exporten av bearbetade varor, är det däremot klart att den svenska kronan deprecierats mot konkurrentländernas valutor. Det förefaller därför rimligt att anta att växelkursförskjutningarna sammantaget har haft en positiv effekt på den svenska konkurrenskraften vad gäller marknaderna i Västeuropa.

Enligt utskottets mening bör mot denna bakgrund exporten kunna öka med de i finansplanen angivna 2,5 procenten. Utskottet vill emellertid understryka att en sådan utveckling av svensk utrikeshandel under år 1987 som här redovisats förutsätter att löner och priser inte stiger mer än vad som antagits i propositionen, dvs. att löneökningarna endast obetydligt överskrider 5 % och att inflationen under loppet av året stannar vid 4 %.

En höjning av priset på råolja under år 1987 kan inte uteslutas. En sådan prishöjning kan, allt annat oförändrat, radera ut det bytesbalansöverskott för år 1987 som anges i propositionen. Effekten av oljeprishöjningen motverkas emellertid av en fortsatt fallande dollarkurs. Därtill kommer att regeringens försvarsöverenskommelse med folkpartiet innefattar viss utförsäljning av de

svenska oljelagren och därmed en förstärkning av bytesbalansen.

De senaste årens utveckling har fört de totala fasta investeringarna upp till den högsta nivån under de senaste 15 åren. Investeringskvoten, som var ca 18,5 % år 1983, nådde ca 19,5 % år 1985. Mellan år 1985 och år 1986 har de totala bruttoinvesteringarna dock förblivit nästan oförändrade. Under år 1987 väntas emellertid bruttoinvesteringarna återigen öka. Industriinvesteringarna som under förra året minskade med 2 % bedöms under år 1987 öka kraftigt med 12 %. Ökningen ligger främst inom bilindustrin som därigenom får en angelägen kapacitetshöjning. Utskottet delar emellertid den uppfattning som framförs i propositionen, att även om återhämtningen och den fortsatta expansionen under år 1987 visar prov på en fortsatt god investeringsbenägenhet och riskvilja, så skulle uppgången sannolikt ha blivit kraftigare om den inhemska lönekostnadsutvecklingen snabbare hade anpassats till utlandets.

Det svenska arbetsmarknadsläget är i ett internationellt perspektiv mycket gott. Avsevärda förbättringar av arbetsmarknadssituationen har skett under de senaste åren. Arbetslösheten uppgick under år 1986 till 2,7 % och väntas bli densamma för år 1987. Som framhållits i propositionen måste ytterligare ansträngningar göras för att stärka sysselsättningsläget och ytterligare minska arbetslösheten. Vissa orostecken finns alltjämt, bl.a. när det gäller långtidsarbetslösheten och arbetsmarknadsläget i vissa regioner.

Den förda ekonomiska politiken

De ekonomiska obalanserna har genom den förda ekonomiska politiken minskat påtagligt under de senaste åren. Regeringen anser därför att det nu är möjligt att i ökad utsträckning vidta åtgärder för att utveckla och förstärka välfärden och att angripa långsiktiga och strukturella problem i ekonomin. Inriktningen av regeringens ekonomiska politik kan sammanfattas på följande sätt:

- Finanspolitiken måste även fortsättningsvis ha en stram inriktning. En fortsatt neddragning av budgetunderskottet är nödvändig bl.a. för att skapa förutsättningar för en nedpressning av ränteläget. Budgetkonsolideringen skall ske genom utgiftsbegränsningar och ekonomisk tillväxt. Däremot bör det totala skattetrycket inte stiga.
- En politik för ökad tillväxt måste föras om en ökning av välfärden skall vara möjlig och en hög sysselsättning skall kunna vidmakthållas. I propositionen betonas att detta förutsätter en ökad kapitalbildning och effektivitet i produktionen. Kraven på en höjning av produktiviteten i ekonomin gäller både den offentliga och den privata sektorn. Vidare förutsätter en hög tillväxt att lönebildningen fungerar bättre. Kraven på en ökad kapitalbildning och bättre fungerande lönebildning fordrar emellertid fortsatta reformer på skatteområdet. Regeringen kommer därför att inbjuda oppositionspartierna till överläggningar om den framtida skattepolitiken.
- Reformer för social rättvisa har hög prioritet för vissa områden och grupper. Det gäller de sämre ställda pensionärerna, sjukförsäkringen för vissa viktiga grupper på arbetsmarknaden och den ekonomiska situatio-

nen för de arbetslösa för vilka föreslås en höjning av dagpenningen i arbetslöshetsförsäkringen.
- Åtgärder för att åstadkomma en bättre regional balans föreslås i finansplanen och kommer att kompletteras med förslag till ytterligare åtgärder under våren.

Regeringen införde den 30 januari 1987 ett allmänt prisstopp. Prisstoppet motiverades av att det ansågs föreligga en allvarlig fara för att tidigare års tendenser till stora årliga prishöjningar lever kvar också under år 1987. Regeringen understryker att dessa tendenser måste brytas om det svenska näringslivets konkurrenskraft skall kunna bevaras och om reala löneökningar skall vara möjliga att uppnå. Prisstoppet är generellt och skall gälla tills vidare.

Oppositionspartiernas alternativ

I motioner som väckts av *moderata samlingspartiet (Fi215)*, *folkpartiet (Fi216)* och *centerpartiet (Fi228)* utpekas samma områden som i propositionen som varande de områden som särskilt bör uppmärksammas. En ökad tillväxt, ökad kapitalbildning och en bättre fungerande lönebildning är tre huvudteman i motionerna.

I *moderata samlingspartiets motion Fi215 (m)* krävs en åtstramning av finanspolitiken. Motionärerna framhåller att den snabba ökningen av den totala konsumtionen under år 1986 och som väntas fortsätta även under år 1987, borde ha bromsats upp tidigare främst genom en begränsning av den offentliga konsumtionen. Samtidigt föreslås en sänkning av skatterna innebärande lägre marginal-, bolags-, arvs- och förmögenhetsskatter.

Som utskottet ser det leder inte förslagen i motionen till någon åtstramning av finanspolitiken. Med stor sannolikhet skulle effekten av förslagen i moderata samlingspartiets motion bli ett kraftigt underskott i bytesbalansen genom en väsentligt högre tillväxt i den privata konsumtionen än de 3 % som anges i propositionen. Visserligen skall enligt motionärerna ökningen i den privata konsumtionen balanseras av en kraftig minskning av den offentliga konsumtionen. Då den senare emellertid har ett väsentligt lägre importinnehåll än den privata konsumtionen blir resultatet en importökning. För att undvika en kraftig ökning av importen är det uppenbart att det krävs ännu större besparingar i den offentliga sektorn än vad som anges i motion Fi215 (m). Motionärernas förslag skulle således om de genomfördes leda till en betydande försvagning av bytesbalansen.

Utöver det redovisade kravet på "åtstramning av finanspolitiken" framhåller motionärerna att åtgärder måste vidtas för att främja produktionstillväxten.

I motion Fi215 (m) görs vissa allmänna uttalanden som i stort överensstämmer med vad som sägs i propositionen. Det gäller t.ex. sådana påståenden som att en skattereform är nödvändig för att främja kapitalbildningen och möjliggöra lägre löneavtal, att olika alternativ till den offentliga tjänsteproduktionen bör prövas eller att åtgärder som leder till ökad effektivitet i den offentliga sektorn bör vidtas.

Utskottet måste emellertid konstatera att när dessa utsagor omformuleras i konkreta förslag blir bilden en annan. Enligt utskottets mening blir resultatet att förslagen antingen inte leder till de av motionärerna uppställda målen eller får icke önskvärda fördelningspolitiska konsekvenser.

Utskottet delar motionärernas uppfattning att lönebildningens problem i Sverige inte kan lösas enbart genom överläggningar mellan regeringen och arbetsmarknadens parter. Utskottet ser emellertid dessa överläggningar som en viktig del av förhandlingsarbetet. Det är givetvis också, som sägs i motionen, betydelsefullt att en framtida skattereform utformas så att löneavtalen kan slutas på en lägre nivå än vad som skett hittills. Utskottet är emellertid av den uppfattningen att de långtgående förslag till skattesänkningar, som framförs i motion Fi215 (m), innebärande kraftiga marginalskattesänkningar, lindrigare realisationsvinstbeskattning på aktier, lägre bolags-, arvs- och förmögenhetsskatter inte skulle underlätta avtalsförhandlingarna. Det är uppenbart att en skattereform med denna inriktning i stället ytterligare skulle skärpa de fördelningspolitiska spänningar som redan i dag råder mellan olika organisationer och grupper.

I motionen framhålls vidare att en ökad löneglidning kan motverkas om Sverige ansluts till den europeiska gemenskapens monetära system (EMS). Utskottet motsätter sig dock bestämt en sådan åtgärd. Det skulle allvarligt försvåra möjligheten för Sverige att föra en önskvärd ekonomisk politik. Utskottet återkommer till denna fråga i anslutning till att utformningen av valutapolitiken behandlas.

I motionen anförs vidare att en förutsättning för ökad tillväxt är att den offentliga sektorns verksamhet minskar samtidigt som en ökad privatisering sker av den offentliga sektorns tjänsteproduktion. Motionärerna hävdar även att i den tredje vägens ekonomiska politiska strategi beaktas inte möjligheten till en expansion av den privata tjänstesektorn.

Utskottet vill vad gäller dessa frågor anföra följande. Under perioden 1970–1975 låg den offentliga sektorns konsumtion och investeringar räknad som andel av BNP praktiskt taget oförändrad kring 28 %. Perioden 1976–1982 innebar emellertid en betydande expansion av den offentliga sektorns resursanvändning och andelen av BNP var år 1981 nära 34 %. Därefter vände utvecklingen och åren 1982 till 1986 innebar en successivt sjunkande andel. År 1986 var således andelen något under 31 %.

Det kan även konstateras att under de senaste fyra åren har över hälften av den totala sysselsättningsökningen skett i den privata tjänstesektorn. Den har ökat med drygt 60 000 personer. År 1986 svarade den privata tjänstesektorn för praktiskt taget hela sysselsättningstillskottet i landet. För år 1987 väntas ökningen av antalet sysselsatta i den privata tjänstesektorn uppgå till 20 000 personer vid en total sysselsättningsökning på 30 000 personer.

Utskottet vill framhålla att den här redovisade utvecklingen speglar en strävan att hålla tillbaka ökningen av den offentliga konsumtionen till förmån för en snabbare ökning av den privata konsumtionen. Det kan emellertid konstateras att medan den statliga konsumtionsandelen av BNP efter år 1982 har minskat något har den kommunala konsumtionens andel varit praktiskt taget oförändrad. Den kraftiga ökningen av den kommunala konsumtionens andel av BNP som ägde rum åren 1976–1982 – från knappt 16 % till nära

21 % – innebär sålunda att denna andel år 1986 alltjämt är så hög som drygt 20 %. Utskottet delar härvidlag uppfattningen, som framförs i propositionen, att ökningstakten i den offentliga konsumtionen för närvarande är för stor.

Efter att under senare delen av 1970-talet direkt ha medverkat till den offentliga sektorns kraftiga expansion vill moderata samlingspartiet nu minska den offentliga sektorns verksamhet samtidigt som en betydande privatisering förordas. I motionen anges som önskad besparing i den offentliga sektorns utgifter ett belopp på 15,5 miljarder kronor för budgetåret 1987/88. Den föreslagna neddragningen av den offentliga sektorn innebär bl.a. nolltillväxt i landets kommuner. Den kommunala konsumtionen och investeringsverksamheten skulle inte tillåtas öka under resten av 1980-talet. Med nuvarande utsikter innefattande bl.a. ett ökat antal åldringar och ökade krav på sjukvården måste, enligt utskottets mening, en sådan kraftig neddragning av den offentliga sektorn bestämt avvisas.

När det gäller privatisering har utskottet tidigare vid ett flertal tillfällen (jfr FiU 1985/86:30 s. 27–28) framhållit att en sådan kan leda till fördelningspolitiska förändringar av icke önskvärt slag. Det hindrar inte att inom vissa områden kan privat verksamhet som komplement till offentlig verksamhet verka stimulerande på utveckling och rationalisering, men riskerna för fördelningspolitiska snedvridningar är uppenbara. Utskottet vill understryka att en privatisering inte får innebära att det endast är de köpstarka grupperna som därigenom kan öka sin valfrihet.

I diskussionen om förekomsten av tillväxthinder i ekonomin sägs avslutningsvis i motion Fi215 (m) att "spelreglerna" för aktörerna i det ekonomiska systemet måste ha en rimlig fasthet över tiden. Motionärerna ger begreppet "spelregler" en mycket vid definition till att omfatta praktiskt taget alla ekonomiskt politiska områden. Bl.a. uttalas i motionen att det inte längre är lämpligt att bedriva stabiliseringspolitik, som syftar till att kortsiktigt utjämna svängningar i den internationella konjunkturen. Utskottet delar inte denna uppfattning. Den högsta prioritet som utskottet gett målet full sysselsättning är ett exempel på att ett krav på "fasta spelregler" enligt den definition som anges i motionen bestämt måste avvisas.

Med hänvisning till vad utskottet har anfört avstyrker utskottet yrkande 1 i motion Fi215 (m).

Folkpartiet delar i *motion Fi216 (fp)* regeringens ståndpunkt att den förutsedda ökningen av den privata konsumtionen på kort sikt inte skapar några problem. I motionen understryks emellertid att i ett längre perspektiv måste fördelningen mellan konsumtion och kapitalbildning förskjutas så att kapitalbildningen – dvs. investeringar och nettoexport – svarar för en större del av tillväxten. Utskottet är härvidlag av samma uppfattning som motionärerna. Enligt utskottets mening presenteras i motionen emellertid inte några konkreta förslag (med undantag för kravet att investeringsfonderna även skall släppas fria i storstadsområden) som skall främja kapitalbildningen.

De förslag till åtgärder inom skatteområdet som redovisas i motionen får i förstone den effekten att den privata konsumtionen stimuleras, vilket minskar utrymmet för investeringar.

I motion Fi216 (fp) ges ett stort utrymme åt frågor rörande lönebildningen. Regeringen kritiseras för att endast använda sig av "diskussioner med arbetsmarknadens parter" för att uppnå nominellt låga avtal. Det är, menar motionärerna, väsentligt viktigare att regeringen vidtar åtgärder för att skapa rimliga förutsättningar inför en avtalsrörelse. Som exempel på sådana nämns bl.a. behovet av en genomgripande skattereform och en reformering av arbetslöshetsförsäkringen.

Utskottet är av samma uppfattning som motionärerna att det är viktigt att skapa rimliga förutsättningar för arbetsmarknadens parter i förhandlingsarbetet. Det är därför, som utskottet ser det, naturligt att ta upp överläggningar med parterna på arbetsmarknaden. En annan viktig utgångspunkt i arbetet med att förbättra förutsättningarna för förhandlingsarbetet är det i regeringskansliet nu pågående arbetet med en genomgripande skattereform till vilket oppositionspartierna kommer att inbjudas.

Inför 1988 års avtalsrörelse föreslår folkpartiet förändringar i skatteskalan innebärande marginalskattesänkningar utöver de sänkningar som är en följd av skatteöverenskommelsen mellan folkpartiet, centern och socialdemokraterna. Därtill understryks i motion Fi216 (fp) liksom i motionerna Fi215 (m) och Fi228 (c) att de i propositionen föreslagna höjningarna av arbetsgivaravgifterna inte bör genomföras.

Utskottet vill vad gäller dessa frågor framhålla att förslaget till en höjning av sjukförsäkringsavgiften utgör en förutsättning för den reformering av sjukförsäkringen som Arbetsgivarföreningen och Landsorganisationen kommit överens om.

Utskottet delar inte folkpartiets synpunkt att en ytterligare marginalskattesänkning bör genomföras inför 1988 års avtalsrörelse. En sådan sänkning skulle närmast få motsatt effekt mot vad folkpartiet vill uppnå. En isolerad sänkning av marginalskatten år 1988 skulle närmast ge intrycket att skatterna endast sänks för dem som har höga inkomster utan att något görs åt de orättvisor – exempelvis möjligheten att nolltaxera – och det krångel som finns i skattesystemet.

I *motion Fi209 (fp)* yrkar folkpartiet att regeringen i sina kontakter med löneförhandlande organisationer inte bör använda s.k. förhandlad inkomstpolitik. Motiveringen till yrkandet är att statsmakterna vid samråd med arbetsmarknadens parter inte skall försöka påverka parterna genom löften, villkorade eller ej, om förändringar i skatteskalor, transfereringar till hushållen eller andra liknande åtgärder. Ett sådant agerande innebär, menar motionärerna, en övergång till något slags förhandlad inkomstpolitik, vilket motionärerna bestämt motsätter sig.

Med anledning av detta yrkande vill utskottet anföra följande.

Begreppet förhandlad inkomstpolitik härrör från den s.k. SAMAK-rapporten – Solidaritet för tillväxt och sysselsättning. SAMAK är en samarbetskommitté för de socialdemokratiska partierna och landsorganisationerna i Norden. I en interpellationsdebatt i riksdagen den 21 januari 1986 (protokoll 1985/86:62 s. 63–79) klargjorde finansminister Kjell-Olof Feldt regeringens inställning till slutsatserna i denna rapport på följande sätt:

Den svenska regeringens inställning är att en oundgänglig förutsättning för att en förhandlad inkomstpolitik skall kunna tillämpas är att arbetsmarknadens parter frivilligt sluter upp kring en sådan politik. Någon sådan allmän uppslutning finns inte i dag. Regeringens uppfattning är därför att debatten kring våra stabiliseringspolitiska problem får fortsätta och olika alternativ ställas mot varandra innan ställning kan tas till om en förhandlad inkomstpolitik kan prövas i vårt land.

Utskottet anser inte mot här angiven bakgrund att riksdagen behöver vidta någon åtgärd med anledning av yrkande 1 i motion Fi209 (fp).

Även i motion Fi216 (fp) tas frågan upp om behovet av "stabila spelregler". Folkpartiet vill, till skillnad från moderata samlingspartiet, inte bannlysa stabiliseringspolitiska åtgärder. I den mån yrkandet i motion Fi216 endast innebär att "onödiga" regelsystem inte skall införas av regering och riksdag delar självklart utskottet motionärernas uppfattning. Om man däremot anser att fördelningspolitiska åtgärder – i motionen hänvisas till införandet av den tillfälliga förmögenhetsskatten – mer allmänt inte bör vidtas blir kravet på "stabila spelregler" enligt utskottets mening mera svårbegripligt.

Med hänvisning till vad utskottet anfört angående folkpartiets riktlinjer för den ekonomiska politiken avstyrker utskottet motion Fi216 (fp) yrkandena 1 och 4 samt motion Fi209 yrkandena 1 och 2.

Utgångspunkten i *centerpartiets motion Fi228 (c)* vid angivande av riktlinjerna för den ekonomiska politiken är att de nuvarande problemen i den svenska ekonomin skapades genom att den tillträdande regeringen år 1982 kraftigt devalverade kronan. Motionärerna hävdar att följande obalanser uppstod genom devalveringen.

- Den orsakade svåra regionala obalanser.
- Den koncentrerade ägandet i näringslivet.
- Den omfördelade samhällets tillgångar till höginkomsttagarna och aktieägarna.
- Den ökade det internationella beroendet.

I motionen dras slutsatsen att den kraftiga devalveringen inte borde ha genomförts. Om denna åtgärd inte hade genomförts skulle, enligt motionärerna, den ekonomiska situationen i landet i dag varit bättre.

Utskottet vill med anledning av dessa påståenden erinra om att den svenska ekonomin under de första åren av 1980-talet befann sig i en krissituation som var en av de svåraste under hela efterkrigstiden. Produktionstillväxten hade praktiskt taget upphört, inflationen var hög, statsfinanserna och utrikeshandeln var helt ur balans. I detta läge genomfördes den nämnda devalveringen som blev inledningen till den s.k. tredje vägens politik. Uppgiften var att eliminera budget- och bytesbalansunderskotten, dämpa inflationen och att åstadkomma en positiv investeringsutveckling och därigenom höja tillväxten. Men ett villkor var därvid absolut – någon försämring av arbetsmarknadsläget kunde inte accepteras. Utskottet kan konstatera att resultatet av den förda politiken hittills varit gott men att många problem återstår.

Det är en självklarhet att en devalvering styr över resurser till exportindu-

strin, att företagens vinster stiger och att detta i sin tur skapar fördelningspolitiska spänningar. Det kan exempelvis nämnas att flera av de svenska basindustrierna befann sig i ett utomordentligt prekärt läge hösten 1982. Så var t. ex. staden Kiruna och ett flertal bruksorter för sin överlevnad beroende av en vändning i den ekonomiska utvecklingen, vilket också skedde efter devalveringen. Det är med stor sannolikhet ingen överdrift att påstå att de regionala obalanserna skulle ha blivit praktiskt taget ohanterliga om inte en omläggning av den ekonomiska politiken ägt rum.

Vad sedan gäller de fördelningspolitiska aspekterna vill utskottet framhålla att åtgärder tidigare har genomförts och att ytterligare åtgärder föreslås i den nu aktuella propositionen för att skapa en ökad social rättvisa och motverka de fördelningspolitiska spänningar som uppstod efter devalveringen. Utskottet vill emellertid också betona att det från fördelningssynpunkt är minst lika viktigt att eftersträva en låg inflation. Utskottet konstaterar att den förda politiken har börjat ge påtagliga resultat. Statsfinanserna har sanerats, bytesbalansen visar överskott, sysselsättningen i industrin och den privata tjänstesektorn har ökat väsentligt och inflationen har dämpats kraftigt.

Utskottet kan inte på någon punkt instämma i den utvärdering av regeringens politik som presenteras i motion Fi228 (c).

Att centerpartiets förslag till ekonomisk politik medför ett ökat inflationstryck i ekonomin står enligt utskottets mening helt klart. Det är dock svårt att avgöra i vilken utsträckning så sker. Budgetförslaget i motion Fi228 (c) innebär ett budgetsaldo för budgetåret 1987/88 som är av samma storleksordning som det som redovisats i propositionen. Centerns budgetförslag innebär emellertid för det kommande budgetåret en kraftig försämring av den konsoliderade offentliga sektorns finansiella sparande. Som också framgår av budgetavsnittet i detta betänkande innebär motionärernas budgetförslag räknat på helår en försvagning på drygt 3,9 miljarder kronor. Det är mot denna bakgrund uppenbart att centerpartiets budgetalternativ innebär i jämförelse med regeringens förslag en kraftig påspädning av likviditeten i ekonomin. Detta förstärker svårigheterna att hålla kvar inflationen på en låg nivå.

Lönebildningen får liksom i folkpartimotionen Fi216 (fp) ett relativt stort utrymme i motion Fi228 (c). Med undantag för folkpartikravet på en sänkning av marginalskatten inför 1988 års avtalsrörelse har motionärerna i stort samma synpunkter på lönebildningen som folkpartiet. Utskottet hänvisar därför till vad utskottet anfört i dessa frågor vid behandlingen av motion Fi216 (fp).

I motionen anförs vidare att den offentliga sektorn måste tillåta en ökad konkurrens i sin verksamhet. Det kan ske genom att såväl privata som kooperativa lösningar erbjuds som alternativ till de offentliga institutionerna. Utskottet har tidigare i betänkandet lämnat sin syn på dessa frågor vid behandlingen av motion Fi215 (m).

Med hänvisning till vad utskottet här anfört avstyrker utskottet motion Fi228 (c) yrkandena 1, 5 och 6.

Den kraftigaste kritiken mot regeringens ekonomiska politik framförs i *vänsterpartiet kommunisternas motion Fi226 (vpk)*. Enligt motionärerna för regeringen en effektiv borgerlig politik vilket bl.a. bekräftas av att

- underskottens negativa betydelse för ekonomin överdrivs,
- den offentliga sektorn betraktas som "belastande" för den ekonomiska utvecklingen,
- klassklyftorna ökar och de fördelningspolitiska spänningarna ökar.

Den inriktning av den ekonomiska politiken som vänsterpartiet kommunisterna förordar innebär att bl.a. följande områden måste prioriteras:

- Arbete åt alla, social rättvisa och jämnare inkomstfördelning.
- Ekologiska hänsyn måste tas vid utformningen av den ekonomiska politiken.
- Den gemensamma sektorns socialt och samhällsekonomiskt viktiga delar måste utvecklas.

Utskottet vill med anledning av motion Fi226 (vpk) anföra följande.

Utskottet har inget att erinra mot de allmänna mål för den ekonomiska politiken som anges i motionen. Utskottet vill dock framhålla att det knappast kan vara meningsfullt att, som motionärerna gör, genomgående försöka skapa motsättningar mellan exempelvis strävandena till ekonomisk utveckling, ökad effektivitet i produktionen och högre tillväxt å ena sidan och en bättre miljö eller en rättvis fördelning av produktionsresultatet å den andra sidan. En väl utformad miljöpolitik kan inte, enligt utskottets mening, stå i motsättning till krav på en långsiktig, uthållig tillväxt i ekonomin. Vidare innebär krav på effektivitet i den offentliga sektorn en förutsättning för att den skall fungera väl. Utskottet delar däremot självfallet motionärernas uppfattning att den offentliga sektorn måste ses som en oundgänglig och viktig produktionsfaktor i vårt samhälle. Men detta motsäger inte att krav på hög effektivitet måste ställas på denna sektor och att expansionen inte får bli så kraftig att obalanser återigen uppträder i ekonomin. Utskottet vill i detta sammanhang även erinra om att riksdagen ställt sig bakom målet att den privata konsumtionen i det medellånga perspektivet skall prioriteras på bekostnad av tillväxten i den offentliga konsumtionen. Förbättringen av den offentliga servicens kvalitet, liksom ytterligare volymexpansion måste därför framgent ske genom en effektivisering, omprioritering och förnyelse av verksamheten.

Kritiken med innebörd att underskottens negativa inverkan på ekonomin överdrivs av regeringen finner utskottet osaklig. Som utskottet ser det var det främst de i slutet av 1970-talet och i början av 1980-talet uppkomna underskotten i statsfinanserna och utrikeshandeln som bidrog till att skapa de stora klassklyftor i samhället som beskrivs i motionen. Från den synpunkten måste den politik som förordas i motion Fi226 (vpk) bestämt avvisas. Motionärernas budgetförslag med en räknat på helår i jämförelse med propositionen mycket kraftig försvagning av budgeten innebär nämligen att obalanserna återigen ökar.

Med anledning av att motionärerna tar upp vissa fördelningspolitiska frågor vill utskottet stryka under vikten av att fördelningspolitiska överväganden ges en framträdande plats vid utformningen av den ekonomiska politiken. Så har också skett under senare år. Den förda stabiliseringspolitiken har kompletterats med åtgärder som direkt syftat till att omfördela bördorna i samhället.

Direkta insatser har också gjorts för att stödja de utsatta grupperna i

samhället. Barnbidrag och bostadsbidrag har höjts och kommer att höjas ytterligare under innevarande och nästa år. Vidare förbättras sjukförsäkringen. Dagpenningen i arbetslöshetsförsäkringen föreslås bli höjd.

Såsom utskottet närmare utvecklat i efterföljande budgetpolitiska avsnitt skulle av motionärerna föreslagna skatter och avgiftshöjningar resultera i en höjning av skattetrycket, vilket utskottet inte kan godta. Med hänvisning till det anförda avstyrker utskottet motion Fi226 (vpk) yrkandena 1, 3 och 4.

För att nå målet "arbete åt alla" föreslår vänsterpartiet kommunisterna bl.a. ett genomförande av ett nationellt industrialiseringsprogram. För att kunna finansiera de nödvändiga investeringarna krävs i motion Fi226 en likviditetsindragning från näringslivet. Indragningen som under en treårsperiod skall inbetalas av företagen uppgår till 15 miljarder kronor.

Utskottet anser i likhet med motionärerna att det är angeläget att industrins investeringar ökar. Det kraftigt förbättrade vinstläget i företagen har skapat en god grund för hög ekonomisk tillväxt, vilket är en förutsättning för att sysselsättningen varaktigt skall kunna öka och arbetslösheten minska.

Enligt utskottets mening kan man inte administrera bort arbetslösheten genom stelbenta, formaliserade program. Motionärernas förslag till indragningar kommer att få snedvridande effekter på investeringsverksamheten och hämma företagens investeringsvilja, vilket skulle bromsa tillväxten och ånyo kunna öka obalanserna i ekonomin. Utskottet kan inte ställa sig bakom en ekonomisk politik med denna inriktning. Yrkande 5 i motion Fi226 avstyrks sålunda.

Riktlinjer för den ekonomiska politiken

Sammanfattningsvis anser utskottet att utvecklingen under år 1986 ger klart belägg för att den tredje vägens politik hittills varit framgångsrik. Inflationen har pressats ned till en så låg nivå att man måste gå tillbaka till slutet av 1960-talet för att finna en motsvarighet. Budgetunderskottet har ytterligare reducerats och bytesbalansen har svängt om till ett överskott. Den största framgången i denna politik är emellertid att det har gått att minska de finansiella obalanserna utan att skapa arbetslöshet.

Utsikterna för den ekonomiska utvecklingen under innevarande år är i dagsläget goda. Den privata konsumtionen kommer att fortsätta att öka samtidigt som investeringarna och då speciellt industriinvesteringarna återigen ökar.

Utskottet vill dock understryka att ett villkor för att den här angivna positiva utvecklingen skall komma till stånd är, att inflationen även fortsättningsvis kan hållas under kontroll. Detta förutsätter att inflationen innevarande år förväntas hållas nere av lägre timlöneökningar, fortsatt låga internationella prisökningar och gynnsamt genomslag av 1986 års låga inflation. Därutöver måste också förutsättas att företagen även efter ett upphävande av det nuvarande prisstoppet visar återhållsamhet i prissättningen och inte ökar sina vinstmarginaler. Utskottet vill dock betona att rubbas dessa betingelser så ändras givetvis även förutsättningarna för den ekonomiska politiken.

Den ekonomiska politik som förts under de senaste åren har inneburit att

de ekonomiska obalanserna har minskat och utrymme därigenom har skapats för en ökning av den privata konsumtionen och för angelägna reformer avsedda att öka och utveckla välfärden. Trots denna gynnsamma utveckling måste, enligt utskottets mening, den strama finanspolitiken vidmakthållas. Sparandet i den offentliga sektorn måste sålunda öka för att få ned räntenivån och inflationstakten. Efterfrågan får inte tillåtas öka snabbare än att bytesbalansen kan klaras. Den konkurrensutsatta sektorn är ännu inte tillräckligt stor för att vi skall kunna höja kapacitetsutnyttjandet i ekonomin så mycket som vi behöver för att få en hög tillväxt och en ytterligare förbättring av läget på arbetsmarknaden. Sett i ett längre perspektiv är det därför nödvändigt att kapitalbildningen prioriteras. Vidare krävs det lägre lönekostnadsökningar om vi skall kunna hålla kvar inflationen på en låg nivå, vilket är nödvändigt för att upprätthålla vår konkurrenskraft och möjliggöra en fortsatt höjning av reallönerna.

Vad utskottet anfört om inriktningen av den ekonomiska politiken bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Detta ställningstagande innebär att utskottet inte kan ställa sig bakom de riktlinjer för den ekonomiska politiken som redovisas i motionerna Fi215 (m), Fi216 (fp), Fi228 (c) och Fi226 (vpk). Detsamma gäller det förslag till inriktning av den ekonomiska politiken som återfinns i motion Fi217 av Alf Svensson (c) yrkande 1.

I yrkande 3 i motion Fi228 (c) begärs att riksdagen ger regeringen till känna vad som anförts beträffande de övergripande *målen för den ekonomiska politiken*. Enligt utskottets mening innebär ett tillstyrkande av detta yrkande också ett godkännande av centerpartiets riktlinjer för den ekonomiska politiken. Eftersom utskottet inte kan ställa sig bakom centerpartiets uppläggning av den ekonomiska politiken avstyrks sålunda även yrkande 3 i motion Fi228 (c).

De statliga löneförhandlingarna

Finansutskottet övertog den 1 januari 1986 vissa av lönedelegationens arbetsuppgifter. Det innebär att utskottet i förhandlingsfrågor rörande anställningsvillkor för statens arbetstagare överlägger med statsråd som regeringen bestämmer och att utskottet på riksdagens vägnar får godkänna avtal som gäller generell reglering av de statliga anställningsvillkoren eller som är av mer avsevärd, självständig statsfinansiell betydelse. Övriga avtal har riksdagen bemyndigat regeringen att godkänna.

Inför de kommande avtalsförhandlingarna på det statliga området hade utskottet den 28 januari 1986 överläggningar med statsrådet Bengt K. Å. Johansson biträdd av statens arbetsgivarverks chef Birger Bäckström.

Företrädarna för fyra partier i utskottet, socialdemokraterna, moderata samlingspartiet, folkpartiet och centern angav i betänkande FiU 1985/86:10 (s. 25–27) gemensamt vissa allmänna utgångspunkter för förhandlingarna på det statliga området. Utskottet redovisade vissa samhällsekonomiska förutsättningar och anförde att den ekonomiska tillväxt som kan uppnås till betydande del måste användas för att minska våra underskott och öka sparandet för produktiva investeringar. I övrigt måste tillväxten fördelas så

att reallönerna kan stiga och hushållens realinkomster öka. Det finns, anförde utskottet, starka fördelningspolitiska skäl som talar för en sådan användning av ett förbättrat produktionsresultat. Det innebär att den offentliga sektorns resursanspråk måste hållas tillbaka. De angelägna uppgifter som åligger kommuner och landsting gör att den kommunala konsumtionen inte kan dras ned, men det är uppenbart att den höga ökningstakt som varit de senaste åren inte kan få fortsätta. Den statliga konsumtionen måste fortsätta att minska, anförde utskottet, vilket innebär ökade krav på flexibilitet och anpassning av den statliga verksamheten.

Utskottet åberopade också vad riksdagen tidigare beslutat om beträffande den statliga personalpolitiken (prop. 1984/85:219, AU 1985/86:6) och sammanfattade den fortsatta inriktningen av lönepolitiken på det statligt reglerade området. Utskottet framhöll därvid särskilt behovet av en ökad delegering av arbetsgivarfrågor till myndigheterna och påtalade svårigheterna att klara personalförsörjningen inom vissa områden. Utskottet underströk det angelägna i att lönesystemet fick vissa inslag av lokal eller individuell anpassning.

Utskottet hade ytterligare två överläggningar med löneminister Bengt K. Å. Johansson. De ägde rum dels den 6 maj 1986, dels den 9 december 1986 då förhandlingarna hade avslutats. Utskottet godkände den 9 december 1986 på riksdagens vägnar det den 27 november 1986 slutna ramavtalet om löner 1986–1987 för statstjänstemän m.fl.

I finansplanen 1987 anförs att den offentliga sektorns kvalitet och omfattning hittills har kunnat förstärkas genom att verksamheten expanderat och skatterna höjts. Denna väg är emellertid inte längre framkomlig, anförs det i propositionen. Utskottet delar denna uppfattning och drar liksom föredragande statsrådet slutsatsen att om reallönerna efter skatt skall kunna stiga, får inte skattetrycket skärpas ytterligare. Förbättringar av den offentliga servicens kvalitet, liksom ytterligare volymexpansion, måste därför framgent främst ske genom effektivisering, omprioritering och förnyelse av verksamheten. Möjligheterna till löneförhöjningar för de offentliganställda kommer i högre grad än tidigare att vara beroende av produktivitetens utveckling i den offentliga sektorn.

Det finns i detta sammanhang anledning, anser utskottet, att slå fast att de offentliganställdas konflikträtt bör bevaras. Under den konfliktfyllda avtalsrörelsen 1986 drabbades tredje man – allmänhet och näringsliv – hårt av strejker inom den offentliga sektorn. Krav restes på att konflikt- och förhandlingsrätten inom den offentliga sektorn borde inskränkas. Dessa krav bör enligt utskottet avvisas.

Utskottet vill i likhet med vad som sägs i finansplanen anföra att det finns goda skäl till att principen lika lön för lika arbete bör gälla oavsett om man är offentliganställd eller privatanställd. Mycket talar således för att lönestruktur och anställningsförmåner bör få en mer likartad utformning på det privata och det offentliga området.

Av detta följer, anförs det i propositionen, att de grundläggande förutsättningarna för lönebildningen bör bli så likartade som möjligt i de båda sektorerna. Om de offentliganställda i fortsättningen skall ha en löneutveckling som i stora drag överensstämmer med de privatanställdas, måste också

skillnaderna i arbetskrav och anställningsvillkor i övrigt jämnas ut. Detta innebär bl.a. att löneförbättringar i ökad utsträckning måste ha sin grund i höjd produktivitet. Skulle detta visa sig omöjligt, återstår på många områden endast att sänka ambitionsnivån eller att genomföra personalinskränkningar. Alltför stora lönekostnadsökningar riskerar därför att få negativa återverkningar på verksamhetens kvalitet och omfattning. Utskottet delar denna uppfattning.

Utskottet har tagit del av vad regeringen anför i bilaga 2 Gemensamma frågor under punkt 2 om den allmänna lönenivån för statsanställda m.m. Redogörelsen föranleder inte någon erinran från utskottets sida.

Penningpolitiken

Statsskuldspolitiken

Under våren 1986 ägde ett kraftigt inflöde av valuta rum. Det uppgick under första halvåret 1986 till ca 14 miljarder kronor. Därefter upphörde inflödet och under månaderna från juni till oktober balanserade in- och utflödena i stort sett varandra. Därefter inträffade ett valutautflöde och under perioden oktober 1986 till januari 1987 var utflödet omkring 6,5 miljarder kronor. Omsvängningen kan hänföras till den privata kapitalbalansen. Därefter har återigen ett valutainflöde registrerats på sammanlagt drygt 2 miljarder kronor fram till mitten av februari.

Staten minskade sin utlandsskuld under 1986 samtidigt som valutareserven kunde hållas i stort sett oförändrad. Nedgången förklaras dels av att staten nettoamorterat på utlandsskulden, dels av att dollarkursen sjunkit.

Som framgår av tabell 6 minskade statens upplåningsbehov kraftigt mellan 1985 och 1986. Hushållen svarade för en mycket stor andel av underskottets finansiering under 1986. Genom extra insättningar i allemanssparandet första kvartalet 1986 och stor upplåning i form av premie- och sparobligationer våren 1986 svarade hushållen för den övervägande delen av upplåningen.

Tabell 6. Finansiering av statens lånebehov 1985–1987
Nettobelopp, miljarder kr.

	1985	1986	1987[1]
Statens budgetunderskott[2]	61	35	38
Valutaförluster på statliga utlandslån	8	3	2
Engångsskatt	0	0	15
Statens lånebehov	**53**	**32**	**21**
Finansiering:			
1. Riksbanken	3	28	–5
därav: företags och kommuners insättningar i riksbanken	15	8	–10
kassakravsmedel	0	8	1
övrigt	–12	12	4
2. Inhemsk marknad	39	10	26–31
därav: allemanssparande	9	15	12
premie- och sparobligationer	9	12	6
övrigt[3]	21	–17	8–13
3. Utlandet	11	–6	–5–0
Summa finansiering	**53**	**32**	**21**

[1] Enligt finansplanen.
[2] Budgetunderskottet anges här enligt riksgäldskontorets kassamässiga principer och skiljer sig något från det budgetunderskott som riksrevisionsverket redovisar.
[3] Inkl. prioriterade statsobligationer.

Källa: Riksbanken.

I *motion Fi215 (m)* kritiseras statsskuldspolitiken under 1986. Enligt motionärerna genomfördes en alltför stor del av upplåningen under första halvåret då ränteläget var högt i stället för under hösten då ränteläget var lägre och upplåningsbehovet större. Vidare påtalas i motionen svagheter i vissa av låneinstrumenten, främst de prioriterade statsobligationerna och premieobligationerna. Även den ensidiga inriktningen av premiering av statligt hushållssparande kritiseras. Sparobligationerna bör enligt motionärerna avvecklas. Premieobligationerna bör ges enklare former med t.ex. större minimibelopp och papperslösa konton.

Utskottet vill med anledning härav anföra följande. Statens upplåning över året kan inte planeras med utgångspunkt i förväntad ränteutveckling. Endast i efterhand kan konstateras om upplåningen i någon mening varit för stor eller inte i förhållande till rådande räntor. En låntagare av den storlek som staten representerar bör planera sitt låneprogram för den svenska marknaden utifrån andra bedömningar än ränteutvecklingen. Åtgärderna i början av år 1986 för att öka den statliga upplåningen hos hushållen i form av extra insättningar i allemanssparande, spar- och premieobligationer föranleddes främst av att stora resurser frigjordes för hushållen kring årsskiftet 1985-1986. Utbetalningarna av överskjutande skatt, frisläppta belopp i skattesparande och inlösensummorna för spar- och premieobligationer uppgick till betydande belopp. Dessa medel fångades upp med de insatser som gjordes och de kunde av uppenbara skäl inte ha genomförts under andra halvåret.

Utskottet är medvetet om att det funnits vissa praktiska problem det

senaste året förknippade med upplåningen i form av premie- och sparobligationer. Det kan dock konstateras att för år 1987 kommer båda dessa upplåningsformer att behövas.

Genom att placeringsplikten för försäkringsbolag upphörde i december 1986 avvecklas systemet med prioriterade obligationer. Det innebär att upplåningen på kreditmarknaden kommer att ske helt på marknadsmässiga villkor mot statsskuldväxlar och riksobligationer. Dessa instrument utbjuds efter ett anbudsförfarande som fungerar smidigt. Skulden har under året konsoliderats och återbetalningsprofilen utjämnats.

I finansplanen upprepas normen, som riksdagen tidigare har ställt sig bakom, att staten inte skall nettolåna utomlands. Utskottet delar denna uppfattning. Utlandsupplåningen kommer i princip att begränsas till att ersätta förfallande lån.

Utskottet konstaterar sammanfattningsvis att utskottet inte delar den uppfattning om den inhemska upplåningen som kommer till uttryck i motion Fi215 (m) och förordar att yrkande 4 i motionen avslås av riksdagen. Vad utskottet anfört om statsskuldspolitiken bör riksdagen som sin mening ge fullmäktige i riksgäldskontoret till känna.

Kreditpolitiken

Utvecklingen på kreditmarknaden under 1986 har präglats av de stora förändringar i penningpolitiken som genomfördes i slutet av 1985. Till följd av det slopade utlåningstaket för banker, bostadsinstitut och finansbolag har den totala kreditgivningen expanderat kraftigt under 1986. Expansionen är till stor del skenbar, bl.a. beroende på överströmning av krediter från den s.k. grå kreditmarknaden som inte ingår i den statistiska rapporteringen. Omläggningen gör därför att statistiken för år 1986 inte är jämförbar med åren dessförinnan. Det torde likväl stå klart att hushållen ökat sin nettoupplåning, vilket utgör en potential för framtida ökning av den privata konsumtionen. Å andra sidan har hushållen ökat sin inlåning i bankerna, i allemanssparandet, i allemansfonderna och sitt innehav av premieobligationer under 1986 samt ökat sitt försäkringssparande.

I syfte att dämpa den snabba tillväxten i hushållens kreditefterfrågan och öka sparandet träffade riksbanken i november en överenskommelse med banker, bostadsinstitut och finansbolag om skärpta amorteringsvillkor för nya lån till hushållen. De tidigare möjligheterna till amorteringsfrihet – som hade ökat betydligt i omfattning sedan utlåningstaken avskaffades – kom därmed att försvinna.

I december 1986 upphörde den sista kreditpolitiska regleringen av större betydelse att gälla, den s.k. placeringsplikten för livförsäkringsbolagen och AP-fonden. Därmed upphörde också utgivningen av prioriterade obligationer. Den statliga upplåningen sker således numera helt på marknadsmässiga villkor.

I *motion Fi215 (m)* anförs att avregleringen av kreditpolitiken måste bli bestående. Den kreditexpansion som blivit följden av avregleringen är naturlig när en i åratal uppdämd efterfrågan släpps loss. En normalisering av förhållandena är att vänta efter en tid. Motionärerna kräver att kvarvarande delar av kreditregleringen som förbudet mot realränte-/indexlån för försäk-

ringsbolag avskaffas. Dessutom anser motionärerna att bankerna bör erhålla skälig ränta på de medel de enligt kassakvotskraven skall ha placerade i riksbanken. Den fullt genomförda avregleringen bör enligt motionärerna bekräftas genom att lagen om kreditpolitiska medel ersätts med en regelrätt beredskapslag för extraordinära situationer. Vidare nämner motionärerna att diskontot numera saknar betydelse för räntebildningen och argumenterar för att riksbanken bör avskaffa diskontot.

Utskottet vill med anledning härav anföra att avsikten med den genomförda kreditpolitiska avregleringen självfallet inte är att den skall vara av tillfällig eller begränsad natur. Men det innebär inte att hela den kreditpolitiska lagstiftningen kan avskaffas. En regering måste för att kunna föra en ansvarsfull ekonomisk politik ha tillgång till effektiva kreditpolitiska medel. Detta hindrar inte att den kreditpolitiska lagstiftningen kan behöva ses över. Regeringen avser att senare i vår förelägga riksdagen ett förslag till ny lagstiftning för riksbanken. I samband härmed kan också vissa förändringar i den kreditpolitiska lagstiftningen bli aktuella. Kassakvotskravet, som betraktas som en helt marknadsanpassad styrningsform av bankernas utlåning, väntas bli inskrivet i den nya riksbankslagen. Kassakvotskravet skall inte ses som en placeringsform utan som ett kreditpolitiskt medel. Frågan om ränta på kassakravsmedel bör av riksbanken prövas på penningpolitiska grunder.

Utskottet har tidigare konstaterat att diskontot genom de förändringar som skett på kreditmarknaden inte längre har samma normerande betydelse som tidigare. Det finns anledning förmoda att bankerna och kreditinstituten kommer att utveckla andra jämförelseräntor på samma sätt som skett i andra länder. Övergångsvis kan dock diskontot antas ha en viss betydelse eftersom det ofta ingår i och reglerar innebörden i vissa överenskommelser och civilrättsliga avtal.

I *motion Fi216 (fp)* anförs att den höga räntenivån för närvarande med största sannolikhet verkar avhållande på investeringsbenägenheten. Enligt motionärerna bör två åtgärder vidtas bl.a. i syfte att pressa ned räntenivån. Den ena är att ytterligare liberalisera valutaregleringen så att utländska medborgare får möjlighet att köpa svenska statsobligationer. Den andra är att sälja ut statliga tillgångar, vilket skulle leda till att staten kan minska sin skuld och därmed ta ett mindre utrymme i anspråk på kapitalmarknaden.

Enligt utskottets mening kan det diskuteras på vilket sätt räntenivån påverkas av de föreslagna åtgärderna. Utskottet återkommer till detta i avsnitten om valutapolitik resp. utförsäljning av statliga tillgångar.

I *motion Fi228 (c)* redovisas ett program för ökat hushållssparande. Som ett led i detta föreslås att Sverige bör föra en lågräntepolitik utan regleringar.

Utskottet anser inte att en låg räntenivå i första hand skulle verka stimulerande på sparandet, annat än indirekt, eftersom den kan antas vara positiv för investeringsviljan och bidra till en återhållsam prisutveckling. Den lågräntepolitik som fördes i Sverige under 1950-, 1960- och i början av 1970-talet byggde i hög grad på omfattande regleringar av kredit- och valutapolitiken. Avregleringen inom dessa områden under senare år har medfört en anpassning av det svenska ränteläget till omvärldens räntor. Möjligheten att föra en självständig räntepolitik har minskat i takt med den avtagande effektiviteten i regleringarna på kreditmarknaden. För utskottet ter sig därför den i motion Fi228 (c) anförda principen som motsägelsefull.

Utskottet avstyrker med det anförda motionerna Fi215 yrkande 5 i här berörd del, Fi606 yrkande 2 och Fi228 yrkande 1 i här berörd del.

Valutapolitiken

Utskottet anförde våren 1986 (FiU 1985/86:30) att vid en liberalisering av valutaregleringen bör ett avskaffande av nuvarande krav på utlandsfinansiering vid direktinvesteringar komma först. Därefter bör komma svenskars förvärv av utländska aktier och fastighetsköp. Utskottet underströk att de delar av valutaregleringen bör behållas som reglerar kortfristiga kapitalplaceringar och som i sin tur styrs av ränteskillnader och förväntningar om ränte- och valutakursutvecklingen. Till dessa placeringar hör bankdepositioner, köp av obligationer samt korta papper. Det gäller såväl svenskars placeringar i utländsk valuta som utlänningars placeringar i svenska kronor. Det är dessa instrument som visat sig utgöra kanaler för kraftiga och destabiliserande kapitalflöden.

I juni 1986 beslutade riksbankens valutastyrelse att upphäva kravet att svenska direkta investeringar i utlandet skulle finansieras genom lån i utländska valutor samt att höja maximibeloppet för tillstånd till förvärv av rekreationsbostad i utlandet. Upplåningskravet, som upprätthållits med stöd av artikel 7 c i OECD:s kapitalliberaliseringsstadga, togs bort genom beslutet i valutastyrelsen i juni 1986. Därmed har Sveriges undantagsställning enligt OECD-stadgan upphört.

I december 1986 beslutade riksbankens valutastyrelse att upphäva alla restriktioner som gällt växlingar mellan två utländska valutor. Ett kvarstående villkor är dock att affärerna skall göras med svensk valutabank. Vidare beslöt valutastyrelsen att upphäva förbudet för valutabankerna att göra terminsaffärer utan kommersiell bakgrund med valutautlänningar på längre tid än tolv månader.

Valutastyrelsen beslutade dessutom, med verkan fr.o.m. den 1 februari 1987, att göra ett antal ändringar inom valutaregleringen som innebar förenklingar genom utökad delegering till valutabankerna m.m. En mer betydande ändring var att den genomsnittliga löptiden för finansiella lån i utländsk valuta sänktes från två till ett år.

Det av riksbanksfullmäktige initierade liberaliseringsarbetet påbörjades således i juni 1986 och har pågått under året och fortsätter under 1987.

I *motion Fi215* (m) kritiseras metoden att avreglera valutapolitiken partiellt. Varje steg i liberaliserande riktning utlöser enligt motionärerna till en början ett valutaflöde, när en uppdämd efterfrågan kan tillgodoses. Därför är det viktigt att man öppnar för strömmar både till och från Sverige. Enligt motionärerna bör vi således snabbt genomföra en fullständig avreglering av valutapolitiken. Det går inte att vidhålla förbudet mot svenskars och utlänningars portföljinvesteringar över gränserna.

I *motion Fi215* (m) liksom i *motionerna Fi216*(fp) och *Fi228* (c) anförs att det är särskilt angeläget att öppna möjligheter för valutautlänningar att köpa svenska kronobligationer. I stället för att med hjälp av ett högt svenskt ränteläge förmå svenska företag till en kombination av utlandslån och köp av svenska statspapper finns det enligt motionärerna anledning att ge utländska placerare möjlighet till direktköp av svenska obligationer. Följden skulle bli

att vi kunde hålla en avsevärt lägre räntenivå med positiva effekter på bl. a. den svenska kostnads- och investeringsutvecklingen. Jämfört med alternativet att staten själv lånar utomlands flyttar det också valutarisken till de utländska placerarna.

Motionärerna anser att motviljan mot ett frisläpp av portföljinvesteringarna bottnar i en rädsla för att utländska "spekulanter" genom att överge den svenska kronan skulle kunna framkalla en valutakris. Motionärerna anser det vara en illusion att vi genom att skärma av oss från vissa kapitalrörelser skulle kunna skaffa oss större stabiliseringspolitisk handlingsfrihet.

Även i *motionerna Fi605, Fi225, Fi206, Fi207, Fi227, Fi606, Fi801* och *Fi217* yrkas att valutaregleringen skall avskaffas eller att väsentliga liberaliseringar skall vidtas med sikte på totalt avskaffande.

Utskottet vill med anledning härav anföra följande. Den kraftiga förbättringen under de senaste åren av bytesbalansen, minskningen av budgetunderskottet, dämpningen av inflationstakten och den starka konkurrenskraften för svenskt näringsliv har som utskottet anförde våren 1986 skapat förutsättningar för att genomföra vissa lättnader i valutaregleringen. Som framgått av vad utskottet redovisat har så också skett under år 1986 och fortsatt under år 1987. Inriktningen har därvid varit att liberalisera de delar av valutaregleringen som har bedömts hämma näringslivets utveckling. De delar av valutaregleringen som reglerar kapitalplaceringar som styrs av ränteskillnader och förväntningar om ränte- och valutakursutvecklingen har däremot i enlighet med vad som angavs våren 1986 behållits.

Utskottet anser att statlig utlandsupplåning inte skall användas som instrument för att klara påfrestningar som kan uppkomma till följd av att vissa delar av valutaregleringen avvecklas. Staten skall inte varaktigt nettoupplåna utomlands, varken i utländsk eller svensk valuta.

Som nämnts föreslås i flera motioner att det bör vara möjligt för utlänningar att köpa svenska kronobligationer. Det skulle enligt motionärerna möjliggöra en sänkt räntenivå i Sverige.

Det har hävdats bl.a. att det är en fördel om statlig skuldökning sker i vår egen valuta. Det skulle innebära att det inte är svenska staten utan den utländska placeraren som tar valutarisken. Utskottet behandlade samma yrkanden våren 1986 (FiU 1985/86:30) och anförde följande:

Utskottet delar inte denna uppfattning utan anser att det finns betydande risker med en sådan upplåning. Den skulle bli mycket känslig för förändringar i räntenivå och valutakurs. När förväntningar uppstår om förändringar i räntenivåer eller valutakurser kommer dessa obligationer att utsättas för stora spekulationer. Erfarenheten har dessvärre visat att det inte endast är faktiska förändringar i bytesbalans, ekonomiska utvecklingen eller omläggningar i den ekonomiska politiken som har betydelse för dessa kortsiktiga kapitalflöden. Även grundlösa rykten och spekulationer har minst lika stor effekt, i synnerhet för ett litet land som Sverige. I en situation där t.ex. den svenska kronan utsätts för en press nedåt finns det en uppenbar risk för att utländska köpare säljer sina obligationer med följd att kursen sjunker och räntan stiger. Räntan skulle stiga till en nivå som är högre än vad den annars skulle vara. Därigenom blir svensk upplåning inom och utom landet betydligt dyrare. Det är således inte givet att en möjlighet för utlänningar att köpa kronobligationer skulle innebära lägre räntor sett över en längre period. Det

enda man med någon säkerhet kan säga är att räntenivån skulle bli betydligt känsligare för utländska impulser och ändrade förväntningar. Därmed skulle möjligheterna minska att föra en kreditpolitik som tar hänsyn till inhemska faktorer. Att staten skulle undvika valutarisker genom att låta ge ut kronobligationer i utlandet är inte ett försvarbart argument för ett land med fast växelkurs. Argumentet kan därför heller inte ligga till grund för att ge utlänningar möjligheter att köpa kronobligationer. Utskottet delar således inte uppfattningen att utlänningar bör få tillstånd att köpa svenska kronobligationer.

Utskottet har alltjämt samma uppfattning och avstyrker med det anförda motionerna Fi215 yrkande 5 i här berörd del, Fi605 yrkande 2, Fi225, Fi206, Fi207, Fi227 yrkande 2, Fi606 yrkande 2 i här berörd del, Fi801 yrkande 2, Fi228 yrkande 4 och Fi217 yrkande 5.

I *motion Fi215 (m)* anförs att Sverige sedan snart två år tillbaka genomför en successiv smygdevalvering. Det skulle hänga samman med konstruktionen av den korg med främmande valutor till vars värde kronan är fixerad. Den amerikanska dollarn har där dubbel vikt jämfört med dess andel av vår utrikeshandel. Motionärerna anför att om man i stället jämför med ett handelsvägt valutaindex har Sverige genom dollarkursens fall genomfört en avsevärd devalvering gentemot omvärlden.

Enligt motionärerna uppstår genom den sjunkande dollarkursen ett extra utrymme särskilt i exportföretagen som i den mån det inte stannar där som ökad vinst måste leda till ökad löneglidning, vilket driver på den redan alltför snabba svenska kostnadsutvecklingen. Motionärerna avvisar tanken att genom täta växelkursjusteringar komma till rätta med dessa problem. Enligt motionärerna vore en anknytning av kronan till det europeiska monetära systemet (EMS), vari flertalet EG-länders valutor ingår, ett sätt att ge den svenska kronan en fastare punkt. Inom EMS skulle riksbanken kunna påkalla andra centralbankers stöd för att försvara kronans värde. Tiden är enligt motionärerna mogen för en förnyad anknytning till det europeiska valutasamarbetet.

Utskottet avvisar bestämt att benämningen smygdevalvering används för att beskriva den svenska valutapolitiken. Den svenska valutakorgen konstruerades år 1977 då den dåvarande regeringen valde att lämna valutaormen. Korgkonstruktionen har varit densamma sedan dess. En gång om året revideras vikterna i korgen med hänsyn till förändringar i utrikeshandelns ländersammansättning. Dessa offentliggörs av riksbanken och genomförs så att valutakursindex inte påverkas. Att använda benämningen smygdevalvera kan skapa intryck av att Sverige genom successiva tekniska förändringar i korgkonstruktionen i smyg försökt ändra kronans värde. Så är inte fallet. Omsorgen om den svenska kronans anseende utomlands borde leda till att sådana uttryck inte används. Vad gäller själva konstruktionen av valutakorgen kan den självfallet diskuteras. Men kravet på stabilitet, som gör sig särskilt gällande på valutasamarbetets område, gör att man bör iaktta stor försiktighet med sådana förändringar. Enligt utskottets mening talar inte heller erfarenheterna av det s.k. ormsamarbetet för att återuppta detta. Utskottet avstyrker med det anförda motion Fi215 yrkande 5 i här berörd del.

Vad utskottet anfört om kredit- och valutapolitiken bör ges fullmäktige i riksbanken till känna.

I *motion Fi604* av Britta Bjelle (fp) begärs en översyn av möjligheterna att införa en differentierad ränta för jordbruket. Motionären pekar på de kapitalkostnadsproblem som jordbrukare främst i norra Sverige har. Ett sätt att sanera i bidragsdjungeln, samtidigt som man avlastar lantbrukarna en del av de höga kapitalkostnaderna, vore, anser motionären, att införa en differentierad räntesats för Norrlandsjordbruken av det slag som används i Finland.

Den kraftiga höjningen av räntenivån under 1970-talet och i början av 1980-talet har skapat problem för vissa jordbrukare. En differentiering på det sätt som motionären föreslår motverkar ett effektivt utnyttjande av de finansiella resurserna. Utskottet anser att en nedpressning av räntenivån bör ske främst genom att minska budgetunderskottet och därmed statens utrymme på kapitalmarknaden. Genom att hålla tillbaka inflationen och genom att stärka vår internationella konkurrenskraft minskar vi vårt internationella beroende och skapar utrymme för en sänkning av räntenivån. Det är den väg som enligt utskottets mening bör väljas. Med det anförda avstyrker utskottet motion Fi604.

Försäljning av statliga tillgångar och reducering av statsskulden

I *motion Fi216 (fp)* anförs att statens skuldbörda måste saneras. Motionärerna föreslår därför utförsäljning och börsintroduktion av statliga företag samt utlyftning av studielån ur budgeten. Detta minskar statens upplåningsbehov och kan enligt motionärerna väntas sänka räntenivån.

Även i *motion Fi228 (c)* förordas stora försäljningar till enskilda av statliga tillgångar som enligt motionärerna kan förvaltas i annan regi. Det gäller skogsinnehav inom domänverket, utförsäljning av statliga bolag och betydande delar av Vattenfall. Motionärerna anser det vara en realistisk målsättning att under budgetåret 1987/88 genom försäljningar nå en engångseffekt om 15–17 miljarder kronor.

Utskottet har vid ett par tillfällen utförligt, bl.a. i yttranden till näringsutskottet (FiU 1984/85:2 y, FiU 1985/86:2 y), redovisat sin syn på försäljning av statlig egendom. Utskottet vill i likhet med vad utskottet anfört tidigare understryka att en omfattande och systematisk försäljning av företag och andra tillgångar enbart med syfte att förbättra statsfinanserna inte bör ske.

Utskottet noterar att motionärerna i sina alternativ till budgetreglering inte tillgodoräknar sig försäljningsinkomsterna för att finansiera löpande utgifter eller sänkningar av skatter.

Det är som utskottet ser det, olämpligt att sälja ut *reala tillgångar* för att täcka ett underskott i statens *löpande* verksamhet. Statliga företag bör enligt utskottets mening kunna avyttras om det i det enskilda fallet bedöms motiverat. Men sådana affärer bör sättas in i ett näringspolitiskt sammanhang och inte utnyttjas för att uppnå kortsiktiga budgetmässiga förbättringar.

Det förtjänar att ånyo understrykas att mot varje *kortsiktig* förstärkning av budgeten som en försäljning av statlig egendom innebär svarar en lika stor *bestående* minskning av den statliga förmögenheten. Försäljningsinkomsterna begränsar visserligen statens upplåningsbehov det aktuella året och ger på

så sätt en varaktig besparing i form av minskade ränteutgifter. Denna besparingseffekt förtas emellertid helt eller delvis av att staten samtidigt går miste om den avkastning som den försålda tillgången skulle ha givit.

I motionerna anförs som skäl för en successiv försäljning av statlig egendom att det skulle leda till minskade räntekostnader för staten, sänkt räntenivå och lägre inflation beroende på att det statliga upplåningsbehovet minskar.

En utförsäljning av statlig egendom skulle minska det statliga upplåningsbehovet på kapital- och penningmarknaden det aktuella året. Hushållens, försäkringsbolagens, AP-fondernas och andra institutionella placerares finansiella kapacitet skulle inte behöva tas i anspråk i samma utsträckning för att finansiera budgetunderskottet. Samtidigt skulle emellertid anspråken på riskkapitalmarknaden öka i motsvarande utsträckning genom det ökade utbudet av statliga aktier. Utförsäljning av statliga aktier till privata intressenter skulle komma att konkurrera med andra riskkapitalbehov. Direkt eller indirekt via lån för att finansiera aktieköpen kommer detta behov att få återverkningar på penning- och kapitalmarknaden. De finansiella effekterna på kreditmarknaden torde därför tämligen väl ta ut varandra och räntenivån skulle inte påverkas i nämnvärd utsträckning.

Det kan inte heller hävdas att en utförsäljning av statlig egendom skapar något realt utrymme för en offentlig expansion, t.ex. för utgiftsökningar eller skattesänkningar. Den leder endast till en omfördelning av finansiella tillgångar. Utförsäljningar leder inte i sig till någon dämpande effekt på efterfrågan, bytesbalans, produktion eller sysselsättning som i sin tur skulle kunna ge utrymme för en expansion.

Det finns snarare en risk att de företag som köper statliga aktier ser det som ett alternativ till andra realinvesteringar. Det skulle i så fall kunna medföra att investeringar i nytt realkapital skulle minska i motsvarande grad. Därmed skulle den totala kapitalbildningen i samhället minska, vilket skulle försvaga tillväxtmöjligheterna i ekonomin på sikt. De realekonomiska effekterna av statlig utförsäljning skulle i så fall leda till en försvagning av den svenska ekonomins tillväxtkraft.

Utskottet avstyrker med det anförda motionerna Fi228 yrkande 8 och Fi216 yrkande 5.

Löntagarfonderna

I *motionerna Fi201* (m, fp, c), *Fi202* av Gullan Lindblad och Göthe Knutson (m), *Fi204* av Agne Hansson och Gösta Andersson (c), *Fi218* av Alf Svensson (c), *Fi222* av Lennart Brunander (c), *Fi223* av Anna Wohlin-Andersson och Marianne Karlsson (c) och *Fi224* av Agne Hansson och Gösta Andersson (c) hemställs att löntagarfonderna skall avskaffas. Motiven för ett avskaffande är desamma som anfördes mot införandet av löntagarfondssystemet.

I motion Fi201 (m, fp, c) föreslås att löntagarfonderna skall avvecklas enligt en särskild framlagd plan. I motion Fi218 yrkas att fondernas medel efter en avveckling skall överföras till AP-fonden och att regeringen ges i uppdrag att utarbeta förslag till vinstdelningssystem på företagen och för enskilt aktiesparande.

Vidare föreslås i motion Fi223 att vid en avveckling av löntagarfonderna skall hälften av de medel som redan finns samlade hos fonderna användas för att stärka och utveckla småföretagen.

Utskottet vill med anledning av dessa motioner erinra om att utskottet i maj 1986 behandlade, vad gäller kravet på ett avskaffande av fonderna, ett antal motionsyrkanden med närmast identiskt samma innebörd. På förslag av utskottet avvisade riksdagen samtliga dessa yrkanden (FiU 1985/86:30, rskr. 358 och 359).

I de nu aktuella motionerna framförs inga nya motiv som föranleder utskottet att ompröva sin tidigare redovisade uppfattning i frågan. Med hänsyn härtill avstyrker utskottet motionerna Fi201 yrkandena 1 och 2, Fi202 yrkande 1, Fi204, Fi205, Fi218 yrkande 1, Fi222, Fi223 yrkande 1 och Fi224.

Mot bakgrund av att utskottet avstyrkt här nämnda yrkanden ser utskottet inte någon anledning att ta upp frågan om på vilket sätt fonderna skall avvecklas eller hur löntagarfondsmedlen därefter skall disponeras. Utskottet avstyrker därför motionerna Fi201 yrkandena 3 och 4, Fi218 yrkandena 2 och 3 samt Fi223 yrkande 2.

I motion Fi202 yrkas även att riksdagen som sin mening skall ge regeringen till känna att de av LO föreslagna åtgärderna för en ytterligare socialisering av svenskt näringsliv måste avvisas.

Yrkandet i motionen är föranlett av en skrivelse från Landsorganisationen till regeringen i slutet av förra året. Den föranleder därför inte någon åtgärd från riksdagens sida. Yrkande 2 i motion Fi202 avstyrks av utskottet.

Investeringsfonderna

I elva motioner krävs ett frisläppande av investeringsfonderna i hela eller i vissa delar av landet.

Det är inte, sägs det i *motion Fi215* (m), av olika skäl längre lämpligt att bedriva stabiliseringspolitik för att utjämna svängningar i den internationella konjunkturen. Investeringsfonderna bör därför vara frisläppta och prövas i samband med att hela företagsbeskattningen reformeras. I *motionerna Fi203* av Erik Hovhammar och Anders Björck (m), *Fi216* (fp) och *Fi801* av Christer Eirefelt m.fl. (fp) krävs ett frisläpp av investeringsfonderna för att allmänt stimulera investeringsverksamheten. Fonderna bör på sikt avvecklas.

I *motionerna Fi212* av Ing-Marie Hansson m.fl. (s), *Fi213* av Bengt Kronblad m.fl. (s), *Fi214* av Bertil Danielsson och Ewy Möller (m), *Fi219* av Agne Hansson och Gösta Andersson (c), *Fi220* av Karl-Gösta Svenson (m), *Fi221* av Margit Gennser och Per Stenmarck (m) och *Fi227* av Siw Persson m.fl. (s) föreslås ett frisläpp av investeringsfonderna vilket i samtliga motioner motiveras av regionalpolitiska skäl. Det kan nämnas att de motionärer som undertecknat dessa motioner, med undantag för motion Fi212, representerar län som ligger utanför stödområdet.

Utskottet vill med anledning härav anföra följande.

Regeringen har hösten 1986 i regionalpolitiskt syfte fattat beslut om ett nytt frisläpp av investeringsfonder för byggnadsinvesteringar, där storstadsinvesteringar har undantagits. Detta beslut, i kombination med fortsatta möjligheter att ta i anspråk investeringsfonderna för maskininvesteringar i stödområdet, bör bidra till att främja en regionalt sett jämnare utveckling

över landet. Vid tidpunkten för detta frisläpp meddelade regeringen att vid prövningar av dispensansökningar om fondutnyttjande i Malmö kommun, kommer särskilt att beaktas behovet av industrietableringar.

I juni 1986 beslöt regeringen att tillkalla en utredning om reformerad företagsbeskattning (dir. 1985:30) som skall se över företagsbeskattningen. I detta uppdrag ingår att utvärdera investeringsfondernas effektivitet och utnyttjande.

Med hänvisning till att det får förutsättas att utredningen kommer att pröva formerna för investeringsfondernas utnyttjande avstyrker utskottet här aktuella motionsyrkanden.

Prisreglering

I *motion Fi208* av Marianne Karlsson (c) krävs ingripanden mot den kraftiga prisutvecklingen inom de av samhället kontrollerade verksamheterna.

Utskottet har tidigare i betänkandet framhållit att strävan efter prisstabilitet är ett primärt mål för den ekonomiska politiken.

Enligt utskottets mening kommer en ekonomisk politik i enlighet med de riktlinjer utskottet förordat att verksamt bidra till att hålla inflationen nere. Regeringen beslutade den 28 januari i år att införa allmänt prisstopp. Prisstoppet har enligt regeringen vidtagits för att motverka en höjning av nu gällande löneavtal och därigenom minska risken för prisökningar. Det kan nämnas att prisstoppet har inneburit att postverket och statens järnvägar tvingats ta tillbaka redan beslutade prishöjningar. Det bör emellertid samtidigt framhållas att exempelvis höjningar av indirekta skatter i vissa fall är nödvändiga. Som exempel kan nämnas den nyligen genomförda höjningen av skatten på vin och spritdrycker, vilken motiverades av alkoholpolitiska skäl. Av prisökningen på 3,3 % under loppet av år 1986 svarade förändringen i skatte- och tullsatser för 0,1 %.

Med det anförda avstyrker utskottet motion Fi208.

Budgetpolitiken

Budgetutvecklingen

Vid behandlingen av förra årets kompletteringsproposition uttalade utskottet farhågor för de utvecklingstendenser som kommit fram i långtidsbudgeten. Dessa beräkningar, som belyser automatiken i statsbudgetens utveckling, visade visserligen på ett kraftigt förbättrat budgetsaldo under den närmaste femårsperioden. Men under periodens andra år – dvs. budgetåret 1987/88 – kunde en tillfällig försämring förutses. Då skulle i det s.k. lågalternativet underskottet öka från 45 till över 50 miljarder kronor för att därefter ånyo avta. Utskottet befarade att detta brott i de senaste årens positiva budgetutveckling kunde leda till att räntan pressades uppåt och att inflationsförväntningarna stegrades. Utskottet förutsatte därför att regeringen vid utformningen av nästa budgetförslag skulle vidta särskilda åtgärder för att motverka en sådan utveckling.

Det förslag till statsbudget som nu läggs fram för budgetåret 1987/88 svarar

väl mot dessa riktlinjer. Underskottet ökar inte utan fortsätter att minska i såväl nominella som reala termer. Även det s.k. underliggande saldot, dvs budgetunderskottet rensat från engångsåtgärder och andra extraordinära effekter, ger samma entydiga bild av ett stadigt förbättrat budgetläge. Mätt som andel av BNP väntas budgetunderskottet nästa budgetår uppgå till 3,6 %. På fem år har det därmed nedbringats med närmare 10 procentenheter.

För innevarande budgetår – *budgetåret 1986/87* – beräknas underskottet nu till 40,5 miljarder kronor, vilket är något lägre än vad som står upptaget i statsbudgeten. Detta förklaras till viss del av att statsinkomsterna räknats upp på grund av att löner och privat konsumtion ökat snabbare än vad man tidigare förutsatt. Den högre pris- och löneutvecklingen har med viss eftersläpning också bidragit till att öka budgetens utgifter.

Utskottet har tidigare vid upprepade tillfällen pekat på de risker som är förknippade med tendenser av detta slag. Kortsiktigt bidrar visserligen inflationen till att budgetunderskottet minskar eftersom inkomstskatten och mervärdeskatten ökar. Men en snabbare kostnadsutveckling förorsakar samtidigt betydande problem i ekonomin, som lätt kan driva fram krav på en restriktiv ekonomisk politik för att inte budgetsaldot ånyo skall försämras.

I finansplanen sammanfattas budgetutvecklingen sedan budgetåret 1982/83 på följande sätt.

Tabell 7. Budgetsaldo för budgetåren 1982/83–1987/88
Miljarder kronor, löpande priser

	1982/83 Utfall	1983/84 Utfall	1984/85 Utfall	1985/86 Utfall	1986/87 Nuvarande beräkning	1987/88 Budget-förslaget
Inkomster	191,3	221,2	260,6	275,1	299,5	308,9
Utgifter exkl. statsskuld-räntor	229,7	237,9	253,9	255,4	275,0	282,8
Statsskuldräntor	48,2	60,4	75,2	66,5	65,0	63,0
Redovisat budgetsaldo	**–86,6**	**–77,1**	**–68,5**	**–46,8**	**–40,5**	**–36,9**
Som andel av BNP	13,0 %	10,3 %	8,3 %	5,2 %	4,1 %	3,6 %
Underliggande budget-saldo	**–81,4**	**–66,3**	**–58,2**	**–42,7**	**–40,4**	**–37,6**
Som andel av BNP	12,2 %	8,9 %	7,1 %	4,7 %	4,1 %	3,6 %

Riksgäldskontoret redovisar fortlöpande uppgifter om det kassamässiga budgetutfallet. Enligt kontorets senaste notering uppgick det kassamässiga underskottet för den senaste tolvmånadersperioden t.o.m. januari 1987 till 29,5 miljarder kronor. Det innebär att underskottet på ett år mer än halverats. Värt att notera är också att för första gången under 1980-talet har under en januarimånad statsbudgetens inkomster överstigit dess utgifter.

Av finansplanen framgår att regeringens förslag till statsbudget för *budgetåret 1987/88* har föregåtts av en mycket noggrann utgiftsprövning. Därigenom har det blivit möjligt att inte bara undanröja den saldopuckel som framkom i långtidsbudgeten. Det har också skapats utrymme för flera angelägna reformer. Trots dessa ökade satsningar väntas de nominella utgifterna exkl. statsskuldräntor öka med endast 2,8% mellan budgetåren 1986/87 och 1987/88. Samtidigt ökar de totala inkomsterna med 3,1%.

Eftersom ränteutgifterna för statsskulden beräknas fortsätta att minska förutses en saldoförbättring under nästa budgetår med 3,6 miljarder kronor.

Reformerna i budgetförslaget har alltså blivit möjliga till följd av vidtagna besparingar och omprioriteringar. De nya satsningarna berör tre huvudområden, nämligen den sociala välfärden, forskningen och regionalpolitiken.

Pensionärerna föreslås få väsentligt förbättrade kommunala bostadstillägg (KBT) samt en höjning av pensionerna. Det senare möjliggörs genom en föreslagen extra höjning av basbeloppet den 1 juli 1987. Samtidigt föreslås att pensionärernas avgiftsfria år inom sjukvården skall slopas.

Sjukförsäkringsförmånerna föreslås bli förbättrade för privatanställda arbetare och deltidsanställda som därigenom likställs med övriga arbetstagare. Bl.a. föreslås ett slopande av den nuvarande regeln att sjukpenning inte utges för insjuknandedagen.

Ersättningsnivån inom delpensioneringen höjs. Reglerna för barnfamiljernas bostadsbidrag läggs om för att underlätta för familjer att skaffa sig större bostad.

Som ett led i omprioriteringarna föreslås att subventionerna av mjölkpriset skall minska med motsvarande 35 öre per liter i partiledet. Besparingar görs också i statsbidragen till skolområdet.

Regeringens förslag på forskningsområdet kommer att redovisas i en särskild proposition som senare skall föreläggas riksdagen. Av finansplanen framgår att forskningen kommer att få en kraftig resursökning för den närmaste treårsperioden.

I syfte att motverka de regionala obalanserna föreslås en reformering av skatteutjämningssystemet. Vidare avdelas i budgetförslaget betydande resurser för olika riktade regionalpolitiska insatser, bl.a. i form av ett tioårsprogram för vägupprustning i första hand i skogslänen. Kostnaderna för programmet uppgår till närmare 6 miljarder kronor och finansieras genom en höjning av fordonsskatten för lastbilar. De regionalpolitiska satsningarna innebär också att ökade resurser sätts av för bl.a. vissa universitet och högskolor samt kommunala flygfält.

Oppositionspartiernas budgetalternativ

Utskottet övergår nu till att behandla de förslag till alternativa riktlinjer för budgetpolitiken som har lagts fram i olika partimotioner.

De borgerliga partierna presenterar sina budgetalternativ i motionerna Fi215 (m), Fi216 (fp) och Fi228 (c). De däri framförda förslagen inrymmer krav på skattesänkningar, vilka i kombination med olika besparingar uppges leda till varaktiga budgetförbättringar för budgetåret 1987/88 på mellan 1,3 och 4,3 miljarder kronor jämfört med budgetpropositionen. Därtill kan läggas olika förslag om mer eller mindre tillfälliga förstärkningar som av vart och ett av partierna tagits upp med 4,5–5,2 miljarder kronor för budgetåret.

Vänsterpartiet kommunisterna redovisar i motion Fi226 ett budgetalternativ som enligt uppgifter i motionen väntas medföra att statsutgifterna ökar med 8 miljarder kronor samtidigt som inkomsterna förstärks med 6,8 miljarder kronor. Enligt dessa beräkningar skulle således budgetsaldot försämras med 1,2 miljarder kronor.

Oppositionspartiernas budgetalternativ har vissa gemensamma beröringspunkter i det att några av regeringens budgetförslag avvisas av samtliga fyra partier. Det gäller t.ex. den föreslagna extra höjningen av basbeloppet som är avsedd att ge pensionärerna en förbättrad standard. Centerpartiet och vänsterpartiet kommunisterna föreslår i stället andra metoder för att kompensera pensionärerna, medan moderata samlingspartiet och folkpartiet helt motsätter sig den tilltänkta lösningen.

Även regeringens förslag till reformerat skatteutjämningssystem har avvisats av samtliga partier, vilka var för sig för fram egna alternativ till lösningar.

Likaså avvisar samtliga partier de föreslagna nedskärningarna av mjölksubventionerna och minskningen av statsbidragen till skolväsendet.

Vad beträffar mjölksubventionerna gäller dock att både moderata samlingspartiet och folkpartiet i princip inte har något emot besparingen som sådan. Moderata samlingspartiet avvisar för sin del förslaget därför att man förordar en annan avvecklingsmetod som innebär att samtliga livsmedelssubventioner trappas av under en tioårsperiod. Folkpartiet är i och för sig berett att göra större nedskärningar än regeringen, förutsatt att besparingarna *helt* tillförs barnfamiljerna.

På skolområdet godtar visserligen moderata samlingspartiet som enda oppositionsparti de föreslagna nedskärningarna men anser att de resurser som frigörs skall användas för att förstärka undervisningens kvalitet.

I likhet med tidigare år har utskottet gjort en översiktlig beräkning av budgeteffekterna av de alternativa förslag som redovisas i partimotionerna. Därvid har yrkade anslagsförändringar prövats utifrån främst formella utgångspunkter, dvs. en bedömning har gjorts om det med hänsyn till formella regler är möjligt att genomföra en viss förändring och hur stor denna i så fall kan beräknas bli. Hänsyn har sålunda som regel inte tagits till om det är administrativt möjligt att uppnå de eftersträvade kassamässiga förändringarna av budgetunderskottet redan under budgetåret 1987/88. I princip har endast framförda motionsyrkanden beaktats, eftersom övriga förslag inte kommer upp till riksdagens prövning.

I de fall en yrkad ökning eller minskning av ett anslag inte helt stämmer överens med det medelsbehov som en samtidigt föreslagen regeländring kan ge upphov till har som huvudprincip gällt att anslagsyrkandet har följts. I den mån föreslagna utgiftsförändringar har direkta återverkningar på statens skatteinkomster har även denna skatteeffekt beaktats. Det gäller t.ex. vissa förslag om lägre sjukersättning som medför att även statens skatteinkomster på utgående sjukersättningsförmåner minskar. Däremot har hänsyn inte tagits till indirekta faktorer som kan ha sin grund i budgetförslagens eventuellt expansiva eller kontraktiva effekter.

Oppositionspartierna har i avvaktan på regeringens proposition om försvarets framtida inriktning ännu inte redovisat sina ställningstaganden på detta område. Effekterna härav har därför inte kunnat beaktas i sammanställningen.

Förskjutningar i statens upplåningsbehov får inte omedelbart genomslag på utgifterna för statsskuldräntor eftersom dessa i allmänhet förfaller till betalning med viss fördröjning. Ränteeffekten har här schablonmässigt tagits

upp med 10 % på en fjärdedels årssaldo exkl. icke permanenta förstärkningar.

Enligt en med dessa begränsningar gjord beräkning skulle de fyra oppositionspartiernas budgetalternativ resultera i att budgetsaldot förändrades på följande sätt under budgetåret 1987/88. Som jämförelse redovisas också helårseffekten av de olika förslagen, dvs. den effekt som uppkommer när förslagen får fullt genomslag under ett helt år.

Tabell 8. Oppositionspartiernas budgetalternativ
Budgeteffekt i miljarder kronor
Tecken anger förändring i förhållande till regeringens budgetförslag
+ budgetförstärkning, − budgetförsvagning

A. Budgetåret 1987/88

	(m)	(fp)	(c)	(vpk)
Inkomstförstärkningar	− 6,9	− 3,0	+ 2,5	+ 2,7
Utgiftsbegränsningar	+ 8,5[1]	+ 2,6	− 2,3	− 10,8
Ränteeffekt	0,0	0,0	0,0	− 0,2
Besparing 1987/88 (avrundat)	**+ 1,7**	**− 0,4**	**+ 0,2**	**− 8,3[2]**
Tillkommer icke permanenta förstärkningar	+ 4,4	+ 5,3	+ 4,5	−
och avlyft	+ 0,4	+ 3,5	+ 0,3	−

B. Helår

	(m)	(fp)	(c)	(vpk)
Inkomstförstärkningar	− 16,2	− 6,6	+ 0,9	+ 10,4
Utgiftsbegränsningar	+ 12,8[1]	+ 2,3	− 4,7	− 12,3
Ränteeffekt	+ 0,1	− 0,1	− 0,1	0,0
Besparing helår (avrundat)	**− 3,5**	**− 4,4**	**− 3,9**	**− 1,9[2]**
Tillkommer icke permanenta förstärkningar	+ 4,7	+ 5,7	+ 4,5	−
och avlyft	+ 0,4	+ 3,5	+ 0,3	−

[1] Inkl. effekten av en föreslagen men ej fullt ut finansierad vårdnadsersättning.
[2] Om effekten av vissa ej beräkningsbara förslag beaktas blir försvagningen väsentligt större.

Moderata samlingspartiet redovisar i *motion Fi215* ett budgetalternativ som innebär att omfattande utgiftsbegränsningar kombineras med långtgående skattesänkningar. Enligt motionärerna måste de offentliga utgifternas andel av BNP minska för att skattetrycket skall kunna sänkas. Deras mål är att under en femårsperiod, dvs. fram till år 1992, minska skattetrycket med 5 procentenheter. Detta motsvarar i dagsläget en skattesänkning på sammanlagt ca 45 miljarder kronor. De förslag till skattesänkningar som nu förs fram uppgår under budgetåret 1987/88 till ca 8,5 miljarder kronor. Därtill kommer att motionärerna motsätter sig den tillfälliga skatten på livförsäkringsbolag.

För att finansiera denna första etapp av skattesänkningar framläggs ett detaljerat och mycket omfattade besparingsprogram. Avvägningen mellan besparingar och skattesänkningar sägs i motionen vara gjord på ett sådant sätt att hushållens ekonomiska situation inte skall försämras. Åtstramningen ligger enligt motionärerna i stället på staten, kommunerna, företagen och utlandet.

Såsom motionärerna framhåller görs vissa nedskärningar i stödet till näringslivet, bl.a. i det regionalpolitiskt betingade lokaliseringsstödet. Åtstramningarna riktade mot utlandet är betydande och innefattar en kraftig minskning av biståndet till de fattiga länderna. Även kommunerna får

vidkännas mycket omfattande indragningar både i form av minskat statligt stöd och minskade egna inkomster till följd av förslag om nya avdragsformer vid den kommunala beskattningen. Kommunernas ekonomi påverkas dessutom av ett av motionärerna föreslaget kommunalt skattestopp. Nedskärningar görs också i den statliga verksamheten.

Utmärkande är emellertid att den helt övervägande delen av nedskärningarna har sin udd riktad mot transfereringarna till hushållen och de sociala trygghetssystemen. Jämfört med budgetförslaget i propositionen föreslår moderata samlingspartiet besparingar inom sjukpenning- och föräldraförsäkringen som på helår uppgår till 5,5 miljarder kronor. Även bidragen till arbetslöshetsersättningen skall begränsas kraftigt liksom räntebidragen till flerfamiljshus. Moderata samlingspartiet avvisar också den föreslagna extra höjningen av pensionsnivåerna den 1 juli 1987 samt motsätter sig förbättringar av förmånerna inom delpensioneringssystemet.

För hushållen sett som grupp uppvägs dessa indragningar till viss del av de förslag till skattesänkningar som motionärerna samtidigt lägger fram. Enligt utskottets bedömning ger emellertid den sammantagna effekten av skattesänkningarna och utgiftsbegränsningarna upphov till en betydande omfördelning av resurser mellan olika hushållsgrupper varvid i första hand de svaga och de utsatta i samhället får vidkännas betydande försämringar.

Motionärernas förslag på skatteområdet innebär nämligen att marginalskatterna skall sänkas under en treårsperiod med upp till 25 procentenheter i inkomstlägena över 190 000 kr. Samtidigt skall inflationsskyddet återinföras och avdragsbegränsningarna slopas. En inkomsttagare med inkomster understigande ca 73 000 kr. berörs däremot inte eller i endast mycket ringa utsträckning av dessa förslag. Å andra sidan får han liksom övriga skattskyldiga erlägga något högre skatt till följd av att motionärerna samtidigt föreslår att schablonavdraget vid inkomst av tjänst skall sänkas från 3 000 till 2 000 kr. Hans situation försämras också av motionärernas förslag om en avveckling av skattereduktionen för fackföreningsavgifter.

Moderata samlingspartiet föreslår dessutom att förmögenhetsskatten skall lindras i betydande utsträckning samt att omsättningsskatten på aktier skall avskaffas när det ekonomiska utrymmet så medger.

Moderata samlingspartiets skattesänkningsprogram riktar sig sålunda i första hand till de mer välbeställda grupperna i samhället – till dem med höga inkomster och stora avdrag, till dem med stora förmögenheter och egna villor samt till dem som köper och säljer aktier.

Dessa skattesänkningar möjliggörs genom de försämringar som får bäras av främst de utsatta grupperna i samhället – av dem med mer begränsade inkomster och av dem som bor i lägenhet. En låginkomsttagare får alltså knappast del av moderata samlingspartiets skattesänkningsförslag. Däremot får han

- höjd inkomstskatt därför att schablonavdraget vid inkomstbeskattningen sänks,
- höjd inkomstskatt därför att skattereduktionen för fackföreningsavgifter slopas,
- höjd avgift för arbetslöshetsförsäkringen därför att statsbidragen till A-kassorna skärs ned,

- höjd hyra därför att räntebidragen begränsas,
- ökade sjukvårdsutgifter därför att patientavgifterna höjs,
- försämrad sjukpenning vid sjukdom därför att utgående sjukersättning begränsas.

Utskottet tar mycket bestämt avstånd från en politik som på detta sätt bidrar till att öka de ekonomiska klyftorna i samhället. Direkt utmanande blir förslagen insatta i ett längre tidsperspektiv. Som framgår av de beräkningar som utskottet gjort över de olika budgetalternativen uppkommer i moderata samlingspartiets budgetalternativ en inte obetydlig saldoförbättring under budgetåret 1987/88. Detta sammanhänger med att utgiftsbegränsningarna förutsätts slå igenom tämligen omgående. Skattesänkningsförslagen får däremot under detta första budgetår endast mer begränsade återverkningar på budgetens inkomstsida. Redan efter ett år förbyts emellertid saldoförbättringen i ett underskott som successivt växer i omfång allteftersom skattesänkningarna slår igenom på budgeten. Skall budgetsaldot kunna behållas oförändrat även efter budgetåret 1987/88, erfordras således fortsatta mycket långtgående neddragningar av statsbudgetens utgifter enbart för att balansera de nu föreslagna skattesänkningarna. En politik med denna inriktning är enligt utskottets mening inte bara utmanande – den är direkt orättfärdig.

Med det anförda avstyrker utskottet motion Fi215 (m) yrkande 2.

Folkpartiet erinrar i *motion Fi216* om att partiet under en följd av år förespråkat en budgetpolitik som går ut på att genom minskade utgifter skapa utrymme för både minskat budgetunderskott och skattesänkningar. I dagens ekonomiska läge ser motionärerna det som mest angeläget att sänka marginalskatterna och arbetsgivaravgifterna för att på så sätt underlätta nästa avtalsrörelse.

I konsekvens härmed avvisar motionärerna, liksom för övrigt moderata samlingspartiet, de föreslagna höjningarna av arbetsgivaravgifterna, vilka bl.a. är avsedda att finansiera förbättringarna inom sjukförsäkringssystemet. Folkpartiet föreslår också att marginalskatterna nästa år skall sänkas med 3 procentenheter i inkomstlägena över 80 000 kr.

Därutöver föreslår folkpartiet att inkomstskatteskalorna inflationsskyddas och att det kommunala grundavdraget minskas med 2 000 kr. Minskningen av grundavdraget är en av flera finansieringskällor för motionärernas förslag på det familjepolitiska området.

Folkpartiet vill också slopa skattereduktionen för fackföreningsavgifter samt lindra förmögenhetsbeskattningen i olika avseenden. I motsats till moderata samlingspartiet kräver däremot folkpartiet varken att omsättningsskatten på aktier eller att fastighetsskatten skall avvecklas. Man begär endast att den senaste höjningen av fastighetsskatten skall upphävas.

För att skapa utrymme för skattesänkningarna föreslår folkpartiet bl.a. en minskning av statsbidraget till arbetslöshetsersättningen. Man vill också inskränka på stödet till bostadssektorn, tekoindustrin och vuxenutbildningen. Vidare avvisar man regeringens förslag att ge samtliga arbetstagare rätt till sjukpenning redan från insjuknandedagen. Folkpartiet vill dessutom att ersättningsnivån vid korttidssjukdom generellt skall minskas inom sjukför-

säkringssystemet. I likhet med moderata samlingspartiet motsätter man sig också såväl den föreslagna extra höjningen av pensionerna som förbättringen av utgående delpensionsförmåner.

Den kritik som utskottet riktat mot moderata samlingspartiets besparingsförslag gäller med visst fog också folkpartiet. Må vara att folkpartiets förslag inte är lika långtgående, men merparten av de varaktiga besparingar man vill åstadkomma uppnås genom försämringar av sociala trygghetssystem. Vissa av besparingarna rimmar, som utskottet ser det, också illa med motionärernas uttalade vilja att underlätta de kommande avtalsförhandlingarna. Inte minst gäller detta förslaget att minska stödet till arbetslöshetsersättningen samt motståndet mot att ge alla arbetstagare samma rätt till sjukpenning redan från insjuknandedagen. Det senare är en reform som arbetstagarorganisationer länge verkat för. Därtill kommer att motionärerna begär att skattereduktionen för fackföreningsavgifter skall slopas.

Vad beträffar motionärernas krav på marginalskattesänkningar under 1988 vill utskottet erinra om att riksdagen redan under föregående riksmöte beslutat om en reformering av inkomstskatten för såväl 1987 som 1988 (SkU 1985/86:40, rskr. 1985/86:332). De förändringar av inkomstbeskattningen som därutöver kan erfordras bör som utskottet ser det inte ensidigt riktas in på marginalskattesänkningar utan bör innefatta även de orättvisor och det krångel som finns i skattesystemet.

Med det anförda avstyrker utskottet *motion Fi216* (fp) yrkande 2.

Centerpartiet har i sin *motion Fi228* valt att inte redovisa något mer genomgripande förslag till ändrad inkomstbeskattning. I stället förordar man att frågan tas upp till utredning. Inriktningen bör därvid vara att marginalskatterna skall sänkas "för alla". Centerpartiet vill också inflationsskydda skatteskalorna och behålla grundavdraget. Åtgärderna skall finansieras bl.a. genom ökad energibeskattning och genom ett system med nya miljöavgifter.

Mot bakgrunden härav föreslår motionärerna att inkomstbeskattningen ändras i endast ett avseende inför 1988. Det gäller det s.k. hemmamakeavdraget som centerpartiet vill höja från 1 800 till 4 000 kr. för barnfamiljer.

Centerpartiets budgetalternativ innebär att stödet till pensionärerna och omläggningen av skatteutjämningssystemet ges en annan inriktning än den regeringen förordat. I det senare fallet vill motionärerna kraftigt höja de generella skatteutjämningsbidragen och i stället slopa den kompensation som utgår till kommuner för minskad bolagsbeskattning. Kompensationen bör enligt deras mening dras in redan från den 1 juli 1987, dvs. mitt under kommunernas löpande verksamhetsår. Motionärerna vill också generellt minska de specialdestinerade statsbidragen till kommuner "med undantag för bidragen till skolan" och "bidragen till sjukvården för kommuner som är sjukvårdshuvudmän". Det innebär såvitt utskottet kan förstå att motionärerna kräver en generell sänkning med uppemot 10 % av statsbidragen till bl.a. den kommunala barnomsorgen, barnfamiljernas bostadsbidrag, pensionärernas bostadstillägg (KBT), kommunernas sysselsättningsskapande åtgärder och kommunernas insatser för flyktingar. Utskottet vill i och för sig inte ifrågasätta att vissa specialdestinerade statsbidrag kan behöva omprövas. Motionärernas krav på en drastisk och omedelbart verkande omläggning av

bidragsgivningen skulle emellertid otvetydigt inverka på kommunernas verksamhet och på deras långsiktiga planering. Utskottet ser det som en påtaglig brist att denna aspekt över huvud taget inte berörs av motionärerna.

Centerpartiet föreslår vidare att en skattepliktig vårdnadsersättning motsvarande drygt 24 000 kr. skall införas för de barnfamiljer som dels har barn under tre år, dels inte uppbär föräldrapenning. Den föreslagna neddragningen av mjölksubventionerna avvisas av motionärerna, vilket tillsammans med vissa andra åtgärder innebär att de vill förstärka stödet till jordbruket med uppemot 0,9 miljarder kronor räknat på helår.

Sina ökade åtaganden vill motionärerna finansiera med de tidigare nämnda energiskatterna och med miljöavgifterna. Man vill också minska statsbidragen till arbetslöshetsersättningen och kräver dessutom att televerket skall öka sina inleveranser till statsverket.

Det största tillskottet till statsbudgeten erhåller man emellertid genom en omfördelning av arbetsgivaravgifter. Centerpartiet föreslår att ATP-avgiften och delpensionsavgiften sänks med 0,2 resp. 0,3 procentenheter och att folkpensionsavgiften i stället höjs i motsvarande mån, dvs. med 0,5 procentenheter. Den praktiska innebörden härav är att statsbudgeten tillförs ca 2,0 miljarder kronor och att AP-fonden och delpensionsfonden går miste om motsvarande inkomster.

Till viss del motsvaras dessa uteblivna avgifter för AP-fonden resp. delpensionsfonden av att centerpartiet avvisar basbeloppshöjningen och förbättringen av delpensionsförmånerna. Nettoeffekten torde därför bli en viss försämring av sparandet i socialförsäkringssektorn och initialt en förbättring av statsbudgeten. Motionärerna använder emellertid dessa inkomstförstärkningar till att finansiera sina utgiftsförslag. Medlen kanaliseras därigenom över till den privata sektorn. Åtgärderna leder således sammantaget till att den konsoliderade offentliga sektorns sparande försämras. Därtill kommer att motionärernas budgetalternativ – även bortsett från denna aspekt – ger upphov till ett betydande underskott redan efter ett år. Förslaget svarar således mindre väl mot motionärernas uttalade ambition att få till stånd ett ökat sparande i Sverige.

Utskottet vill i detta sammanhang också peka på de miljöavgifter och energiskatter som utgör ett annat betydelsefullt inslag i motionärernas förslag till inkomstförstärkningar. Dessa avgifter och skatter skall i ett senare skede bl.a. användas för att finansiera motionärernas förslag till sänkta inkomstskatter. Som finansieringskälla för permanenta skattesänkningar är dock denna typ av skatter och avgifter mindre ändamålsenlig. Syftet med dem är ju, enligt motionärernas egen utsago, att de skall fungera som ekonomiskt styrmedel i miljö- och energipolitiken. Sedda utifrån det perspektivet kan skatterna och avgifterna rimligtvis inte långsiktigt förväntas ge ett permanent tillskott till statskassan av någon större betydelse.

Med det anförda avstyrker utskottet bifall till motion Fi228 (c) yrkande 2.

Med hänvisning till vad centerpartiet framhåller i sin regionalpolitiska motion begärs i *motion Fi211* att riksdagen skall uttala att nödvändiga *besparingar* och rationaliseringsåtgärder *inom den offentliga sektorn* inte får ske på ett sådant sätt att de ytterligare förstärker koncentrationsutvecklingen i samhället.

Utskottet vill med anledning härav erinra om det utvecklingsarbete som pågår inom den offentliga sektorn. I årets budgetproposition (prop. 1986/87:100, bil. 15) redogör civilministern för det arbete som bedrivs i kommuner, i landsting och i statliga myndigheter i syfte att anpassa verksamheten till de krav som människorna ställer på inflytande, valfrihet, service, god kvalitet och effektiv användning av skattemedel. Genom nya decentraliserade beslutsorgan har medborgarna och brukarna av offentliga tjänster givits ökade möjligheter att medverka i olika beslut, framhålls det vidare i propositionen.

Med hänsyn till att regeringen har sin uppmärksamhet riktad på de problem som motionärerna aktualiserar finns det enligt utskottets mening inte anledning för riksdagen att göra någon markering av det slag motionärerna begär. Utskottet avstyrker således motion Fi211 (c).

Vänsterpartiet kommunisterna tar i *motion Fi226* fasta på det överskott som väntas uppkomma i den konsoliderade offentliga sektorns finansiella sparande. Motionärerna anser bl.a. mot denna bakgrund att underskottet i statsbudgeten har överdrivits och att det inte finns något verkligt skäl att minska detta, som de ser det, närmast redovisningsmässigt betingade underskott.

I sin strävan att öka den offentliga sektorns relativa betydelse lägger motionärerna fram flera förslag om nya och mycket långtgående utgiftsåtaganden. Man begär ett statligt miljardprogram för Västmanlands län för att främja sysselsättningen där. Liknande miljardprogram skall göras upp för Värmlands, Örebro, Kopparbergs och Gävleborgs län. Ett nytt statsbidrag på 4 miljarder kronor bör utgå till kommuner och landsting för att inrätta fasta arbeten. Målet för utbyggnaden av daghem och fritidshem skall under budgetåret 1987/88 sättas till 50 000 nya platser. Satsningen på järnvägar bör öka – bl.a. bör Mälarbanan byggas ut. Stödet till idrotten skall kraftigt förstärkas med hjälp av överskott av tipsmedel. Regeringsförslaget om en minskning av mjölksubventionerna avvisas liksom de tilltänkta neddragningarna av statsbidragen till skolväsendet. Kompensationen till pensionärer skall utgå i andra former än de regeringen föreslagit. De värnpliktigas förmåner skall byggas ut.

De ökade utgifterna förutsätts till viss del bli finansierade med nya skatter. Förmögenhets- och realisationsvinstbeskattningen av aktier skall skärpas. Dessutom skall en engångsskatt på större förmögenheter tas ut under 1987 varefter de nuvarande skattenivåerna skall fördubblas. Omsättningsskatten på aktier skall höjas från 2 till 6 %. Dessutom föreslår motionärerna att tobaksskatten skall höjas kraftigt. Deras förslag till utgiftsökningar ställer också krav på vissa höjningar av arbetsgivaravgifter.

Såsom framhålls i motionen har det finansiella sparandet i den konsoliderade offentliga sektorn förbättrats. Av finansplanen framgår att det finansiella underskottet för 1986 beräknas till knappt 14 miljarder kronor. Det är en förbättring med 26 miljarder kronor sedan 1982. För 1987 väntas det finansiella sparandet i den offentliga sektorn visa ett överskott. Detta hänger emellertid samman med den tillfälliga förmögenhetsskatten på livförsäkringsbolag.

De gångna årens förbättringar har i allt väsentligt uppnåtts genom den stramhet som utmärkt finanspolitiken. Motionärerna förordar en politik med en helt annan inriktning. De vill kraftigt öka statens utgifter och skatter. Deras budgetalternativ ger dessutom upphov till ett väsentligt ökat budgetunderskott. I den tidigare återgivna sammanställningen är detta angivet till inte fullt 2 miljarder kronor för helår, exkl. effekten av vissa svårberäknade förslag. Om hänsyn tas även till dessa åtgärder kan helårseffekten av försvagningen uppskattas till minst 7 miljarder kronor. Motionärernas budgetalternativ bidrar därmed inte bara till att höja skattetrycket. Det driver också upp inflationen och pressar upp räntenivån, vilket skulle hämma fortsatt ekonomisk tillväxt. En politik med en sådan inriktning tar utskottet bestämt avstånd ifrån.

Med det anförda avstyrker utskottet bifall till motion Fi226 (vpk) yrkande 2.

Riktlinjer för budgetpolitiken

Utskottet sammanfattar sin syn på budgetpolitiken på följande sätt.

De senaste årens sanering av statsfinanserna har givit påtagliga resultat i form av kraftigt minskade budgetunderskott. Förbättringarna bekräftar att den tredje vägens politik varit framgångsrik. Alltjämt kvarstår emellertid vissa strukturella obalanser i ekonomin. Något skäl att ompröva budgetpolitikens inriktning föreligger därför inte. Den bör även i fortsättningen utformas med betydande stramhet.

De i motionerna Fi215 (m), Fi216 (fp), Fi228 (c) och Fi226 (vpk) förordade riktlinjerna för budgetpolitiken leder som utskottet visat till konsekvenser som inte kan godtas. Utskottet har därför inte kunnat ställa sig bakom dessa förslag. Av samma skäl avstyrker utskottet bifall till yrkande 2 i motion Fi217 av Alf Svensson (c).

Såsom framhålls i finansplanen utgör budgetförslaget en sammanhållen helhet som har anpassats till de krav på stramhet som fordras i nuvarande ekonomiska läge. För att budgetunderskottet skall kunna minska även nästa budgetår har olika besparingar genomförts och en rad omprioriteringar skett inom och mellan huvudtitlarna. Dessa åtgärder har också gjort det möjligt att finansiera vissa angelägna reformer.

Det står klart att en parlamentarisk majoritet inte utan kompromisser kan uppnås kring alla delar i regeringens budgetförslag. Utskottet har tidigare pekat på några sådana frågor. Det är emellertid som utskottet ser det av största vikt att finanspolitiken inte urholkas under riksdagens fortsatta beredning av budgetförslaget. Vad utskottet här anfört bör vara vägledande för utskottens budgetbehandling.

Enligt utskottets mening är det synnerligen angeläget att arbetet med att begränsa utgiftstillväxten drivs vidare. Riksdagen har vid upprepade tillfällen under senare år lagt fast vissa principer som varit vägledande för prövningen av statsbudgetens utgifter. Dessa principer bör alltjämt gälla. De innebär att:

- Endast de allra mest angelägna reformerna bör genomföras. Omfattningen av sådana utgiftsökningar måste hållas nere samtidigt som de finansieras genom att andra utgifter minskas.

- Utgiftsbegränsningar måste åstadkommas på vissa områden.
- Arbetet med att begränsa utgiftsautomatiken måste fortsätta.
- Åtgärder måste vidtas för att effektivisera den offentliga verksamheten och i vissa fall förändra dess organisationsformer.
- En fortgående omprövning av existerande utgiftsprogram och verksamheter måste göras.
- Det totala skattetrycket kan inte tillåtas öka.

I finansplanen påpekas att myndigheterna kan fylla en viktig funktion i ansträngningarna att begränsa utgiftstillväxten. Myndigheterna har detaljerad kunskap om de statliga regelsystemen. De har också direkta kontakter med dem som berörs av systemen. Riksdagen instämde redan förra året i regeringens bedömning att det borde vara en obligatorisk uppgift för myndigheterna att kritiskt granska de transfereringssystem m.m. som de administrerar samt att för regering och riksdag redovisa resultatet av sådana granskningar. Detta krav gäller enligt utskottets mening med oförminskad styrka. Utskottet ser det därför som värdefullt att finansdepartementet tar upp denna fråga i direktiven för myndigheternas anslagsframställningar för budgetåret 1988/89.

Den kommunala ekonomin

Den kommunala konsumtionen har ökat i relativt snabb takt de senaste åren. År 1985 var ökningen 2,5 % och sektorns finansiella sparande sjönk från ett litet överskott 1984 till ett underskott på närmare 4 miljarder kronor. Försämringen av det finansiella sparandet fortsatte 1986, samtidigt som konsumtionen växte med närmare 2 %. Det är väsentligt mer än den tillväxt på 1 % per år som riksdagen hösten 1984 angav som förenlig med balans i samhällsekonomin i enlighet med riktlinjerna för den ekonomiska politiken på medellång sikt. Denna ökningstakt inrymmer den ökning som följer av befolkningsutvecklingen och vissa åtaganden såsom utbyggnaden av barnomsorgen.

Kommunernas inkomster beräknas ha ökat med drygt 8 % 1986 och antas fortsätta att öka i samma takt 1987. Utgifterna beräknas öka något långsammare 1987 än under 1986, drygt 7 % jämfört med 9 % förra året. För år 1987 förutses en avtagande ökningstakt för den kommunala konsumtionen på ca 1,5 %. Det skulle medföra en viss förbättring av det finansiella sparandet.

Likviditeten i kommunsektorn bedöms alltjämt som mycket god. De samlade likvida medlen, det s. k. finansieringskapitalet, uppgick i slutet av år 1985 till ca 31 miljarder kronor. För att motverka överlikviditet i den svenska ekonomin beslutade riksdagen om likviditetsindragningar 1984 och 1985. I april 1987 kommer en generell återbetalning av ca 1,8 miljarder kronor att göras och våren 1988 kommer resten, 3,8 miljarder kronor, att utbetalas. Kommuner med en särskilt besvärlig likviditetsmässig situation har vissa möjligheter att få tillbaka medlen tidigare.

För år 1988 föreslås i propositionen vissa minskningar av statsbidragen till kommunerna.

Skatteutjämningsbidragen föreslås bli reducerade med 1 550 milj. kr. Samtidigt föreslås en reducering av skatteutjämningsavgiften med 4 öre per skattekrona eller 350 milj. kr., vilket innebär att nettoeffekten blir ca 1 200 milj. kr. Därutöver föreslås vissa nedskärningar i de specialdestinerade bidragen, främst på skolans område, med drygt 600 milj. kr. Samtidigt förbättras bidraget för social hemhjälp och för KBT med sammanlagt 250 milj. kr. resp. 400 milj. kr. Kommunernas kostnader totalt för förbättrade KBT beräknas öka med ca 1 200 milj. kr. I övrigt kommer statsbidragen till kommunsektorn att vara i stort sett oförändrade för 1988.

I *motion Fi215* (m) anförs att det finns stora risker för en fortsatt alltför snabb expansion av den kommunala verksamheten i förhållande till det samhällsekonomiska utrymmet. Motionärerna förespråkar därför en realt sett oförändrad kommunal utgiftsvolym. Jämfört med en 2-procentig volymökning innebär det att kostnaderna för den kommunala verksamheten kan reduceras med 4,5 miljarder kronor. I princip bör merparten av statsbidragen till kommunerna på sikt kunna avvecklas med undantag för ett väl fungerande skatteutjämningssystem. Redan nästa år bör vissa omfördelningar kunna göras, anser motionärerna.

I motion Fi215 (m) avvisas regeringens förslag till reducering av skatteutjämningsbidragen. Motionärerna anser även att skatteutjämningsavgiften bör avskaffas i sin helhet redan år 1988. Åtgärderna föreslås bli finansierade via statsbudgeten genom att kompensationen för slopad kommunal företagsbeskattning dras in samt genom neddragningar av olika specialdestinerade bidrag med sammanlagt 3,3 miljarder kronor. Nettoeffekten av dessa åtgärder skulle bli en åtstramning för kommunsektorn med ca 0,5 miljarder kronor. Beaktas dessutom effekten av motionärernas förslag om ett kommunalt grundavdrag för barn blir den totala åtstramningen för kommunerna ca 3,3 miljarder kronor.

Av tabell 9 framgår de samlade effekterna av moderata samlingspartiets och övriga oppositionspartiers förslag.

I *motion Fi320* (fp) anförs att en samhällsekonomiskt väl avvägd kommunal expansionstakt bör begränsas till 0,5 %. Den inrymmer vad som krävs för att upprätthålla oförändrad standard med hänsyn till förändringar i befolkningssammansättningen. Motionärerna avvisar regeringens förslag till neddragningar i skatteutjämningssystemet och sänkning av skatteutjämningsavgiften. I stället föreslår man att nuvarande utjämningssystem i stort sett behålls och att avgiften höjs.

I *motion Fi228* (c) anförs att man i princip accepterar regeringens ramar för den kommunala sektorn nästa budgetår som bl.a. sammanhänger med behovet att reducera det statliga budgetunderskottet. Motionärerna framhåller emellertid att kraven på kommuner och landsting är stora framför allt på sjukvårdssidan och inom äldreomsorgen. Centerpartiet föreslår en ökad ram för skatteutjämningen med totalt 3,4 miljarder kronor. Detta finansieras genom att kompensationen för slopad företagsbeskattning tas bort och genom en generell nedskärning av de specialdestinerade bidragen med i genomsnitt ca 10 %.

I *motion Fi226* (vpk) betonas den offentliga sektorns betydelse för samhällsekonomin. I stället för regeringens förslag till nedskärningar föreslås

förstärkningar av de kommunala resurserna. Man avvisar minskningar av skatteutjämningsbidragen, föreslår att skatteutjämningsavgiften avskaffas och förordar även i övrigt stora förstärkningar av kommunernas resurser.

Tabell 9. Förslag till förändringar av transfereringarna till och från kommuner år 1988, framlagda i budgetpropositionen och i partimotioner
(+=budgetförstärkning och −=budgetförsvagning för *statsbudgeten*)

	I prop. 100 föreslagna ändringar[1]	Ändringar utöver propositionens förslag[2]			
		(m)	(fp)	(c)	(vpk)
Skatteutjämningsbidrag	+ 1 750	− 1 800	− 1 750	− 2 765	− 1 750
Extra skatteutjämningsbidrag	− 200	− 200	+ 200	+ 210	+ 200
Skatteutjämningsavgift					
generell avgift	− 350	− 2 350	+ 1 000	− 660	− 2 350
progressiv avgift	−	− 100	− 100	− 100	−
Kompensation för slopad företagsbeskattning	−	+ 1 570	+ 1 570	+ 1 570	−
Specialdestinerade bidrag					
sänkta bidrag	+ 630	+ 3 275	+ 210	+ 2 045[5]	−
höjda bidrag	− 650	− 45	− 475	− 780	− 5 000
Summa	**+ 1 180**	**+ 420**	**+ 655**	**− 480**	**− 8 900**
Åtgärder vid sidan av statsbudget	+ 1 200[3]	+ 2 840[4]	−	−	−
Totalt	**+ 2 380**	**+ 3 260**	**+ 655**	**− 480**	**− 8 900**

[1] Jämförelse med nuvarande nivå.
[2] Jämförelse i förhållande till budgetpropositionens förslag.
[3] I prop. 100 föreslås ändrade regler för KBT som ökar kommunernas kostnader med ytterligare 1 200 milj. kr.
[4] I m-motion föreslås kommunala grundavdrag för barn som reducerar kommunernas inkomster med ytterligare 2 840 milj. kr.
[5] I c-motion nämns att en reducering av de specialdestinerade bidragen med 9,2 % skulle ge utrymme för att överföra 1 845 milj. kr. till skatteutjämningssystemet.

Av de olika partierna föreslår moderata samlingspartiet den största åtstramningen för den kommunala sektorn med ca 3,3 miljarder kronor. En sådan resursbegränsning skulle i enlighet med motionärernas syfte tvinga kommunerna att reducera konsumtionstillväxten till noll. Möjligheterna att skattevägen kompensera sig är utesluten eftersom motionärerna samtidigt föreslår kommunalt skattestopp. En oförändrad total kommunal konsumtion skulle innebära försämrad kommunal service och sjukhusvård räknat per capita eftersom enbart befolkningsförändringen motsvarar en ökning med mellan 0,5 och 1 %. Med de berättigade krav som ställs på den kommunala servicen anser utskottet inte att konsumtionen bör bringas ned under den nivå som riksdagen tidigare angivit som förenlig med samhällsekonomisk balans. Utskottet avstyrker därmed den allmänna inriktning för den kommunala utvecklingen och förslaget om skattestopp som föreslås i motion Fi215 (m), yrkande 6 resp. 8.

Utskottet avstyrker också med hänvisning till vad utskottet anfört om försäljning av statliga tillgångar motion Fi210 (m) om försäljning av kommunala tillgångar.

Förslagen i motion Fi320 (fp) syftar till att hålla den kommunala konsumtionstillväxten inom det utrymme som krävs för att motsvara befolkningsförändringarna. Som utskottet ser det torde redan gjorda åtaganden kräva en något större volymtillväxt inom kommunsektorn. Därtill kommer att stora krav gjort sig gällande på förbättringar av den kommunala och landstingskommunala servicen. Utskottet anser mot den bakgrunden att reduceringar av de statliga bidragen till kommunerna långt utöver vad regeringen föreslagit kan medföra alltför stora påfrestningar på den kommunala ekonomin med risk för skattehöjningar. Utskottet avstyrker därför motion Fi320 yrkande 1.

Utskottet anser att de förslag till åtgärder gentemot kommunsektorn som redovisas i motionerna Fi228 (c), Fi226 (vpk) och Fi217 av Alf Svensson (c) är otillräckliga för att hålla konsumtionsutvecklingen inom de ramar som utskottet anser samhällsekonomin kräver. Utskottet vill därför avstyrka dessa motioner i här berörda delar.

Utskottet avser att behandla frågorna om det kommunala skatteutjämningssystemet och vissa finansieringsfrågor med anledning härav i ett särskilt betänkande våren 1987.

Övriga frågor

Ramanslag

De senaste årens restriktiva utgiftspolitik har drivit på arbetet med att utveckla budgetprocessen och att förbättra effektiviteten och kassahållningen i statsförvaltningen. Som en bland många åtgärder på detta område pågår sedan något år försök vid vissa myndigheter med treåriga budgetramar. Avsikten är att få till stånd en ökad långsiktighet i myndigheternas planering. I årets finansplan föreslås en annan åtgärd med samma syfte. Det är en ny anslagsform, kallad ramanslag, som är avsedd att ge myndigheterna vidgade möjligheter att disponera tilldelade resurser på ett flexibelt sätt.

Myndigheter erhåller i allmänhet medel över ett *förvaltningsanslag*. Ett sådant anslag kan under vissa villkor överskridas av regeringen utan särskilt riksdagsbeslut, men outnyttjade medel får inte reserveras till följande budgetår. *Reservationsanslag* används bl.a. för investeringar och får inte överskridas men uppkomna behållningar kan å andra sidan sparas till efterföljande budgetår. För bl.a. vissa bidrag används *obetecknade anslag*, som varken får överskridas eller sparas till efterföljande år.

Det nu föreslagna ramanslaget skall ge myndigheterna möjlighet att föra över anslagsmedel mellan budgetåren i båda riktningarna. En myndighet med ramanslag skall således inte bara kunna spara outnyttjade anslagsmedel till ett efterföljande budgetår. Den skall också genom överskridanden kunna utnyttja en kredit som avräknas på nästkommande budgetårs anslag.

Några restriktioner för sparmöjligheterna skall tills vidare inte finnas. Föredraganden framhåller att i normalfallet torde utrymmet för myndigheterna att senarelägga sina utgifter vara begränsat. Det faktiska spelrum de har för förskjutningar av betalningar kan uppskattas till i genomsnitt ca 2,5 % av förvaltningsanslagen. Avsaknaden av en spargräns kan därför inte i någon

mer väsentlig omfattning inkräkta på statsmakternas möjligheter att styra resursförbrukningen i tiden, sägs det vidare i propositionen.

Möjligheterna att utnyttja en anslagskredit förutsätts däremot bli begränsade. Föredraganden framhåller att det ligger varken i myndigheternas eller i statsmakternas intresse att myndigheter skall kunna ackumulera stora anslagskrediter. Han anser därför att en kreditgräns på högst 5 % skall kunna komma i fråga. För vanliga förvaltningsmyndigheter som har en övervägande del av sina resurser kortsiktigt bundna i löner bör gränsen sättas ännu lägre.

Om en myndighet överskrider kreditgränsen skall även den överskjutande delen belasta nästa budgetårs anslagsutrymme och redovisas som en anslagskredit. Dessutom förutsätts att ett sådant överskridande skall leda till en revisionsanmärkning som – särskilt om det upprepas – skall föranleda regeringen att överväga ytterligare åtgärder.

Den nya anslagsformen bör enligt propositionen provas på försök vid ett tiotal myndigheter med början redan nästa budgetår. De myndigheter som föreslås ingå i försöksverksamheten är kommerskollegium, centrala studiestödsnämnden, arbetsmarknadsverket, statens lantmäteriverk, statens energiverk med statens elektriska inspektion, statistiska centralbyrån, statens löne- och pensionsverk, statskontoret och riksrevisionsverket.

Utskottet ser det som angeläget att myndigheterna ges möjlighet att utnyttja tilldelade resurser på ett ändamålsenligt, långsiktigt och flexibelt sätt. Ramanslag kan på ett verkningsfullt sätt bidra till att motverka den stelbenthet som nuvarande anslagsformer rymmer. Utskottet biträder därför regeringens förslag att införa en ny anslagsform.

Såsom framhålls i propositionen är det av särskild vikt att riksdag och regering kan ha god överblick över hur ett system av detta slag utnyttjas. Övergången till ramanslag får inte leda till att riksdagens insyn i och kontroll av medelsanvändningen försvåras. Utskottet förutsätter därför att man vid den tekniska utformningen av systemet särskilt uppmärksammar att statsmakternas behov av insyn och överblick måste tillgodoses.

Statliga garantier

I finansplanen redovisas översiktligt omfattningen av olika statliga garantiåtaganden per den 30 juni 1986 (s. 45–48).

Av redogörelsen framgår att statens garantiåtaganden minskat sedan föregående redovisningstillfälle. Det är första gången under 1980-talet som detta har inträffat. Sålunda har den samlade kapitalskuld som staten iklätt sig garantier för på ett år minskat med 3,2 miljarder kronor till 92,8 miljarder kronor. Härav svarar valutakursförändringar för ca 3,5 miljarder kronor.

Utskottet har tidigare med riksdagens gillande framhållit att garantiverksamheten bör bära sina egna kostnader, sett över en längre tidsperiod. Under budgetåret 1985/86 resulterade garantiverksamheten i ett underskott på 1,3 miljarder kronor. Eftersom inkomsterna skall täcka utgifterna delar utskottet föredragandens bedömning att garantiavgifter bör tas ut i ökad utsträckning. I normalfallet bör således även äldre garantier avgiftsbeläggas.

För att stimulera hushållens sparande föreslås i finansplanen (s. 71–72) att det skall ges möjlighet att sätta in ytterligare 5 000 kr. i allemanssparandet under andra kvartalet 1987 utöver de sedvanliga månadsinsättningarna om högst 800 kr. Någon ändring av det maximala insättningsbeloppet föreslås inte. Sålunda skall liksom tidigare högst 50 000 kr. få sättas in i allemanssparandet.

I *motion Fi714* av Agne Hansson (c) föreslås att det på motsvarande sätt skall ges möjlighet att sätta in ytterligare 5 000 kr. i det av bankerna anordnade vinstsparandet under andra kvartalet 1987.

Utskottet får med anledning härav anföra följande. De som sparar i allemanssparandet har vid ett tidigare tillfälle kunnat göra extrainsättningar på högst 5 000 kr. utöver de sedvanliga månadsinsättningarna. Det skedde under första kvartalet 1986.

Formerna för bankernas vinstsparande finns reglerade i ett särskilt lotteritillstånd. Enligt detta begränsas den högsta tillåtna månadsinsättningen till 800 kr. Liksom för allemanssparandet har riksdagen vid ett tidigare tillfälle medgivit att temporära extrainsättningar på högst 5 000 kr. får göras inom vinstsparsystemet (prop. 1985/86:150 bil. 1, FiU 34, rskr. 362). Denna möjlighet har stått öppen under tremånadersperioden december 1986 – februari 1987.

I likhet med föredraganden anser utskottet det motiverat med en temporär höjning av inlåningsramarna för allemanssparandet. Av praktiska skäl kan detta ske tidigast under andra kvartalet 1987. Eftersom samma möjlighet just nu står till buds inom vinstsparandet är det enligt utskottets mening inte påkallat att låta även denna sparform omfattas av åtgärden.

Utskottet tillstyrker således propositionens förslag till sparfrämjande åtgärder och avstyrker motion Fi714.

Vissa frågor angående postverket och PKbanken

Enligt de riktlinjer som fastställdes i samband med att de båda statliga bankerna Postbanken och Sveriges Kreditbank gick samman 1974 skulle postverket inte bedriva någon utlåning eller placeringsverksamhet. Innestående medel liksom andra medel som inte behövdes för utbetalningar i postverket skall placeras på särskild räkning i PKbanken. För den inlåning som postverket på detta sätt har innestående i PKbanken får postverket ersättning enligt ett särskilt avtal. Ersättningen motsvarar i princip den avkastning som banken erhåller på sina placerade medel efter avdrag för kostnader och risker.

De stora förändringarna på kreditmarknaden under senare år har inneburit att förutsättningarna för samarbetet mellan postverket och PKbanken förändrats. Det har därför funnits anledning att överväga formerna och inriktningen i fråga om det framtida samarbetet. Dessa överväganden har så småningom lett fram till ett nytt samarbetsavtal för perioden 1987–1989. Detta avtal innebär att postverket självt skall förvalta sina likvida medel och att samarbetet skall fördjupas och bli mer affärsorienterat.

Utskottet har vid ett flertal tillfällen de senaste åren behandlat motionsyr-

kanden som krävt en förändring av samarbetsformerna mellan postverket och PKbanken i den riktning som det nya avtalet innebär. Utskottet har därvid ställt sig tveksamt till sådana förändringar eftersom det skulle kunna få negativa effekter på PKbankens verksamhet. I samband med sammanslagningen år 1974 övertog PKbanken Postbankens skulder och tillgångar, bl. a. statsobligationer. Om PKbanken inte hade fått förvalta postgiromedlen skulle det ha fått stor betydelse för PKbankens balansomslutning.

Det nya avtalet anses emellertid inte inverka menligt på PKbankens verksamhet. PKbanken har under 1986, till följd av de lättnader i placeringsplikten riksdagen beslutade om hösten 1985, kunnat sälja ut en betydande obligationsvolym och har därför inte längre behov av postgiromedlen för bankens finansiering. Resultatet har förbättrats genom att förändringen har inneburit att PKbankens finansieringskostnader har sjunkit.

I propositionen redovisar föredraganden huvuddragen i det nya samarbetsavtalet och gör sammanfattningsvis den bedömningen att det utgör en lämplig grund för ett fördjupat och vidgat samarbete mellan parterna, vilket är ägnat att på sikt främja deras konkurrenskraft och utveckling. Eftersom postverket i framtiden självt skall svara för förvaltningen av sina likvida medel bör statsmakterna ta ställning till vissa riktlinjer för förvaltningen av postverkets likvida medel.

Trots att postverkets girokonton har flera likheter med bankernas inlåningskonton är inte avsikten att postgiroverksamheten skall betraktas som bankrörelse. Enligt lagen (1955:183) om bankrörelse är bankrörelse sådan verksamhet i vilken ingår inlåning från allmänheten på sådan räkning som bank i allmänhet använder. För att inte postgiroverksamheten skall betraktas som bankrörelse föreslås i propositionen att ett tillägg görs i bankrörelselagen med den innebörden att postverket självständigt skall kunna bedriva postgiroverksamhet utan att därmed bli bank. Utskottet återkommer i det följande till själva lagförslaget och redovisar därvid sitt ställningstagande.

Det framhålls i propositionen att *förvaltningen av postverkets likvida medel* kommer att bli en verksamhet av betydande omfattning och med stor ekonomisk vikt.

För att få en klar ansvarsfördelning och för att underlätta resultatuppföljningen föreslås att finansförvaltningen bör avskiljas från postverksamheten i övrigt. Olika organisatoriska alternativ diskuteras. Antingen kan en placeringsdelegation bildas inom postverket eller kan ett av postverket helägt aktiebolag ta hand om denna förvaltning. Det bör enligt propositionen ankomma på regeringen att bestämma de organisatoriska formerna för postverkets finansförvaltning.

Det framhålls vidare i propositionen att när det gäller *placeringen av postverkets likvida medel* bör utgångspunkten vara att postverket inte skall ta någon kreditrisk. Placeringen av likvida medel bör därför begränsas till vissa riskfria former. För att kunna utjämna tillfälliga nedgångar i likviditeten bör postverket ges en *begränsad upplåningsrätt* i vissa former, som regeringen förutsätts närmare ange begränsningarna för. Någon rätt att liksom bankerna låna medel i riksbanken bör inte ges.

I propositionen föreslås att postverket av konkurrensskäl även fortsätt-

ningsvis bör kunna ge viss begränsad ränta på juridiska personers postgirokonton. Vidare bör företagskunderna ges en viss begränsad övertrasseringsrätt under högst tre bankdagar. Närmare bestämmelser i dessa frågor förutsätts bli fastställda av regeringen.

I *motion Fi809* av Lars Tobisson m. fl. (m) tillstyrks förslaget att postverket självt skall få förvalta sina likvida medel. Vidare delar man regeringens uppfattning att postverket inte bör få status av bank.

Postgirots uppgift bör enligt motionärerna inskränkas till betalningsförmedling. Enligt motionärerna bryter propositionens förslag om förräntning på vissa postgirokonton och om viss övertrasseringsrätt mot dessa principer. Vidare anser motionärerna att de konkurrensskäl som åberopas i propositionen inte är giltiga eftersom det för bankgirot, som också är en serviceorganisation för att överföra medel från ett konto till ett annat, varken förekommer förräntning eller övertrasseringsrätt. Principen om att bankverksamhet inte får utvecklas inom postverket kräver enligt motionärerna att postgirot inte på egen räkning får ge inlåningsränta eller att någon övertrasseringsrätt inte får införas. Motionärernas slutsats härav är att något tillägg i bankrörelselagen inte erfordras.

Beträffande postverkets finansförvaltning ser motionärerna det som en fördel att denna hålls åtskild från övrig verksamhet. En placeringsdelegation är att föredra framför ett av postverket helägt aktiebolag, som har den nackdelen att finansförvaltningen undantas från de regler om offentlighet och revision som är tillämpliga på statsmyndigheterna. I övrigt godtar motionärerna propositionens förslag till riktlinjer för placeringen av postverkets likvida medel och om begränsningen i lånerätten.

Utskottet anser i likhet med vad som anförs i propositionen och motionen att postverket självt skall få förvalta sina likvida medel. Det bör emellertid inte få leda till att en bankverksamhet utvecklas inom postverket. Ett förtydligande med denna innebörd bör därför göras i bankrörelselagen. Om man avstår från detta, som föreslås i motion Fi809, finns det tvärtemot motionärernas avsikt en risk för att osäkerhet kan uppstå om huruvida postverkets postgiroverksamhet är en form av bankrörelse eller inte. För att undanröja denna osäkerhet bör därför, enligt utskottets mening, ett tillägg göras till bankrörelselagen. Utskottet anser således att motion Fi809 yrkande 2 bör avslås av riksdagen.

Eftersom förslaget till ny bankrörelselag är under beredning i riksdagens näringsutskott har utskottet beslutat överlämna det här omnämnda förslaget om ett tillägg till bankrörelselagen till näringsutskottet för att det skall kunna arbetas in i det förslag till bankrörelselag som riksdagen förutsätts anta under våren 1987. Av formella skäl har även avslagsyrkandet (yrkande 2) i motion Fi809 överlämnats till näringsutskottet.

Vad gäller frågan om räntegottgörelse och övertrasseringsrätt till vissa postgirokunder anser utskottet att konkurrensskäl talar för att sådana möjligheter bör finnas. När det gäller konkurrensen mellan postgirot och bankgirot bör vidare uppmärksammas att möjligheterna att kombinera bankgirokonton med checkräkningskrediter i praktiken ger bankgirokunderna övertrasseringsrätt. Med de i propositionen angivna begränsningarna i

denna verksamhet har utskottet inte något att erinra mot att postverket ges rätt att ge ränta på vissa typer av postgirokonton och ge möjlighet till en begränsad övertrasseringsrätt.

Vad gäller förvaltningen av postverkets likvida medel anser utskottet i likhet med vad som anförs i propositionen att finansförvaltningen bör vara klart urskiljbar i postverkets räkenskaper och reviderbar. Motionärernas farhågor att ett av postverket helägt aktiebolag skulle innebära att finansförvaltningen undantas från regler om offentlighet och revision i statsförvaltningen anser utskottet överdrivna. De förslag som insynsutredningen framlagt (se Ds C 1986:51) och som regeringen remitterat till lagrådet innebär att riksrevisionsverket och riksdagens revisorer ges ökade möjligheter till insyn och revision i de statliga bolagens verksamhet. Utskottet anser mot denna bakgrund att det bör ankomma på regeringen att bestämma vilken organisatorisk form finansförvaltningen bör ges i postverket.

I övrigt föranleder inte propositionens redovisning om samarbetet mellan PKbanken och postverket någon erinran från utskottets sida. Utskottet avstyrker med det anförda motion Fi809 yrkande 3.

Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *de allmänna riktlinjerna för den ekonomiska politiken*

a) att riksdagen med avslag på motionerna 1986/87:Fi209 yrkandena 1 och 2, 1986/87:Fi215 yrkande 1, 1986/87:Fi216 yrkandena 1 och 4, 1986/87:Fi217 yrkande 1, 1986/87:Fi226 yrkande 1 i denna del samt yrkandena 3, 4 och 5 och 1986/87:Fi228 yrkande 1 i denna del samt yrkandena 5 och 6 godkänner vad som förordats i proposition 1986/87:100 bilaga 1 mom. 1 och som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

b) att riksdagen avslår motion 1986/87:Fi228 yrkande 3 om mål för den ekonomiska politiken,

2. beträffande *de statliga löneförhandlingarna*

att riksdagen lägger till handlingarna vad som anförts i proposition 1986/87:100 bilaga 2 punkt 2 om den allmänna lönenivån för statsanställda m.m.,

3. beträffande *statsskuldspolitiken*

att riksdagen med avslag på motion 1986/87:Fi215 yrkande 4 som sin mening ger fullmäktige i riksgäldskontoret till känna vad utskottet anfört,

4. beträffande *kredit- och valutapolitiken*

att riksdagen med avslag på motionerna 1986/87:Fi206, 1986/87:Fi207, 1986/87:Fi215 yrkande 5, 1986/87:Fi217 yrkande 5, 1986/87:Fi225, 1986/87:Fi227 yrkande 2, 1986/87:Fi228 yrkande 4, 1986/87:Fi605 yrkande 2, 1986/87:Fi606 yrkande 2 och 1986/87:Fi801 yrkande 2 som sin mening ger fullmäktige i riksbanken till känna vad utskottet anfört,

5. beträffande *en differentierad ränta för jordbruket*

att riksdagen avslår motion 1986/87:Fi604,

6. beträffande *försäljning av statliga tillgångar och reducering av statsskulden*
att riksdagen avslår motionerna 1986/87:Fi216 yrkande 5 och 1986/87:Fi228 yrkande 8,

7. beträffande *löntagarfonderna*
att riksdagen avslår motionerna 1986/87:Fi201, 1986/87:Fi202 yrkande 1, 1986/87:Fi204, 1986/87:Fi205, 1986/87:Fi218, 1986/87:Fi222, 1986/87:Fi223 yrkandena 1 och 2 samt 1986/87:Fi224,

8. beträffande *avvisande av en ytterligare socialisering av svenskt näringsliv*
att riksdagen avslår motion 1986/87:Fi202 yrkande 2,

9. beträffande *generellt frisläpp av investeringsfonderna*
att riksdagen avslår motionerna 1986/87:Fi203, 1986/87:Fi215 yrkande 3, 1986/87:Fi216 yrkande 3, 1986/87:Fi220 och 1986/87:Fi801 yrkande 1,

10. beträffande *frisläpp av investeringsfonderna inom vissa regioner*
a) att riksdagen avslår motion 1986/87:Fi212,
b) att riksdagen avslår motion 1986/87:Fi213,
c) att riksdagen avslår motionerna 1986/87:Fi214 och 1986/87:Fi219,
d) att riksdagen avslår motion 1986/87:Fi221,
e) att riksdagen avslår motion 1986/87:Fi227 yrkande 1,

11. beträffande *prisreglering*
att riksdagen avslår motion 1986/87:Fi208,

12. beträffande *de allmänna riktlinjerna för budgetregleringen*
att riksdagen med avslag på motionerna 1986/87:Fi211, 1986/87:Fi215 yrkande 2, 1986/87:Fi216 yrkande 2, 1986/87:Fi217 yrkande 2, 1986/87:Fi226 yrkande 2 och 1986/87:Fi228 yrkande 2 godkänner vad som förordats i proposition 1986/87:100 bilaga 1 mom. 2 och som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

13. beträffande *den kommunala ekonomin*
a) att riksdagen med avslag på motionerna 1986/87:Fi215 yrkande 6, 1986/87:Fi217 yrkande 3, 1986/87:Fi226 yrkande 1 i denna del, 1986/87:Fi228 yrkande 1 i denna del och 1986/87:Fi320 yrkande 1 samt med anledning av proposition 1986/87:100 bilaga 1 mom. 10 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,
b) att riksdagen avslår motion 1986/87:Fi210,
c) att riksdagen avslår motion 1986/87:Fi215 yrkande 8,

14. beträffande *införande av ramanslag som en ny anslagstyp*
att riksdagen godkänner vad som förordats i proposition 1986/87:100 bilaga 1 mom. 4,

15. beträffande *spar- och kreditgränser, räntebeläggning, återredovisning m.m. i ett system med ramanslag och i fråga om val av försöksmyndigheter m.m.*
att riksdagen lägger till handlingarna vad som anförts i proposition 1986/87:100 bilaga 1 mom. 13,

16. beträffande *vissa budgettekniska frågor*
att riksdagen lägger till handlingarna vad som anförts i proposition 1986/87:100 bilaga 1 mom. 12,

17. beträffande *statliga garantier*
att riksdagen lägger till handlingarna vad som anförts i proposition 1986/87:100 bilaga 1 mom. 11,

18. beträffande *ändring i lagen (1983:890) om allemanssparande*
att riksdagen antar i proposition 1986/87:100 bilaga 1 mom. 5 framlagt förslag till lag om ändring i lagen (1983:890) om allemanssparande,

19. beträffande *extra insättning i vinstsparandet*
att riksdagen avslår motion 1986/87:Fi714,

20. beträffande *samverkan mellan postverket och PKbanken*

a) att riksdagen med avslag på motion 1986/87:Fi809 yrkande 3 i denna del bemyndigar regeringen att medge postverket att självt förvalta sina likvida medel och godkänner de riktlinjer för denna förvaltning som förordats i proposition 1986/87:100 bilaga 1 mom. 7,

b) att riksdagen bemyndigar regeringen att medge postverket att för verksamheten inom postgirot ta upp lån enligt vad som förordats i proposition 1986/87:100 bilaga 1 mom. 8,

c) att riksdagen med avslag på motion 1986/87:Fi809 yrkande 3 i denna del bemyndigar regeringen att utfärda närmare bestämmelser om förvaltningen av postverkets likvida medel och om de organisatoriska formerna för postverkets finansförvaltning enligt vad som förordats i proposition 1986/87:100 bilaga 1 mom. 9.

Stockholm den 19 februari 1987

På finansutskottets vägnar

Arne Gadd

Närvarande: Arne Gadd (s), Anne Wibble (fp), Roland Sundgren (s), Lars Tobisson (m), Christer Nilsson (s), Nils G. Åsling (c), Bo Södersten (s), Rune Rydén (m), Iris Mårtensson (s), Lisbet Calner (s), Lars De Geer (fp), Filip Fridolfsson (m), Arne Andersson i Gamleby (s), Hans Petersson i Hallstahammar (vpk) och Rolf Kenneryd (c).

Reservationer

1. De allmänna riktlinjerna för den ekonomiska politiken (mom. 1 a)

Anne Wibble (fp), Lars Tobisson (m), Nils G. Åsling (c), Rune Rydén (m), Lars De Geer (fp), Filip Fridolfsson (m) och Rolf Kenneryd (c) anser att

dels den del av utskottets yttrande på s. 25 som börjar med "I finansplanen" och slutar med "sådan samordning" bort ha följande lydelse:

I finansplanen understryks att det är angeläget att resultat snart kan uppvisas när det gäller att minska de stora externa obalanserna mellan de större industriländerna, inte minst för att avvärja det hot mot världshandeln som ett fortsatt starkt protektionistiskt tryck innebär. Det är av stor vikt att

industriländerna axlar ett gemensamt ansvar för att den nödvändiga anpassningen sker utan att äventyra en fortsatt god tillväxt i världsekonomin. En ökad beredvillighet till samarbete har också visats från de större industriländernas sida när det gäller att få till stånd en rimlig anpassning av räntor och växelkurser. Utskottet noterar med tillfredsställelse att regeringen avser att i olika internationella fora fortsätta verka för ett sådant samarbete.

dels den del av utskottets yttrande som på s. 29 börjar med "**Utvecklingen i**" och på s. 41 slutar med "yrkande 1" bort ha följande lydelse:

Utvecklingen i Sverige

Förutsättningarna för Sveriges ekonomi förbättrades starkt under 1986. Oljepriset halverades samtidigt som dollarkursen och ränteläget i OECD föll kraftigt. Därmed fick Sverige en förstärkning av bytesförhållandet på drygt 20 miljarder kronor. Regeringen har emellertid inte lyckats utnyttja den extra tidsfrist som devalveringarna 1981 och 1982 samt den gynnsamma internationella utvecklingen givit Sverige till att lösa de strukturella problem som fortfarande existerar i den svenska ekonomin.

Regeringen har kallat sin ekonomiska politik för den "tredje vägens" politik. Genom att både spara och arbeta sig ur krisen skulle problemen lösas. Men verkligheten talar ett annat språk. Lönekostnadsutvecklingen är fortfarande alltför snabb. Konsumtionen har ökat rekordsnabbt och hushållssparandet är negativt. Resultatet har blivit en i ett internationellt perspektiv snabb inflation och en urholkning av den svenska industrins konkurrenskraft.

Utskottet anser att utvecklingen under det gångna året visar att regeringen inte förmår att driva en trovärdig inflationsbekämpande politik. Såväl lönenivån som konsumentpriserna fortsätter att stiga snabbare i Sverige än i vår omvärld. Visserligen sjönk inflationstakten avsevärt under 1986, men detta beror nästan enbart på ovan nämnda tillfälliga yttre omständigheter. Om förändringarna i oljepriset och räntorna exkluderas erhålls en annan bild. Inflationen för 1986 var då i stort sett densamma som föregående år, eller ca 6 %.

Som utskottet anfört kan man inte räkna med att oljepriset skall fortsätta att sjunka under innevarande år. Förutsättningarna för en låg svensk inflationstakt försämras då. Samtidigt som rapporter om en snabb löneglidning under 1986 framkom införde regeringen den 30 januari 1987 för fjärde gången sedan 1982 allmänt prisstopp.

Utskottet vill med skärpa framhålla att all erfarenhet visar att prisstopp inte löser några underliggande problem. Under stora delar av åren 1983–1985 utnyttjades prisregleringar i försöken att dämpa inflationen. Den faktiska utvecklingen visar att detta inte lyckades. Enligt utskottets uppfattning kan problemet med den alltför snabba prisutvecklingen inte lösas genom återinförda regleringar utan måste angripas med mer grundläggande åtgärder.

Liksom under tidigare år leder den ekonomiska analysen i årets finansplan till en stark betoning av den ekonomiska tillväxten. Utskottet delar bedömningen att en stabil och snabb tillväxt är en förutsättning för full

sysselsättning, stigande realinkomster, låga prisstegringar, rättvis fördelning och regional balans.

Utskottet delar den bedömning som görs i finansplanen att sammansättningen mellan konsumtion och kapitalbildning måste förskjutas, så att investeringar och nettoexport svarar för en större del av den totala ekonomiska tillväxten. Samtidigt tvingas emellertid utskottet konstatera att de senaste årens utveckling har varit den motsatta. Ungefär nio tiondelar av den ekonomiska tillväxten bärs för närvarande upp av konsumtion. Utskottet finner det anmärkningsvärt att regeringen trots detta inte föreslår någon omläggning av den ekonomiska politiken.

Den allvarligaste utvecklingen gäller nettoexporten och bytesbalansen. Bytesbalansen förbättrades visserligen under 1986 till följd av bättre bytesförhållanden med omvärlden. Större delen av förstärkningen kan dock hänföras till oljeprisfallet. Hade oljepriset legat kvar på samma nivå som under 1985, hade bytesbalansen visat ett underskott på ca 5 miljarder kronor. Utskottet noterar att Sverige fortsätter att förlora marknadsandelar på världsmarknaden liksom på den svenska hemmamarknaden. Detta beror i stor utsträckning på den höga inflationstakten i Sverige.

Utskottet konstaterar att regeringens ekonomisk-politiska strategi i alltför stor omfattning baseras på konsumtionsledd expansion. En sådan politik utdömdes av regeringen i dess första finansplan 1983.

Även hushållssparandets utveckling utgör ett problem. Det svenska hushållssparandet har sedan 1982 varit obefintligt eller t. o. m. negativt. Det låga sparandet bidrar till att pressa upp räntenivån vilket hämmar investeringarna.

Utskottet anser det dessutom viktigt att hushållen bygger upp en egen buffert för att kunna möta oförutsedda utgifter. Eget sparkapital ger en ekonomisk trygghet, varvid individen står friare och starkare gentemot arbetsgivare och myndigheter.

Utskottet motsätter sig därför den politik som regeringspartiet företräder vars inriktning under en längre period varit att överflytta sparandet från den privata till den offentliga sektorn med tydlig avsikt att utöva en större statlig kontroll över investeringarna. Utskottet anser att sparandepolitiken bör syfta till ett decentraliserat enskilt ägande. En aktiv politik som stimulerar sparandet i hushållssektorn är nödvändig.

Utvecklingen av bruttoinvesteringarna är inte heller tillfredsställande. Den snabba pris- och kostnadsutvecklingen har medverkat till att tvinga fram en stor positiv räntedifferens i förhållande till omvärlden. Det höga ränteläget har självfallet verkat återhållande på industrins investeringsvilja. Utskottet konstaterar att avkastningen på finansiella placeringar överstiger lönsamheten på industriella satsningar.

Den enda åtgärd i syfte att dämpa lönestegringstakten som aviseras i finansplanen är samtal med arbetsmarknadens parter. Utskottet finner inte denna åtgärd tillräcklig för att komma till rätta med de grundläggande balansproblemen.

I detta sammanhang vill utskottet också betona vikten av att den typ av "förhandlad inkomstpolitik" som den s.k. SAMAK-rapporten förordar inte aktualiseras i Sverige. I rapporten förordas att regeringen tar plats vid

arbetsmarknadsorganisationernas förhandlingsbord som en tredje part och att förhandlingarna skall omfatta allt som påverkar löntagarnas inkomster som sociala reformer, skatter, priser och annat. Utskottet avvisar bestämt dylika tankegångar. I stället anser utskottet att rollfördelningen mellan regeringen och arbetsmarknadens parter måste göras tydligare.

Regeringen sätter likhetstecken mellan ökad tillväxt och ökad produktion i industrin. Utskottet anser det förvisso angeläget med en fortsatt expansion av industrisektorn. Till följd av den privata tjänstesektorns betydelse för bl.a. sysselsättningen bör även denna sektor tillåtas expandera. Tillväxten i tjänstesektorn begränsas bl.a. genom höga skatter, offentliga monopol och etableringshinder.

Sammanfattningsvis anser utskottet i likhet med vad som hävdas i motionerna Fi215 (m), Fi216 (fp) och Fi228 (c) att regeringens politik som den presenteras i finansplanen i allt väsentligt saknar förslag till åtgärder som skulle kunna medverka till en mera positiv framtida utveckling. Såväl utvecklingen av priser och löner som kapitalbildningen är sämre än i det sämsta alternativet i de treårskalkyler som presenterades av regeringen under våren 1986. Utskottet finner det därför anmärkningsvärt att inga korrigeringar föreslås i den ekonomiska politiken. Den "tredje vägens" politik äger inte längre trovärdighet.

Allmänna riktlinjer för den ekonomiska politiken

Utskottet anser att den avgörande svagheten i regeringens politik är att den långa internationella tillväxtperioden under senare år inte har utnyttjats för att ta itu med de grundläggande strukturproblemen i svensk ekonomi.

I likhet med motionerna Fi215 (m), Fi216 (fp) och Fi228 (c) förordar utskottet en politik som skapar bättre förutsättningar för tillväxt och därigenom stigande välfärd. Detta är viktigt inte minst för att åstadkomma en regionalt balanserad utveckling inom landet.

Tillväxten måste komma hela landet till del. Målet bör vara en decentraliserad samhällsstruktur där det råder balans såväl inom som mellan olika regioner. Uppnås inte detta skapas problem såväl i storstadsområdena som i glesbygderna.

Investeringar i form av utbildning och forskning spelar en allt viktigare roll i vår samhällsutveckling. Utbildning och forskning på hög nivå är av avgörande betydelse för Sveriges möjligheter att för framtiden hävda sig som ledande industrination. Utskottet vill därför ge utbildning och forskning särskilt hög prioritet i den långsiktiga tillväxtstrategin.

Utskottet vill betona att en viktig förutsättning för en tillväxtfrämjande politik är att staten respekterar hushållens och företagens krav på *stabila spelregler*.

Den kortsiktighet och ryckighet som kännetecknat den ekonomiska politiken under senare år har förstärkt osäkerheten för företagare och anställda. Detta innebär att färre vågar ta risker varvid långsiktiga satsningar och investeringar tenderar att utebli. Pensionsskatten är ett sådant beslut som bidrar till att skapa osäkerhet även bland dem som inte är direkt berörda. Enligt utskottets uppfattning är det därför väsentligt att i framtiden

avstå från sådan politisk nyckfullhet varpå pensionsskatten är ett exempel.

Utskottet anser att ekonomisk tillväxt bäst främjas i ett ekonomiskt system som bygger på ett decentraliserat beslutsfattande. Marknadsekonomin är det oöverträffade sättet att ta till vara den skaparlust, arbetsvilja och kompetens som finns spridd bland miljontals enskilda människor och företag. Enligt utskottets mening skulle en revitalisering av den svenska ekonomin kunna möjliggöra en tillväxt avsevärt över det senaste decenniets tvåprocentsnivå.

Den ekonomiska politiken bör därför enligt utskottets mening inriktas på att *undanröja tillväxthinder*.

Det *första tillväxthindret* rör skattepolitiken.

Utskottet anser att en lägre inflation på både kort och lång sikt är av avgörande betydelse för att uppnå och upprätthålla en hög och balanserad tillväxttakt och full sysselsättning i landets alla regioner. Den ekonomiska politiken måste därför inriktas på att skapa så goda förutsättningar som möjligt för löneavtal som bevarar företagens konkurrenskraft samtidigt som löntagarna får höjda reallöner. I finansplanen föreslås emellertid en höjning av arbetsgivaravgifterna, vilket försvårar nästa avtalsrörelse.

Utskottet vill dessutom betona vikten av att sänka marginalskatterna på arbetsinkomster. Dagens höga marginaleffekter leder till höga nominella löneökningskrav för att något skall bli kvar efter skatt. Detta gör det svårare för parterna på arbetsmarknaden att sluta avtal på en samhällsekonomiskt lämplig nivå. Höga marginaleffekter leder dessutom till låg arbetskraftsrörlighet mellan branscher och yrken, vilket i sin tur försämrar arbetsmarknadens möjlighet att fungera väl och därför hämmar tillväxten.

Utskottet anser också att skatteskalan skall återges ett fullständigt inflationsskydd för att säkerställa att gjorda marginalskattesänkningar blir bestående. Förmögenhetsskatten på arbetande kapital i familjeföretag bör avskaffas. Slutligen anser utskottet att den senaste asymmetriska höjningen av den statliga fastighetsskatten genast måste återtas.

Utskottet konstaterar att skattetrycket på hushållen har ökat kraftigt sedan regeringsskiftet. Utskottet motsätter sig en fortsättning av denna utveckling. De svenska hushållens problem är inte att de har för få skatter och för lågt skattetryck. Problemet är i stället att det samlade skatteuttaget och den stora statliga upplåningen tar i anspråk en alltför stor del av nationens samlade resurser. Utskottet anser att ytterligare skattehöjningar inte kan accepteras. I stället måste vi få till stånd en sänkning av de skatter som indirekt eller direkt belastar sparande och arbete.

Småföretag har en central uppgift i den tekniska utvecklingen och har stor betydelse för skapandet av nya arbetstillfällen. De är sålunda en av nycklarna till ekonomisk tillväxt. Skattepolitikens utformning är av stor betydelse för småföretagens utveckling och överlevnad. I det lilla företaget där ägaren själv är verksam spelar skatteuttagen en förhållandevis större roll än i ett stort företag som oftast har "passiva" ägare. Därför är det viktigt att skapa goda betingelser för småföretagandet, bl.a. genom en småföretagarvänlig skattepolitik.

Utskottet anser *för det andra* att finanspolitiken även fortsättningsvis måste bedrivas med stor stramhet. Eftersom skattetrycket inte får höjas måste den nödvändiga stramheten skapas genom en *restriktiv utgiftspolitik*.

Sålunda bör statsbidragen till arbetslöshetskassorna begränsas, subventionerna på bostadsområdet minskas etc.

Utskottet förordar en ytterligare sanering av statens skuldbörda. Således bör ett antal statliga företag utförsäljas och börsintroduceras. Denna åtgärd är visserligen av engångskaraktär, men den kan enligt utskottets mening upprepas under ett flertal år. Det är också angeläget att undersöka om vissa andra reala statliga tillgångar med låg direkt avkastning men en god realvärdestegring kan utförsäljas. Staten skulle då kunna tillgodogöra sig det kapitaliserade värdet av den framtida avkastningen. Exempel på sådana tillgångar är kraftverk och skogar.

För det tredje måste den *offentliga sektorn avmonopoliseras*. Genom lagstiftning och subventioner har den offentliga sektorn i praktiken erhållit monopol på produktionen av ett flertal tjänster, t.ex. barnomsorg, utbildning och sjukvård. På dessa områden finns därför stora hinder för nyetableringar. Utskottet anser det väsentligt att alla möjligheter till ökad konkurrens och ökad effektivitet tas till vara. Det kan ske genom att såväl privata som kooperativa alternativ erbjuds som alternativ till de offentliga institutionerna.

Inom den kommunala sektorn kan effektiviteten ökas bl.a. genom ett större inslag av anbudsförfarande och entreprenader. En större variationsrikedom i tjänsteutbudet befrämjar inte bara effektiviteten utan leder dessutom till en ökad valfrihet för konsumenter och näringsidkare samt ger större möjligheter för dem som arbetar i den offentliga sektorn att välja arbetsgivare.

En *fjärde typ* av tillväxthinder som utskottet anser måste avskaffas utgörs av den *byråkrati och regleringsapparat* som byggts upp under efterkrigstiden.

Valutaregleringen bör avskaffas av främst två skäl. För det första kan en fullständig avreglering leda till att räntan sjunker. För det andra kommer fria kapitalrörelser, både till och från Sverige, att tvinga fram en mera disciplinerad ekonomisk politik.

Utskottet anser också att prisregleringen skall avskaffas. Prisregleringslagen kom till som en beredskapslag och skall enbart utnyttjas under extrema förhållanden. Den socialdemokratiska regeringen utnyttjar denna regleringsbyråkrati som ett traditionellt medel inom den ekonomiska politiken. Som nämnts tidigare har nu regeringen för fjärde gången sedan regeringsskiftet 1982 infört ett generellt prisstopp. Enligt utskottets mening innebär sådana ständiga ingrepp att marknadsekonomins prismekanismer sätts ur spel.

Utskottet vill i det här sammanhanget betona att ett prisstopp endast skjuter inflationsproblemet framför sig. Effekten av ett långvarigt prisstopp blir en ineffektiv resursallokering, utebliven automatisk produktionsanpassning till förändringar i efterfrågan, bristande information om efterfrågans faktiska storlek etc. Slutsatsen är att sådana ingrepp i prisbildningen endast skadar samhällsekonomin. Tillämpningen av prisregleringslagen bör således upphöra.

Utskottet vill i detta sammanhang framhålla vikten av att den statliga detaljregleringen gentemot kommuner och landsting avskaffas. En föränd-

ring av statsbidragens utformning är enligt utskottets mening angelägen för att möjliggöra för enskilda kommuner och landsting att utforma verksamheten på det sätt som passar bäst i resp. fall. En sådan förändring skulle också innebära betydligt större möjligheter till förnyelse och effektivitetshöjningar inom den kommunala sektorn.

Såväl ungdomsarbetslösheten som antalet långtidsarbetslösa är fortfarande ett problem. Det är därför angeläget att arbetsmarknadslagstiftningen ses över. Exempelvis skulle ökade möjligheter till provanställningar kunna förbättra arbetsmarknadens funktionsduglighet.

Ytterligare ett hinder utgörs av den hårt reglerade bostadssektorn. Utskottet förordar lägre skatter, en översyn av byggnormerna och minskade subventioner för att revitalisera denna marknad.

Slutligen måste det socialistiska experiment som de kollektiva löntagarfonderna utgör avslutas. Därmed frigörs kapital inom företagen till nyinvesteringar. Fondsocialismens upphörande bör åtföljas av en förstärkning av den enskilda äganderätten. Fondernas avveckling bör därför ske genom att tillgångarna används som sparpremier för ett individuellt sparande i aktier.

Utskottet har tidigare redovisat några synpunkter på den statliga lönepolitiken. Därutöver anser utskottet att det är väsentligt att den ekonomiska politiken medverkar till att skapa incitament till en *bättre fungerande lönebildning*.

Utskottet anser att det är arbetsmarknadens parter som i fria förhandlingar skall komma fram till lönenivå, lönestruktur och andra anställningsvillkor. Men det är uppenbart att den ekonomiska politiken påverkar förutsättningarna för dessa förhandlingar. Som tidigare nämnts anser utskottet att höjningar av arbetsgivaravgifterna bör undvikas eftersom sådana driver upp lönekostnaderna.

Utskottet vill betona vikten av att de statliga löneförhandlingarna inte får tillåtas bli löneledande samt att statens agerande i dessa förhandlingar präglas av större stabilitet och konsistens.

Enligt utskottets mening är det nödvändigt att finna ett system där arbetsmarknadens parter ges incitament för att sluta löneavtal som inte skapar arbetslöshet. Samtidigt bör statsmakterna stå fast vid sitt ansvar för dem som ändå blir arbetslösa. Ett inslag i en sådan politik är en reformerad arbetslöshetsförsäkring. Enligt utskottet krävs förändringar i systemet så att dels en större del av finansieringen belastar parterna, bl.a. genom högre egna avgifter. En sådan reform skulle understryka arbetsmarknadspolitikens roll som en integrerad del av den ekonomiska politiken.

Vad utskottet här anfört innebär att utskottet inte kan tillstyrka den inriktning av den ekonomiska politiken som förordas i motion Fi217 yrkande 1 av Alf Svensson (c).

Den ekonomiska politik som förordas i motion Fi226 (vpk) innebär en socialistisk politik som totalt avviker från vad utskottet ovan förespråkat. Kommunisterna förespråkar sålunda bl.a. ett nationellt industrialiseringsprogram i samhällelig regi, kraftig expansion av den offentliga sektorn, samhällelig styrning av investeringarna samt stora skattehöjningar. Utskottet avvisar en sådan ekonomisk politik och avstyrker sålunda motion Fi226 yrkande 1.

dels utskottets hemställan under 1 bort ha följande lydelse:

1. beträffande *de allmänna riktlinjerna för den ekonomiska politiken*

a) att riksdagen med avslag på regeringens förslag i proposition 1986/87:100 bilaga 1 mom. 1 och motionerna 1986/87:Fi217 yrkande 1 och 1986/87:Fi226 yrkande 1 i här berörd del och yrkandena 3, 4 och 5 samt med anledning av motionerna 1986/87:Fi209 yrkandena 1 och 2, 1986/87:Fi215 yrkande 1, 1986/87:Fi216 yrkandena 1 och 4 samt 1986/87:Fi228 yrkande 1 i denna del och yrkandena 5 och 6 godkänner vad utskottet anfört och som sin mening ger regeringen detta till känna,

2. De allmänna riktlinjerna för den ekonomiska politiken (mom. 1 a)

Hans Petersson i Hallstahammar (vpk) anser att

dels den del av utskottets yttrande på s. 32 som börjar med "De senaste" och slutar med "vissa regioner" bort utgå,

dels den del av utskottets yttrande på s. 34 som börjar med "Utskottet delar" och slutar med "och grupper" bort utgå,

dels den del av utskottets yttrande som på s. 34 börjar med "Utskottet vill framhålla" och på s. 35 slutar med "för stor" bort utgå,

dels den del av utskottets yttrande på s. 38 som börjar med "Vad sedan" och slutar med "dämpats kraftigt" bort utgå,

dels den del av utskottets yttrande på s. 38 som börjar med "Att centerpartiets" och slutar med "låg nivå" bort utgå samt

dels den del av utskottets yttrande som på s. 39 börjar med "Utskottet har" och på s. 41 slutar med "yrkande 1" bort ha följande lydelse:

Det finns, enligt utskottets mening, inget att erinra mot de i motion Fi226 (vpk) angivna målen och den prioritering av dessa som redovisas i motionen. Detta innebär att utskottet inte kan godta den inriktning av den ekonomiska politiken som presenteras i propositionen. Som utskottet ser det har i själva verket regeringen successivt anpassat sin politik till den uppläggning som under de senaste åren har föreslagits i de borgerliga partimotionerna. Som exempel kan nämnas att socialdemokraterna alldeles efter regeringsskiftet år 1982 med all rätt hårt kritiserade moderata samlingspartiet för mycket kraftiga besparingar i budgeten och att vår välfärd hotades därigenom. I dag är emellertid situationen den, att skillnaden mellan moderata samlingspartiet, som vidhåller sina besparingsförslag, och regeringen i detta avseende praktiskt taget har försvunnit. Differensen dem emellan i besparingar uppgår för budgetåret 1987/88 endast till 1,7 miljarder kronor.

Utskottet vill dock framhålla att till skillnad från sina borgerliga föregångare har regeringen bemästrat problemet med underskott i den offentliga sektorn. Detta har varit en nödvändighet. Långvariga, kontinuerliga underskott är skadliga för offentliga verksamheters roll och grundval.

Detta motsäger emellertid inte påståendet att de negativa effekterna på ekonomin av underskotten i statsbudget och i bytesbalans har påtagligt förstorats av regeringen. Underskottet i statsbudgeten har överdrivits genom att man inte brytt sig om att informera om statsbudgetens förändrade roll innebärande att när staten i ökande grad transfererar till andra delar av den offentliga sektorn, uppträder naturligen ett redovisningsmässigt underskott i budgeten. I den totala s.k. konsoliderade offentliga sektorn är underskottet för nästa budgetår mindre än de förutsedda investeringarna. Även om offentliga investeringar inte är kommersiellt omedelbart vinstgivande, är det dock helt normalt och sunt att låna till merparten av dem. Det torde därför inte, enligt utskottets uppfattning, finnas något verkligt skäl att ytterligare minska det redovisningsmässiga underskottet i statsbudgeten. Något konjunkturpolitiskt skäl för detta lär därutöver, enligt utskottets mening, inte heller uppträda den närmaste framtiden utan läget kan snarast väntas bli det motsatta.

När det gäller förhållandet mellan näringsliv och offentliga verksamheter har regeringen skapat en konstlad motsättning. Den offentliga sektorn betraktas som "belastande", en sektor som måste lämna utrymme för "produktiva" verksamheter. Utskottet finner detta synsätt obegripligt och vill understryka att den gemensamma sektorn måste ses som en oundgänglig produktionsfaktor i ett högt industrialiserat samhälle av vår typ.

Det är även oroande att regeringens ekonomiska politik till stora delar innebär en ensidig satsning på exporten. Naturligtvis har Sverige en ekonomi med begränsad nationell bas och behöver därför en förhållandevis stor sektor för internationellt varu- och tjänsteutbyte. Exporten behövs för att betala importen. Men exporten tenderar också – som följd av produktionsprocessernas funktionella och geografiska uppsplittring – att generera ökad import. Det finns en övre nivå, vid vilken denna utveckling slår över i former av ekonomisk ensidighet och internationella beroenden, som får negativ verkan på den nationella ekonomins utveckling och sammansättning. Dessa frågor handlar också om det politiska oberoendet. Det innebär att man med skäl kan hävda, att den nationella tillväxten bör ges en annan tyngd i den kommande ekonomiska utvecklingen.

Enligt utskottets uppfattning har den syn som anges i propositionen på underskottens, offentliga sektorns och exportens roll i ekonomin således skapat eller accentuerat flera problem för regeringen. Klassklyftorna har ökat. Arbetslösheten har, trots regeringens höga ambition inom detta område, inte kunnat bemästras. Den offentliga sektorn har svårt att fullgöra sina uppgifter inom flera områden, exempelvis inom vård- och utbildningsområdet.

Med hänvisning till det anförda vill utskottet framhålla att den s.k. tredje vägens politik alltmer har fjärmat arbetarrörelsen från dess viktigaste mål. Den ekonomiska politiken måste därför ges en annan inriktning, som innebär arbete åt alla, social rättvisa och en jämnare inkomstfördelning. Det nationella oberoendet måste försvaras och den internationella solidariteten förbättras. Även de alltmer påträngande miljöproblemen är en verklighet från vilken ingen kan bortse. Dessa måste därför också vara vägledande för den ekonomiska politiken på det sättet, att inga ekonomiska frågor avgörs

utan att hänsyn tas till de ekologiska förhållandena.

De viktigaste inslagen i en sådan politik kan sammanfattas på följande sätt:

- En utbyggnad av den gemensamma sektorns socialt och samhällsekonomiskt viktiga delar måste äga rum, samtidigt med en förnyelse av industriproduktionen.
- Ett industrialiseringsprogram bör genomföras där de nödvändiga investeringarna finansieras genom indragning av medel från näringslivet.
- Kraftiga insatser krävs för kvinnor och ungdom för deras rätt till arbete och försörjning.
- Den regionala utarmningen måste brytas genom en medveten styrning av investeringar.
- Transnationalisering på kapitalets villkor måste motarbetas, samtidigt som industrin utvecklas med inriktning mot hemmamarknaden.
- I det kortare perspektivet krävs åtgärder för att kraftigt minska undandragandet av skatt och för att utjämna skillnaderna mellan utdebiteringen i landets kommuner och landsting. Progressionen i skattesystemet måste åter bli en realitet.
- I det längre perspektivet bör skatten på arbetsinkomster huvudsakligen ersättas med en produktionsbeskattning.
- Storfinansens makt och ägande måste brytas. I första hand genom nationaliseringar av affärsbanker, investmentbolag, kreditinstitut och de privatägda försäkringsbolagen.

Mot bakgrund av vad utskottet anfört tillstyrks den inriktning av den ekonomiska politiken som anges i motion Fi226 (vpk) yrkande 1 i här aktuell del samt yrkandena 3, 4 och 5. Motionerna Fi215 (m), Fi216 (fp), Fi209 (fp), Fi228 (c) och Fi217 av Alf Svensson (c) avstyrks i här berörda delar.

dels den del av utskottets yttrande som på s. 41 börjar med "Företrädarna för" och på s. 43 slutar med "denna uppfattning" bort ha följande lydelse:

Företrädarna för fyra partier i utskottet, socialdemokraterna, moderata samlingspartiet, folkpartiet och centern angav i betänkande FiU 1985/86:10 (s. 25–27) gemensamt vissa allmänna utgångspunkter för förhandlingarna på det statliga området. Utskottet redovisade vissa samhällsekonomiska förutsättningar och anförde att den ekonomiska tillväxt som kan uppnås till betydande del måste användas för att minska våra underskott och öka sparandet för produktiva investeringar.

Utskottet åberopade också vad riksdagen tidigare beslutat om beträffande den statliga personalpolitiken (prop. 1984/85:219, AU 1985/86:6) och sammanfattade den fortsatta inriktningen av lönepolitiken på det statligt reglerade området. Utskottet framhöll därvid särskilt behovet av en ökad delegering av arbetsgivarfrågor till myndigheterna och påtalade svårigheterna att klara personalförsörjningen inom vissa områden. Utskottet underströk det angelägna i att lönesystemet fick vissa inslag av lokal eller individuell anpassning.

Utskottet hade ytterligare två överläggningar med löneminister Bengt K. Å. Johansson. De ägde rum dels den 6 maj 1986, dels den 9 december 1986

då förhandlingarna hade avslutats. Utskottet godkände den 9 december 1986 på riksdagens vägnar det den 27 november 1986 slutna ramavtalet om löner 1986–1987 för statstjänstemän m.fl.

I finansplanen 1987 anförs att den offentliga sektorns kvalitet och omfattning hittills har kunnat förstärkas genom att verksamheten expanderats och skatterna höjts. Denna väg är inte längre framkomlig, anförs det i propositionen. Utskottet delar inte denna uppfattning då det är fullt möjligt att, genom en skärpt och fördelningspolitiskt rättvis beskattning, skapa utrymme för en volymexpansion. Detta står inte på något vis i motsättning till det faktum att även inom den gemensamma sektorns ram bör prioriteringar göras till förmån för de socialt och samhällsekonomiskt viktiga delarna av densamma.

Det finns i detta sammanhang anledning, anser utskottet, att slå fast att de offentliganställdas konflikträtt bör bevaras. Under den konfliktfyllda avtalsrörelsen år 1986 drabbades tredje man – allmänhet och näringsliv – hårt av strejker inom den offentliga sektorn. Krav restes på att konflikt- och förhandlingsrätten inom den offentliga sektorn borde inskränkas. Dessa krav bör enligt utskottet avvisas.

Utskottet vill i likhet med vad som sägs i finansplanen anföra att det finns goda skäl till att principen lika lön för lika arbete bör gälla oavsett om man är offentliganställd eller privatanställd. Mycket talar således för att lönestruktur och anställningsförmåner bör få en mer likartad utformning på det privata och det offentliga området.

Av detta följer att förutsättningarna för en likartad lönebildning i de båda sektorerna måste skapas. Detta får emellertid inte innebära att krav på produktivitetsutveckling på ett förenklat sätt överförs från den privata sektorn, eftersom den gemensamma sektorns uppgifter många gånger är av annan natur med starka fördelningspolitiska, sociala och pedagogiska inslag, som inte kan mätas med vanliga effektivitetsbegrepp. Därav följer att löneförbättringar för de anställda inom den offentliga sektorn inte på ett schablonartat sätt kan ställas, som görs i finansplanen, mot krav på effektiviseringar eller verksamhetsbegränsningar i den offentliga sektorn.

dels utskottets hemställan under 1 a) bort ha följande lydelse:

1. beträffande *de allmänna riktlinjerna för den ekonomiska politiken*

a) att riksdagen med avslag på proposition 1986/87:100 bilaga 1 mom. 1 och motionerna 1986/87:Fi209 yrkandena 1 och 2, 1986/87:Fi215 yrkande 1, 1986/87:Fi216 yrkandena 1 och 4, 1986/87:Fi217 yrkande 1 och 1986/87:Fi228 yrkande 1 i denna del samt yrkandena 5 och 6 godkänner vad som förordats i motion 1986/87:Fi226 yrkande 1 i denna del samt yrkandena 3, 4 och 5 och som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

3. De övergripande målen för den ekonomiska politiken (mom. 1 b)

Nils G. Åsling och Rolf Kenneryd (båda c) anser att

dels den del av utskottets yttrande på s. 41 som börjar med "I yrkande" och slutar med "Fi228 (c)" bort ha följande lydelse:

I yrkande 3 i motion Fi228 (c) begärs att riksdagen ger regeringen till känna vad som anförts beträffande de övergripande målen för den ekonomiska politiken.

Den ekonomiska politikens mål har i Sverige sedan länge varit full sysselsättning, stabilt penningvärde, hög ekonomisk tillväxt, jämn fördelning av levnadsstandarden och balans i utrikesbetalningarna.

Utskottet anser att dessa mål är riktiga men att de måste kompletteras med restriktioner i form av ren miljö, resurshänsyn samt regional balans. Dessa restriktioner kan på kort sikt stå i motsatsställning till målet om hög tillväxt. Utskottet konstaterar dock att en sådan motsättning är konstgjord och endast gäller på kort sikt. På lång sikt är de i stället förutsättningar för en tillväxt.

Det måste också slås fast att en hög tillväxt och en ökad ekonomisk standard inte definitionsmässigt är samma sak som en ökad välfärd eller ökad livskvalitet. Ofta kan värden som en arbetstidsförkortning, bättre arbetsmiljö, trygghet på arbetsmarknaden, orörd natur och värdet av att få bo kvar i sin hembygd ge en högre välfärd än en ekonomisk standardhöjning och därmed vara att föredra framför en ökad tillväxt.

Sveriges och världens naturresurser är knappa. Det är en långsiktig restriktion för tillväxten globalt sett. Avverkning av regnskogar, utbredning av öknar, utfiskning och knapp tillgång på mineraler sätter gränser för expansionen. Utskottet anser att stimulans av återvinning samt strikt kontroll av uttaget av ändliga naturresurser är nödvändig.

Utskottet slår vidare fast att det behövs nya spelregler för ekonomin så att produktionen anpassas till principen att bruka resurserna bättre. Det skall inte vara lika lönsamt att förbruka ändliga resurser som att utnyttja förnybara resurser. Utskottet anser att detta kan ske genom användning av resursskatter på olika områden. Beskattningen av produktionsfaktorerna arbete, kapital och råvaror måste bli mer likvärdig. Detta skulle ge en effektivare fördelning av produktionsfaktorerna mellan producenterna. Relativpriserna kommer vid en likvärdig beskattning att på ett bättre sätt reflektera resp. tillgångs knapphetsvärde. Råvaruskatter kommer att stimulera till en minskad användning av råvaror genom t.ex. resurssnåla processer i den mån produktionsfaktorerna är substituerbara.

Utskottet anser dessutom att producenter och konsumenter måste känna av de verkliga kostnaderna för produktionen. I dag får andra bära de kostnader som miljöföroreningarna orsakar i form av minskad skogstillväxt, vårdkostnader, produktionsbortfall och korrosion. Producenten måste belastas för dessa kostnader genom att betala miljöavgifter. Därmed kommer marknadspriset att på ett bättre sätt spegla den verkliga produktionskostnaden. På detta sätt kan också den ekonomiska politiken användas för att minska samhällets kostnader för miljöutsläpp genom att avgifterna stimulerar till minskade utsläpp.

Tillväxten är i dag koncentrerad till några få områden. Det skapar överhettning i dessa områden med löneglidning och inflation som följd. Detta förhållande gör en generell stabiliseringspolitik närmast omöjlig att genomföra då vissa regioner uppvisar en recession samtidigt som andra områden har en överhettad ekonomi. En av de viktigaste restriktionerna för den ekonomiska politiken är att tillväxten måste komma alla landsdelar till del. Det skulle ge större välfärd till såväl storstäder som glesbygd.

I centerpartiets motion Fi228 (c) beskrivs hur vinstnivån ökade hos storföretagen och att värdet på aktiebörsen snabbt steg som följd av den stora devalveringen 1982. Höginkomsttagarna kunde öka sin köpkraft genom att marginalskattesänkningarna ej beaktades fullt ut vid löneförhandlingarna. Den omfattande löneglidningen gynnade också höginkomsttagarna. Låg- och mellaninkomsttagarna har dock inte kunnat kompensera sig för devalveringens effekter. Utskottet anser att den förda politiken orsakat en omfördelning till aktieägare och höginkomsttagare.

Utskottet anser att förutsättningen för ett modernt demokratiskt samhälle är att välståndet fördelas på ett rättvist sätt. Alla måste framför allt ha en ekonomisk grundtrygghet. Detta gäller särskilt vid ålderdom, sjukdom, handikapp och arbetslöshet. Utskottet biträder centerpartiets föreslagna satsningar på pensionärer, barnfamiljer och ungdomar.

dels utskottets hemställan under 1 b) bort ha följande lydelse:

1. beträffande *de allmänna riktlinjerna för den ekonomiska politiken*

b) att riksdagen med bifall till motion 1986/87:Fi228 yrkande 3 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om de övergripande målen för den ekonomiska politiken,

4. De övergripande målen för den ekonomiska politiken

Anne Wibble (fp), Lars Tobisson (m), Rune Rydén (m), Lars De Geer (fp) och Filip Fridolfsson (m) anser att den del av utskottets yttrande på s. 41 som börjar med "I yrkande" och slutar med "Fi228 (c)" bort ha följande lydelse:

I motion Fi228 (c) yrkande 3 begärs att riksdagen ger regeringen till känna vad som anförs beträffande de övergripande målen för den ekonomiska politiken. Målen som anges i motionen är balanserad tillväxt, rättvis fördelning av tillväxten, spridande av ägandet genom ett sparprogram och åtgärder för att underlätta för arbetsmarknadens parter att sluta löneavtal på en lägre nivå. Utskottet har emellertid redan i det föregående betonat det angelägna i att dessa mål uppnås. Utskottet anser inte något särskilt tillkännagivande på denna punkt erforderligt och avstyrker därför motion Fi228 (c) yrkande 3.

Anne Wibble (fp), Lars Tobisson (m), Rune Rydén (m), Lars De Geer (fp) och Filip Fridolfsson (m) anser att

dels den del av utskottets yttrande som på s. 44 börjar med "I *motion*" och på s. 45 slutar med "till känna" bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets mening blev, som påtalas i motion Fi215 (m), upplägg-ningen av statsskuldspolitiken skev under 1986. Trots att huvuddelen av statens lånebehov av budgettekniska skäl uppkom under det andra halvåret, genomfördes merparten av upplåningsprogrammet redan i början av året. Orsaken var att räntenedgången avslöjade svagheter i vissa av låneinstrumenten, främst stats- och premieobligationerna.

Försäkringsinstituten, som förutsåg räntesänkningar senare under året, skyndade sig att tidigt uppfylla sin placeringsplikt. Staten kom därmed att låna upp pengar innan de behövdes, och det till högre kostnad än vad som skulle varit fallet mot slutet av 1986.

För premieobligationer blev avvikelsen mellan upplåningsplan och utfall ännu större. Vårens två emissioner inbringade betydligt mer än beräknat. Orsaken var framför allt att villkoren för ett premielån av tekniska skäl – främst den tidskrävande tryckningen av obligationerna – måste bestämmas ca två månader i förväg. Under mellantiden hann marknadsräntan falla, och låneerbjudandet framstod som mer lönsamt än avsett.

Vårens emissioner gav också prov på andra svagheter hos premieobligationerna. Trots att denna låneform riktar sig till småsparare står det klart att många företag köpte premieobligationer. Orsak härtill är att avkastningen inte tas med i underlaget för vinstdelningsskatten. Det är dessutom olustigt att staten genom premieobligationerna tillhandahåller ett placeringsalternativ, där anonymiteten inbjuder till skattefusk. Premieobligationer tycks dock tillgodose en efterfrågan på marknaden. Det finns därför skäl att bibehålla premieobligationerna men man bör, som anförs i motion Fi215 (m), eftersträva enklare former genom t.ex. större minimibelopp och papperslösa konton.

I syfte att suga upp den likviditet som kommit hushållen till del vid årsskiftet 1986-1987 föreslås i finansplanen ett nytt sparobligationslån och rätt till en ny engångsinsättning i allemanssparandet på 5 000 kr. Men eftersom ett sparlån av administrativa skäl kan säljas först under andra hälften av februari 1987 och utvidgningen av allemanssparandet blir klar ännu senare, är tidsanpassningen dålig. Det är därför inte sannolikt att förslagen leder till något nämnvärt nysparande utan mest omplaceringar av tidigare sparmedel.

Riksgäldsfullmäktige har i sin anslagsframställning föreslagit att sparobligationerna skall avvecklas i takt med att utelöpande lån förfaller till betalning. Utskottet delar denna uppfattning.

Utskottet noterar med tillfredsställelse att riksbanken slutat tillämpa placeringsplikten och systemet med prioriterade obligationer. Upplåningen på kreditmarknaden kommer därmed att ske på marknadsmässiga villkor mot statsskuldväxlar och riksobligationer. Dessa instrument hanteras numera effektivt med anbudsförfarande och ett i förväg offentliggjort upplå-

ningsschema. Det vore en fördel, om huvuddelen av hushållens bidrag till statens upplåning kunde ske via avkastningsfonder, som i sin tur placeras i bl.a. riksobligationer och statsskuldväxlar.

Även statens upplåning utomlands fungerar enligt utskottets mening för närvarande smidigt. Skulden är i dag väl konsoliderad och återbetalningsprofilen tämligen jämn. Den i finansplanen upprepade normen att staten inte skall nettolåna i utländsk valuta, vilken utskottet stöder, medför dessutom att lånebehovet i princip begränsas till den del av utlandsskulden som förfaller till betalning.

Vad utskottet anfört om statsskuldspolitiken bör riksdagen med bifall till motion Fi215 (m) som sin mening ge fullmäktige i riksgäldskontoret till känna.

dels utskottets hemställan under 3 bort ha följande lydelse:

3. beträffande *statsskuldspolitiken*

att riksdagen med bifall till motion 1986/87:Fi215 yrkande 4 som sin mening ger fullmäktige i riksgäldskontoret till känna vad utskottet anfört,

6. Kredit- och valutapolitiken (mom. 4)

Anne Wibble (fp), Nils G. Åsling (c), Lars De Geer (fp) och Rolf Kenneryd (c) anser att

dels den del av utskottets yttrande på s. 46 som börjar med "Utskottet vill" och slutar med "civilrättsliga avtal" bort utgå,

dels den del av utskottets yttrande som på s. 46 börjar med "Enligt utskottets" och på s. 49 slutar med "yrkande 5" bort ha följande lydelse:

Utskottet ser mycket positivt på den avreglering som ägt rum på kreditmarknaden de senaste åren. Som föreslås i motion Fi215 (m) och Fi606 av Anne Wibble m. fl. (fp), bör den nuvarande kreditpolitiska lagstiftningen göras om till en ren beredskapslag för extraordinära situationer. Kassakvotskravet som är ett marknadskonformt medel bör i enlighet med statsskuldspolitiska kommitténs förslag inarbetas i den nya lagen för riksbanken.

Valutapolitiken

I den reviderade finansplanen 1986 aviserades en betydande avreglering av valutapolitiken. Några inledande steg togs därefter, men i och med att valutaströmmarna vände hösten 1986 har avregleringarna avstannat. Omsvängningen i valutaflödet berodde inte på en negativ bytesbalans. Orsaken var i stället underskott i den privata kapitalbalansen. Bakom denna utveckling låg bl.a. att den tidigare exporten av svenska aktier efter fördubblingen av omsättningsskatten förbyttes i en återimport och att borttagandet av kravet på utlandsfinansiering av svenska företags direktinvesteringar i andra länder troligen medförde anpassningsrörelser, där likviditet i Sverige användes för att reducera skuldsättningen utomlands.

Enligt utskottet vittnar dessa erfarenheter om de svårigheter som är

förknippade med att företa en partiell avreglering av valutapolitiken. Varje steg i liberaliserande riktning utlöser till en början ett valutaflöde, när en uppdämd efterfrågan kan tillgodoses. Det finns därför som utskottet ser det starka skäl för att man samtidigt bör öppna för strömmar både till och från Sverige. Sverige bör således snabbt genomföra en fullständig avreglering av valutapolitiken.

Det finns också anledning att uppmärksamma en annan effekt av en avreglering av valutapolitiken som påtalas i motionerna Fi215 (m), Fi216 (fp) och Fi228 (c). I dessa anförs att det är särskilt angeläget att öppna möjligheter för valutautlänningar att köpa svenska kronobligationer. I stället för att med hjälp av ett högt svenskt ränteläge förmå svenska företag till en kombination av utlandslån och köp av svenska statspapper finns det enligt motionärerna anledning att ge utländska placerare möjlighet till direktköp av svenska obligationer. Det skulle få till följd att vi kan hålla en avsevärt lägre räntenivå med positiva effekter på bl.a. den svenska kostnads- och investeringsutvecklingen. Jämfört med alternativet att staten själv lånar utomlands flyttar det också valutarisken till de utländska placerarna.

Utskottet delar denna uppfattning. Därtill kan sägas att med den stora utrikeshandel som Sverige har är det inte längre möjligt att med omfattande regleringar avskärma oss från vissa kapitalrörelser. Utskottet delar därför uppfattningen som framförs i motionerna Fi605, Fi206, Fi207, Fi227, Fi606, Fi601 och Fi217 att valutaregleringen bör avskaffas.

dels den del av utskottets yttrande på s. 49 som börjar med "Utskottet avvisar" och slutar med "till känna" bort ha följande lydelse:

Den svenska valutakorgen konstruerades år 1977 då den dåvarande regeringen valde att lämna valutaormen. Korgkonstruktionen har varit densamma sedan dess. En gång om året revideras vikterna i korgen med hänsyn till förändringar i utrikeshandelns ländersammanättning. Dessa offentliggörs av riksbanken och genomförs så att valutakursindex inte påverkas. Konstruktionen av valutakorgen kan självfallet diskuteras. Men kravet på stabilitet, som gör sig särskilt gällande på valutasamarbetets område, gör att man bör iaktta stor försiktighet med sådana förändringar. Enligt utskottets mening talar inte heller erfarenheterna av det s.k. ormsamarbetet för att återuppta detta.

Vad utskottet anfört om kredit- och valutapolitiken bör ges fullmäktige i riksbanken till känna.

dels utskottets hemställan under 4 bort ha följande lydelse:

4. beträffande *kredit- och valutapolitiken*

att riksdagen med anledning av motionerna 1986/87:Fi206, 1986/87:Fi207, 1986/87:Fi215 yrkande 5, 1986/87:Fi217 yrkande 5, 1986/87:Fi225, 1986/87:Fi227 yrkande 2, 1986/87:Fi228 yrkande 4, 1986/87:Fi605 yrkande 2, 1986/87:Fi606 yrkande 2 och 1986/87:Fi801 yrkande 2 som sin mening ger fullmäktige i riksbanken till känna vad utskottet anfört,

Lars Tobisson, Rune Rydén och Filip Fridolfsson (alla m) anser att

dels den del av utskottets yttrande på s. 46 som börjar med "Utskottet vill" och slutar med "civilrättsliga avtal" bort utgå,

dels den del av utskottets yttrande som på s. 46 börjar med "Enligt utskottets" och på s. 49 slutar med "till känna" bort ha följande lydelse:

Utskottet ser mycket positivt på den avreglering som ägt rum på kreditmarknaden de senaste åren. Enligt utskottets mening finns det inte några skäl att vidmakthålla förbudet mot realränte/indexlån för försäkringsbolag. Efter att detta förbud avskaffats bör, som föreslås i motion Fi215 (m) och Fi606 av Anne Wibble m.fl. (fp), den nuvarande kreditpolitiska lagstiftningen göras om till en ren beredskapslag för extraordinära situationer. Kassakvotskravet som är ett marknadskonformt medel bör i enlighet med statsskuldspolitiska kommitténs förslag inarbetas i den nya lagen för riksbanken. Utskottet tillstyrker förslaget i motion Fi215 (m) att bankerna bör ges skälig ränta på de medel som de enligt kassakvotskravet skall ha placerade i riksbanken. Utskottet delar också uppfattningen att det kan finnas skäl att ha en flexiblare utformning av räntetrappan. Riksbanken bör också närmare överväga att avskaffa diskontot. Det har mist sin betydelse och fungerar i dagsläget som en spärr för bankernas inlåningsräntor och verkar snedvridande på kreditmarknaden. En friare räntesättning skulle sannolikt i dagsläget ge högre inlåningsränta i bankväsendet.

Valutapolitiken

I den reviderade finansplanen 1986 aviserades en betydande avreglering av valutapolitiken. Några inledande steg togs därefter, men i och med att valutaströmmarna vände hösten 1986 har avregleringarna avstannat. Omsvängningen i valutaflödet berodde inte på en negativ bytesbalans. Orsaken var i stället underskott i den privata kapitalbalansen. Bakom denna utveckling låg bl.a. att den tidigare exporten av svenska aktier efter fördubblingen av omsättningsskatten förbyttes i en återimport och att borttagandet av kravet på utlandsfinansiering av svenska företags direktinvesteringar i andra länder medförde anpassningsrörelser, där likviditet i Sverige användes för att reducera skuldsättningen utomlands.

Enligt utskottet vittnar dessa erfarenheter om de svårigheter som är förknippade med att företa en partiell avreglering av valutapolitiken. Varje steg i liberaliserande riktning utlöser till en början ett valutaflöde, när en uppdämd efterfrågan kan tillgodoses. Det finns därför som utskottet ser det starka skäl för att man samtidigt bör öppna för strömmar både till och från Sverige. Sverige bör således snabbt genomföra en fullständig avreglering av valutapolitiken.

Det finns också anledning att uppmärksamma en annan effekt av en avreglering av valutapolitiken som påtalas i motionerna Fi215 (m), Fi216 (fp) och Fi228 (c). I dessa anförs att det är särskilt angeläget att öppna möjligheter för valutautlänningar att köpa svenska kronobligationer. I stället för att med hjälp av ett högt svenskt ränteläge förmå svenska företag till en kombination

av utlandslån och köp av svenska statspapper finns det enligt motionärerna anledning att ge utländska placerare möjlighet till direktköp av svenska obligationer. Det skulle få till följd att vi kan hålla en avsevärt lägre räntenivå med positiva effekter på bl.a. den svenska kostnads- och investeringsutvecklingen. Jämfört med alternativet att staten själv lånar utomlands flyttar det också valutarisken till de utländska placerarna.

Utskottet delar denna uppfattning. Därtill kan sägas att med den omfattande utrikeshandel som Sverige har är det inte längre möjligt att med omfattande regleringar avskärma oss från vissa kapitalrörelser.

Utskottet vill också något beröra frågan om konstruktionen av den korg med främmande valutor som den svenska kronan är fixerad till. I den svenska valutakorgen har den amerikanska dollarn en dubbel vikt jämfört med dess andel av den svenska utrikeshandeln. Genom dollarkursens fall har Sverige därför genomfört en avsevärd devalvering om man jämför med ett handelsvägt valutaindex.

Som påtalas i motion Fi215 (m) uppstår genom den sjunkande dollarkursen ett extra utrymme, särskilt i exportföretagen, som i den mån det inte stannar där som ökad vinst måste leda till ökad löneglidning, vilket driver på den redan alltför snabba svenska kostnadsutvecklingen.

För att råda bot på detta problem kan det förefalla ligga närmast till hands att skriva upp kronan mot korgen. Men kravet på fasta spelregler, som är särskilt framträdande inom valutapolitiken, gör att täta växelkursjusteringar bör undvikas. Och med korgens nuvarande konstruktion skulle det krävas regelbundet återkommande revalveringar så länge dollarn faller. Utskottet avvisar en sådan politik och vill i stället peka på möjligheten att knyta kronan fastare till det europeiska monetära systemet (EMS), i vilket flertalet EG-länders valutor ingår. Inom EMS skulle riksbanken kunna påkalla andra centralbankers stöd för att försvara kronans värde. Inom Storbritannien och Norge förekommer nu överväganden med sikte på inträde i EMS, vilket ytterligare skulle vidga kretsen av samarbetsländer.

När Sverige i slutet av 1970-talet under trycket av våra stora ekonomiska obalanser utträdde ur valutaormen, utlovades en förnyad anknytning till ett europeiskt valutasamarbete, så snart förutsättningar för detta åter förelåg. Enligt utskottets mening är tiden nu mogen för detta steg.

Vad utskottet anfört om kredit- och valutapolitiken med anledning av motionerna Fi215 yrkande 5, Fi605 yrkande 2, Fi225, Fi206, Fi207, Fi227 yrkande 2, Fi606 yrkande 2, Fi801 yrkande 2, Fi228 yrkande 4 och Fi217 yrkande 5 bör riksdagen som sin mening ge fullmäktige i riksbanken till känna.

dels utskottets hemställan under 4 bort ha följande lydelse:

> 4. beträffande *kredit- och valutapolitiken*
>
> att riksdagen med anledning av motionerna 1986/87:Fi206, 1986/87:Fi207, 1986/87:Fi217 yrkande 5, 1986/87:Fi225, 1986/87:Fi227 yrkande 2, 1986/87:Fi228 yrkande 4, 1986/87:Fi605 yrkande 2, 1986/87:Fi606 yrkande 2 och 1986/87:Fi801 yrkande 2 samt med bifall till motion 1986/87:Fi215 yrkande 5 som sin mening ger fullmäktige i riksbanken till känna vad utskottet anfört,

8. Försäljning av statliga tillgångar och reducering av statsskulden (mom. 6)

Anne Wibble (fp), Lars Tobisson (m), Nils G. Åsling (c), Rune Rydén (m), Lars De Geer (fp), Filip Fridolfsson (m) och Rolf Kenneryd (c) anser att

dels den del av utskottets yttrande som på s. 50 börjar med "Utskottet har" och på s. 51 slutar med "yrkande 5" bort ha följande lydelse:

Utskottet vill med anledning av motionerna anföra följande. Staten har en självklar roll när det gäller ansvaret för viss grundläggande samhällsservice. Detta ansvar innefattar emellertid inte all den verksamhet som i dag bedrivs inom den statliga företagssektorn. Enligt utskottets mening bör statlig företagsamhet begränsas till sådana områden där staten har särskilda skäl att bedriva verksamhet.

Erfarenheterna har visat att det finns speciella problem förknippade med statliga företag. Statens roll som ägare till företag kommer lätt i konflikt med statens huvudsakliga roll i övrigt i samhället. Det har i själva verket blivit en sammanblandning mellan statens båda roller, en sammanblandning som är till nackdel för de statliga företagens möjlighet att utvecklas. Staten har inte kunnat fungera som enbart ägare. Den egentliga ägarfunktionen har därför inte blivit tillgodosedd.

När expansiva privata företag behöver öka sitt aktiekapital kan de göra detta genom nyemissioner. Nya och gamla ägare skjuter till nytt kapital. För statliga företag står erfarenhetsmässigt denna möjlighet inte öppen. Det är endast statliga krisföretag som ges kapitaltillskott. Många av de statliga krisföretagen är därför underkapitaliserade, dvs. de har alltför litet eget kapital, vilket hindrar deras utveckling.

Enligt utskottets mening är enskilt ägda företag mer utvecklingskraftiga och livsdugliga. De ger därmed ett större bidrag till inkomster, utrikesaffärer, sysselsättning och trygghet.

Statligt ägande får inte bli ett självändamål. Det bör för staten vara naturligt att sälja ut företag som strukturerats om och fått nödvändig stabilitet.

Staten bör kunna försälja statliga företag med en verksamhet som är väsensfrämmande för det offentliga – företag som kan drivas lika bra eller rent av bättre om de överlåts i privat regi. En försäljning av sådana statliga företag kan bidra till att bromsa den årliga ökningen av statsskulden. Det är angeläget att ta till vara olika möjligheter att genomföra även icke permanenta förstärkningar av statsbudgeten, eftersom man därigenom begränsar budgetunderskottet och dessutom får en bestående effekt i form av minskade årliga utgifter för statsskuldräntor. Enligt utskottets mening finns det möjlighet att upprepa denna typ av försäljningar under en följd av år.

Konsekvenserna för aktiemarknaden till följd av det ökade utbudet skall inte överdrivas, eftersom det statliga upplåningsbehovet minskar i motsvarande utsträckning. Försäljning av statliga företag behöver således inte i sig kräva ytterligare utrymme på kapitalmarknaden.

Utskottet bedömer att en utförsäljning av hela, eller delar av, statliga företag och affärsdrivande verk kan ge en budgetförstärkning av ca 4–6 miljarder kronor per år.

Med hänvisning till det anförda tillstyrker utskottet motionerna Fi216 yrkande 5 och Fi228 yrkande 8 om att regeringen bör bemyndigas att genomföra försäljningar av statliga företag för att därigenom minska statsskulden.

dels utskottets hemställan under 6 bort ha följande lydelse:

6. beträffande *försäljning av statliga tillgångar och reducering av statsskulden*

att riksdagen med anledning av motionerna 1986/87:Fi216 yrkande 5 och 1986/87:Fi228 yrkande 8 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

9. Löntagarfonder (mom. 7 och 8)

Anne Wibble (fp), Lars Tobisson (m), Nils G. Åsling (c), Rune Rydén (m), Lars De Geer (fp), Filip Fridolfsson (m) och Rolf Kenneryd (c) anser att

dels den del av utskottets yttrande på s. 52 som börjar med "Utskottet vill med anledning av" och slutar med "av utskottet" bort ha följande lydelse:

Löntagarfonderna är ett hot mot marknadsekonomin. De måste därför avskaffas. Denna avveckling skall ske snabbt och vara definitiv.

Vid avvecklingen måste dock vissa restriktioner beaktas.

1. Avvecklingen skall bidra till att stärka möjligheterna att uppnå centrala mål för den svenska ekonomin genom att stimulera till ett brett individuellt sparande.

2. Avvecklingen får inte leda till att kurserna på aktiebörsen utsätts för ett kraftigt fall.

Ett första steg i avvecklingen bör enligt utskottets mening vara att fondskatterna upphävs och att fondbyråkratin i form av styrelser och kanslier befrias från sina arbetsuppgifter. Detta bör ske redan den 1 juli 1987.

Vinstskatten för år 1986 skall inte tas ut. I de fall så redan skett skall skatten betalas tillbaka. Någon vinstskatt för inkomståret 1987 kommer självfallet inte att uttaxeras. Denna skatt har lett till många orimligheter, men genom avvecklingen begränsas dessa till att avse inkomståren 1984 och 1985 (eller motsvarande verksamhetsår). Skulle företag till följd av orimligheter i vinstskattens konstruktion komma i stora svårigheter bör särskilda åtgärder övervägas.

Den särskilda löneskatten på 0,2 % skall avvecklas fr.o.m. andra halvåret 1987.

Enligt utskottets mening bör löntagarfondernas tillgångar användas för att stimulera det frivilliga individuella sparandet i svensk ekonomi. Sparstimulansen bör därvid riktas till deltagarna i allemanssparandet. Alla som är berättigade att delta i detta sparande bör tilldelas en andel av löntagarfondernas tillgångar. Denna andel bör tillföras spararens allemansfondkonto. För att få tillgodoräkna sig en fondandel bör spararen dock först uppfylla vissa sparprestationer.

Utskottet räknar med att dessa åtgärder kommer att leda till en kraftig breddning av enskilda människors riskvilliga sparande. Ett antal människor

kommer emellertid sannolikt att välja att inte delta i det föreslagna sparandet. Utskottet föreslår att de medel som då ej kommer att tas i anspråk för sparpremier tillförs AP-fonden.

Ett andra steg i avvecklingen skall vara att löntagarfondernas tillgångar skiftas. Detta bör ske vid mitten av år 1989. Fram till dess måste en interimistisk förvaltning ske. Utskottet anser att denna bör handhas av en särskild avvecklingsnämnd.

Utskottets uppfattning i frågan innebär således att utskottet biträder de krav på avveckling av löntagarfonderna som framförs i här aktuella motioner.

Med hänvisning till vad utskottet här anfört angående hur avvecklingen av fonderna skall verkställas avstyrker utskottet motion Fi218 yrkandena 2 och 3 samt motion Fi223 yrkande 2.

I motion Fi202 uttrycks oro över att en ytterligare socialisering av svenskt näringsliv skall ske genom att regeringen skall föreslå att möjligheterna för de allmänna pensionsfonderna att placera medel i privata företag vidgas. Frågan har aktualiserats i en skrivelse till regeringen från Landsorganisationen.

Utskottet är av samma mening som motionärerna anför i motion Fi202 yrkande 2 att sådana propåer uttryckligen måste avvisas vilket bör ges regeringen till känna.

dels utskottets hemställan under 7 bort ha följande lydelse:

7. beträffande *löntagarfonder*

att riksdagen med avslag på motionerna 1986/87:Fi218 yrkandena 2 och 3 samt 1986/87:Fi223 yrkande 2 och med bifall till motionerna 1986/87:Fi201, 1986/87:Fi202 yrkande 1, 1986/87:Fi204, 1986/87:Fi205, 1986/87:Fi218 yrkande 1, 1986/87:Fi222, 1986/87:Fi223 yrkande 1 samt 1986/87:Fi224 som sin mening uttalar att löntagarfonderna snabbt skall avskaffas,

dels utskottets hemställan under 8 bort ha följande lydelse:

8. beträffande *avvisande av en ytterligare socialisering av svenskt näringsliv*

att riksdagen med anledning av motion 1986/87:Fi202 yrkande 2 ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

10. Generellt frisläpp av investeringsfonder (mom. 9)

Anne Wibble (fp), Lars Tobisson (m), Rune Rydén (m), Lars De Geer (fp) och Filip Fridofsson (m) anser att

dels den del av utskottets yttrande som på s. 52 börjar med "Regeringen har" och på s. 53 slutar med "aktuella motionsyrkanden" bort ha följande lydelse:

Investeringsfonderna tillskapades ursprungligen som ett konjunkturpolitiskt medel. Efter flera års erfarenheter framstår det emellertid som uppenbart att den typen av konjunkturell styrning inte är effektiv. Under många år var därför investeringsfonderna generellt frisläppta och utgjorde en skattestimulans för investeringar. För närvarande råder ett partiellt frisläpp

av investeringsfonderna. Investeringsfonderna är sålunda fria för byggnadsinvesteringar endast utanför storstadsområdena samtidigt som det finns möjligheter att ta i anspråk fonderna för maskininvesteringar bara i stödområdet. Utskottet anser inte att det finns skäl att begränsa utnyttjandet av investeringsfondsmedel. Det är t.ex. uppenbart att för många mindre och medelstora företag är det främst investeringar i maskiner, som är nödvändiga om företagen skall kunna expandera.

Enligt utskottets mening bör investeringsfonderna vara generellt frisläppta. På sikt bör frågan om investeringsfonderna prövas i samband med en översyn av hela företagsbeskattningen.

Utskottet tillstyrker med det anförda motionerna Fi203, Fi215 yrkande 3, Fi216 yrkande 3, Fi220 och Fi801 yrkande 1. Därmed tillgodoses även de motioner i vilka krävs ett frisläpp av investeringsfonderna i vissa delar av landet utifrån regionalpolitiska motiveringar.

dels utskottets hemställan under 9 bort ha följande lydelse:

> 9. beträffande *generellt frisläpp av investeringsfonder*
> att riksdagen med bifall till motionerna 1986/87:Fi203, 1986/87:Fi215 yrkande 3, 1986/87:Fi216 yrkande 3, 1986/87:Fi220 och 1986/87:Fi801 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

11. De allmänna riktlinjerna för budgetregleringen (mom. 12)

Lars Tobisson, Rune Rydén och Filip Fridolfsson (alla m) anser att

dels den del av utskottets yttrande som på s. 53 börjar med "Vid behandlingen" och på s. 64 slutar med "budgetåret 1988/89" bort ha följande lydelse:

I motsats till vad regeringen framhåller i finansplanen kan konstateras att de statliga utgifternas och inkomsternas inverkan på samhällsekonomin (den s.k. finanspolitiska effekten) beräknas bli mindre restriktiv 1987 än under de senaste åren. Detta framgår av finansdepartementets egna siffror (se tabell).

Tabell. Finanspolitiska effekter
Procent av bruttonationalprodukten i fasta priser

	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987
Staten	0,0	1,2	−1,3	−2,7	−0,6	−0,5	−0,2
Socialförsäkringen	0,1	0,3	0,2	−0,2	0,0	0,2	0,2
Kommunerna	0,5	0,4	0,6	0,5	0,9	0,4	0,1
Totala offentliga sektorn	**0,6**	**1,9**	**−0,5**	**−2,4**	**0,3**	**0,1**	**0,1**

Anm.: Förändring av delposter i de offentliga inkomsterna och utgifterna har olika multiplikativ effekt på samhällsekonomin. Med antaganden om bl. a. de marginella konsumtions- och importbenägenheterna erhålls värden på ett antal multiplikatorer med vars hjälp effekten av förändringar i offentliga sektorns verksamhet på bruttonationalprodukten erhålls.
Källa: Preliminär nationalbudget 1987

Trots att regeringen i årets finansplan, liksom i tidigare finansplaner, betonar vikten av en stram finanspolitik innebär således budgetförslaget att åtstram-

ningen är otillräcklig. Utskottet anser i enlighet med vad som framhålls i motion Fi215 (m) att det är särskilt angeläget att hålla tillbaka de offentliga konsumtionsutgifterna. Det hade också varit befogat med en mer restriktiv behandling av bidragen till kommunerna med hänsyn till den alltför snabba kommunala expansionen. Likaså anser utskottet att en hårdare budgetprövning vad gäller stöd till företag och anslag till olika statliga myndigheter hade varit önskvärd. Besparingarna i subventioner och bidrag till hushållen borde också ha varit större, men skulle då till fullo ha motverkats med skattesänkningar. Minskningen av bostadssubventionerna kunde t. ex. ha varit kraftigare om åtgärden kombinerats med en sänkning av fastighetsskatten.

För budgetåret 1987/88 förutses nu budgetunderskottet minska med knappt 3 miljarder kronor, från 40,5 miljarder kronor i år till 37,6 miljarder kronor nästa budgetår. Tendensen är riktig men minskningen otillräcklig mot bakgrund av behovet av en mer restriktiv finanspolitik.

För ett år sedan bedömdes budgetunderskottet uppgå till ungefär 49 miljarder kronor innevarande budgetår. Att underskottet nu beräknas bli ca 40 miljarder kronor beror inte på att regeringen stramat åt finanspolitiken utan främst på att löneökningarna blivit väsentligt större än vad regeringen räknat med. Därtill kommer nedgången i det internationella ränteläget som förbättrade budgetsaldot med ca 6 miljarder kronor. I finansplanen erkänner regeringen att reduktionen har dessa orsaker. På kort sikt, skriver regeringen, leder alltför höga löneökningar till att budgetunderskottet minskar. På längre sikt blir resultatet dock ett försämrat budgetsaldo.

Den förda skattepolitiken innebär att skatternas andel av BNP väntas stiga till rekordnivån 52,9%. Beräkningarna baseras på att pensionsskatten inbringar ungefär 15 miljarder kronor. Andra uppskattningar visar emellertid att denna skatt förmodligen kommer att öka statsintäkterna med närmare 20 miljarder kronor. Är den uppskattningen riktig, kommer skattetrycket att öka ytterligare till ca 53,4 %. Detta skulle innebära att skattetrycket stigit sedan 1982 med 3,3 procentenheter.

Riktlinjer för budgetpolitiken

Budgetpolitiken är en viktig del av den ekonomisk-politiska strategin för att återställa balansen och öka tillväxten i den svenska ekonomin. Att krympa både budgetens utgifts- och inkomstsida sett i relation till bruttonationalprodukten har stor betydelse för möjligheterna att förbättra den svenska ekonomins utvecklingsförmåga.

Utskottet anser, i likhet med vad som framhålls i motion Fi215 (m), att målsättningen inte bör vara den som uttalas i propositionen, nämligen att långsiktigt skapa ett permanent överskott i den konsoliderade offentliga sektorns finanser. Det sparande och den kapitalbildning som krävs för näringslivets behov bör i stället ske i företagen och hos hushållen.

Under 1987 väntas den totala offentliga sektorn visa överskott. En väsentlig orsak till detta är de intäkter från den s. k. pensionsskatten som tas in för 1987. Eftersom utskottet anser att beslutet om pensionsskatten snarast bör rivas upp finns anledning att ytterligare minska de offentliga utgifterna jämfört med regeringens förslag.

De offentliga utgifternas andel av BNP måste minska också av det skälet att skattetrycket skall kunna sänkas. Utskottet anser att skattetrycket om fem år bör vara ca 5 procentenheter lägre än det är i dag, vilket skulle ge utrymme för nödvändiga skattesänkningar. Detta kan ske om ökningen av de totala offentliga utgifterna under den kommande femårsperioden uppgår till 0,5–1 % per år, räknat i fasta priser, förutsatt att tillväxten i totalproduktionen blir i genomsnitt 2–2,5 % per år under samma period. Den ökningstakt i de offentliga utgifterna som utskottet förordar för de kommande åren innebär en fortsättning på de senaste årens utgiftstrender, om de kommunala utgifterna hade bibehållits på en realt sett oförändrad nivå.

I den mån konjunktursituationen nästa år blir sådan att den finanspolitiska åtstramning som utskottet förespråkar leder till att den totala efterfrågan kommer på en alltför låg nivå, bör detta motverkas med ytterligare skattesänkningar. Utskottet anser att ökade utgifter inte är ändamålsenliga för att stimulera ekonomin.

Utskottet ansluter sig till det förslag till statsbudget för det kommande budgetåret som framförs i motion Fi215 (m) och som innebär en utgiftsnivå som netto ligger 13,3 miljarder kronor lägre jämfört med regeringens förslag. Av besparingarna är ca 5 miljarder kronor av icke-permanent karaktär, t. ex. utförsäljning av statliga företag. Utskottet delar också motionärernas uppfattning att skatteintäkterna för nästa budgetår borde vara ca 5,4 miljarder kronor lägre. Det kassamässiga underskott som utskottet förordar skulle därmed bli 7,9 miljarder kronor lägre än det av regeringen föreslagna. Därtill kommer en beräknad ökning av skatteinkomsterna med ca 0,4 miljarder kronor genom marginalskattesänkningarnas effekter på bl.a. arbetsutbudet. Utskottet förordar att denna budgetpolitik genomförs.

Den av utskottet förordade budgetpolitiken innebär att den finanspolitiska åtstramningen blir större för budgetåret 1987/88 än för helåret 1988. Den exakta avvägningen av den finanspolitiska inriktningen under senare hälften av 1988 får anstå till behandlingen av budgeten för nästkommande budgetår. Då föreligger också bättre förutsättningar för bedömning av konjunktursituationen.

Tonvikten i budgetpolitiken är lagd på besparingar som minskar de automatiska utgiftsökningarna. Avvägningen mellan besparingar och skattesänkningar är gjord så att hushållens ekonomiska situation inte skall försämras. Åtstramningen ligger i stället på staten, kommunerna, företagen och utlandet.

Utskottet anser det angeläget att hushållens resurser i större utsträckning består av arbetsinkomster och mindre av bidrag från stat och kommun. På samma sätt som de grundläggande obalanserna i svensk ekonomi orsakas av en växelverkan mellan offentliga utgiftsökningar och skattehöjningar, förutsätter återvunnen balans att besparingar och skattesänkningar följs åt.

I motionerna Fi216 (fp) och Fi228 (c) redovisas budgetalternativ som i vissa stycken överensstämmer med förslagen i motion Fi215 (m). Enligt utskottets mening innebär emellertid inte besparingarna i motionerna Fi216 (fp) och Fi228 (c) att alla önskvärda skattesänkningar kan genomföras.

I motion Fi226 (vpk) förordas såväl stora skatteskärpningar som utgiftsökningar. En sådan budgetpolitik avvisar utskottet bestämt. Likaså avstyrker utskottet motionerna Fi217 och Fi211 (c).

Med det anförda avstyrker utskottet det förslag till budgetpolitiska riktlinjer som föreslås i proposition 100 bilaga 1 mom. 2, motionerna Fi216 (fp) yrkande 2, Fi228 (c) yrkande 2, Fi226 (vpk) yrkande 2, Fi217 yrkande 2 och Fi211 (c) samt tillstyrker de allmänna riktlinjer för budgetregleringen som anges i motion Fi215 (m) yrkande 2.

dels utskottets hemställan under 12 bort ha följande lydelse:

> 12. beträffande *de allmänna riktlinjerna för budgetregleringen*
> att riksdagen med avslag på regeringens förslag i proposition 1986/87:100 bilaga 1 mom. 2 och motionerna 1986/87:Fi211, 1986/87:Fi216 yrkande 2, 1986/87:Fi217 yrkande 2, 1986/87:Fi226 yrkande 2 och 1986/87:Fi228 yrkande 2 godkänner vad som förordats i motion 1986/87:Fi215 yrkande 2 samt som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

12. De allmänna riktlinjerna för budgetregleringen (mom. 12)

Anne Wibble och Lars De Geer (båda fp) anser att

dels den del av utskottets yttrande som på s. 53 börjar med "**Budgetutvecklingen**" och på s. 64 slutar med "budgetåret 1988/89" bort ha följande lydelse:

Utskottet har i det föregående beskrivit de riktlinjer för den ekonomiska politiken som utskottet anser bäst främjar en positiv ekonomisk utveckling. En av dessa riktlinjer gäller behovet av fortsatt stram finanspolitik. Utskottet ansluter sig därmed till den uppfattning som redovisas i folkpartiets partimotion Fi216.

Utskottet har tidigare år redovisat sin syn på den budgetpolitik som hittills bedrivits. Denna har till synes varit framgångsrik i så måtto att budgetunderskottet successivt har minskats till knappt 4 % av BNP. Det finns emellertid skäl att kritisera det sätt på vilket minskningen av underskottet skett. De politiska beslut som bidragit till minskningen har nämligen främst varit av två slag: skattehöjningar samt utflyttning av utgifter ur statsbudgeten. Skattehöjningarna motsvarar drygt 20 miljarder kronor eller ungefär 2 % av BNP. Under det senaste året har vissa utgiftsminskningar skett men enligt utskottets mening av otillräcklig omfattning. Ett bättre konjunkturläge har också verksamt bidragit till minskningen av budgetunderskottet.

Utskottet vill framhålla att den förda budgetpolitiken – med omfattande skattehöjningar och otillräckliga utgiftsbegränsningar – haft negativa effekter på den svenska ekonomins tillväxtförmåga. Utskottet förespråkar i stället i enlighet med vad som föreslås i motion Fi216 (fp) en budgetpolitik som genom minskade utgifter skapar utrymme för både minskat budgetunderskott och vissa angelägna skattesänkningar. För det nu aktuella budgetåret anser utskottet liksom motion Fi216 (fp) att det är viktigast att möjliggöra sådana sänkningar av marginalskatter och arbetsgivaravgifter som underlättar nästa avtalsrörelse och därmed verksamt bidrar till att dämpa pris- och lönestegringstakten. Minskningen av underskottet blir därmed av blygsam omfattning.

Utskottet ställer sig bakom de förslag till utgifts- och skatteförändringar som föreslås i motion Fi216 (fp). De innebär att utgifterna begränsas med totalt ca 6 miljarder kronor, vartill kommer positiva ränteeffekter av vissa engångsåtgärder på ca 800 milj. kr. Dessutom föreslås ett stort antal omprioriteringar i de totala utgifterna.

Utskottet delar därmed motionärernas uppfattning att större besparingar bör göras i fråga om statsbidragen till arbetslöshetskassorna, bostadssubventionerna, det selektiva industripolitiska stödet, vuxenutbildningen samt statsbidragen till kommuner och landsting. Vad gäller förändringarna inom sjukförsäkringen avvisar utskottet förslaget om sjukpenning från insjuknandedagen och föreslår att den förbättrade ersättningen till deltids- och delårsarbetande finansieras inom systemet genom en generell minskning av ersättningen vid korttidssjukdom. Större utgiftsökningar i förhållande till regeringens förslag bör ske i fråga om ungdomsskolan, regionalpolitiken samt höjt vårdbidrag för handikappade barn. Utskottet delar också motionärernas åsikt att ett temporärt stimulansbidrag till ombyggnad för rätt till eget rum inom långvården bör prioriteras framför höjd ersättning inom delpensioneringen, att ett slopande av äkta-make-prövningen vid återbetalning av studiemedel bör kunna finansieras genom att ett av de två återbetalningsfria åren avskaffas samt att en totalfinansierad familjepolitisk reform krävs. Även i övrigt anser utskottet att de utgiftsförändringar som föreslås i motion Fi216 (fp) är väl avvägda.

Utskottet ställer sig också bakom de förslag till skattesänkningar som framförs av folkpartiet. Dessa innebär att marginalskatterna sänks från den 1 januari 1988 med 3 procentenheter för alla inkomster från och med 80 000 kr., att inkomstskatteskalan inflationsskyddas, att regeringens förslag om höjda arbetsgivaravgifter med ca 1,3 procentenheter den 1 januari 1988 avvisas, att skattereduktionen för fackföreningsavgifter avskaffas, att den senaste höjningen av den statliga fastighetsskatten återtas, att förmögenhetsskatten på arbetande kapital avskaffas samt att beslutet om den s.k. pensionsskatten rivs upp.

Utskottets förslag kan sammanfattas i följande tabeller:

Utgiftsförändringar
Milj. kr., + innebär utgiftsökning

	Budgetåret 1987/88	Helår 1988	Engångs-förändring
Justitiedepartementet	+ 50	+ 50	
Socialdepartementet	− 1 330	− 2 530	+ 340
Arbetsmarknadsdepartementet	− 601	− 1 201	
Jordbruksdepartementet	+ 91	+ 341	− 450
Finansdepartementet	− 69	− 69	
Kommunikationsdepartementet	− 775	− 775	− 50
Industridepartementet	− 31	− 31	− 5 300
Civildepartementet	− 22	− 22	
Utbildningsdepartementet	+ 17	+ 159	− 3 200
Bostadsdepartementet	− 600	− 900	
Miljö- och energidepartementet	+ 30	+ 30	
Kommuner	− 500	− 1 000	
Totalt	**− 3 740**	**− 5 948**	**− 8 660**
Ränteeffekt	− 400	− 800	
Summa	**− 4 140**	**− 6 748**	**− 8 660**

Skatteförändringar
Milj. kr., + innebär skattesänkning

	Budgetåret 1987/88	Helår 1988
Ej höjda arbetsgivaravgifter	+ 1 500	+ 3 000
Slopat fackavdrag	− 500	− 1 500
Arbetande kapital	+ 0	+ 100
Sänkt fastighetsskatt	+ 100	+ 300
Inflationsskydd	+ 0	+ 0
Sänkta marginalskatter	+ 1 500	+ 4 600
Totalt	**+ 2 600**	**+ 6 500**

Mot denna bakgrund tillstyrker utskottet yrkande 2 i motion Fi216 (fp).

Moderata samlingspartiet föreslår i sin partimotion Fi215 (m) till vissa delar en liknande inriktning av budgetpolitiken. Utskottet kan emellertid inte acceptera de stora utgiftsminskningar som föreslås för t.ex. biståndet till de fattiga länderna samt i fråga om sjukförsäkringen och föräldraförsäkringen. Enligt utskottets mening saknas då också förutsättningar för de stora skattesänkningar som föreslås i motionen. Utskottet avstyrker således yrkande 2 i motion Fi215 (m).

Centerpartiet föreslår i sin partimotion Fi228 (c) bl.a. ökade subventioner till jordbruket och/eller en differentierad moms. Utskottet kan inte tillstyrka detta och avstyrker därför yrkande 2 i motion Fi228 (c). Av liknande skäl avstyrker utskottet yrkande 2 i motion Fi217 av Alf Svensson (c).

Vänsterpartiet kommunisterna föreslår i sin partimotion Fi226 (vpk) stora utgifts- och skatteökningar som helt strider mot de principer för budgetpolitiken som utskottet ovan förordat. Utskottet avstyrker därför yrkande 2 i motion Fi226 (vpk).

dels utskottets hemställan under 12 bort ha följande lydelse:

> 12. beträffande *de allmänna riktlinjerna för budgetregleringen*
> att riksdagen med avslag på regeringens förslag i proposition 1986/87:100 bilaga 1 mom. 2 och motionerna 1986/87:Fi211, 1986/87:Fi215 yrkande 2, 1986/87:Fi217 yrkande 2, 1986/87:Fi226 yrkande 2 och 1986/87:Fi228 yrkande 2 godkänner vad som förordats i motion 1986/87:Fi216 yrkande 2 samt som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

13. De allmänna riktlinjerna för budgetregleringen (mom. 12)

Nils G. Åsling och Rolf Kenneryd (båda c) anser att

dels den del av utskottets yttrande som på s. 53 börjar med "**Budgetutvecklingen**" och på s. 64 slutar med "budgetåret 1988/89" bort ha följande lydelse:

De gångna årens gynnsamma yttre förutsättningar har skapat utrymme för en minskning av budgetunderskottet. Olika omständigheter har bidragit till dessa förbättringar. Sjunkande dollarkurs och nedgången i den internationella räntenivån har minskat såväl valutaförluster som ränteutgifterna för statsskulden med betydande belopp. Höga löneökningar och en högre privat

konsumtion har givit upphov till ökade inkomstskatter och mervärdeskatter. Direkta skattehöjningar har också genomförts. Budgettekniska manipulationer – såsom utflyttning av bostadslånegivningen ur statsbudgeten – har likaså bidragit till att minska det kassamässiga underskottet. Däremot har få strukturella besparingar genomförts.

Utskottet har tidigare kritiserat regeringen för att den under den tidigare högkonjunkturen inte pressat ned budgetunderskottet i tillräcklig omfattning. Avsaknaden av en kraftfull budgetpolitik har bidragit till att Sverige haft en inflation och ett ränteläge som år efter år legat på en högre nivå än i våra viktigaste konkurrentländer. En bristande tilltro till regeringens förmåga att kunna nå uppställda inflationsmål har, tillsammans med den omständigheten att inflationsskyddet av skatteskalan upphävts, bidragit till att lönerörelserna blivit onödigt komplicerade.

Enligt utskottets mening bör budgetpolitiken ges en sådan inriktning att den bidrar till att fördela tillväxten rättvist mellan olika samhällsgrupper och mellan olika regioner. Tillväxten är i dag koncentrerad till några få områden i landet. Detta bidrar till överhettning i dessa områden med löneglidning och inflation som följd. I avfolkningsbygderna hotas å andra sidan välfärden för allt fler människor, servicen raseras och sysselsättningen minskar. Genom kraftfulla regionalpolitiska satsningar i budgeten kan denna utveckling motverkas, vilket bidrar till att ge både storstäder och glesbygd en större välfärd.

En förutsättning för ett modernt demokratiskt samhälles utveckling är att välståndet fördelas på ett rättvist sätt. Den politik som förts av regeringen under de gångna åren har ökat klyftorna i samhället. Pensionärer, barnfamiljer och ungdomar har i särskilt hög grad kommit på undantag. I budgeten bör därför dessa grupper prioriteras.

Budgetpolitiken bör också sättas in i ett större ekonomiskt sammanhang och utnyttjas som ett instrument för att uppnå ekologisk balans. Liksom den ekonomiska politiken måste budgetpolitiken underordnas de ekologiska kraven. Energiförbrukningen bör hållas tillbaka med en ökad energibeskattning. Miljöfarliga utsläpp och föroreningar skall motverkas genom ett system med miljöavgifter. Huvudprincipen bör vara att förorenaren skall bära alla kostnader.

Regeringen förordar ett budgetalternativ som för nästa budgetår väntas ge upphov till ett underskott på inte fullt 37 miljarder kronor. Enligt utskottets mening bör budgetunderskottet detta år begränsas ytterligare. Med hänsyn till den nu alltmer dämpade tillväxten bör begränsningen dock inte göras alltför omfattande. Utskottet förordar ett budgetalternativ som leder till ett underskott på drygt 35 miljarder kronor.

Budgetunderskottet bör därjämte begränsas genom en sanering av statsskulden. Utskottet föreslår att statliga företag och affärsdrivande verk säljs ut i en omfattning motsvarande ca 3–5 miljarder kronor under nästa budgetår och att dessa inkomster används för att begränsa statsskulden. I samma syfte bör Vattenfall delas upp varvid betydande delar av verket kan överföras i annan ägo. Målet för en sådan utförsäljning av Vattenfall bör enligt utskottets mening vara att under 1988 sälja ut aktier till ett sammanlagt värde av ca 15 miljarder kronor. Vidare bör 1 miljard kronor av delpensions-

fondens behållning föras över till statsbudgeten som en engångsförstärkning. Denna fond väntas vid utgången av budgetåret 1986/87 uppgå till 2,9 miljarder kronor, vilket är vida mer än vad som erfordras för att säkra utbetalningarna inom delpensionssystemet med den kompensationsnivå utskottet förordar.

Den inriktning utskottet i övrigt vill ge budgetpolitiken innebär att omläggningen av den kommunala skatteutjämningen i sin helhet bör finansieras inom den kommunala sektorn genom avveckling av kompensationen till kommunerna för utebliven beskattningsrätt av företag samt genom en mindre neddragning av de specialdestinerade statsbidragen.

De extra åtgärder som enligt utskottets mening bör tillkomma de sämst ställda pensionärerna – de med låg pension och de med behov av sjukhusvård – innebär en omfördelning inom samma ekonomiska ram som regeringsförslaget utgår ifrån. Utskottets förslag till sanering av statsskulden minskar utgifterna för statsskuldräntor. De besparingar som på detta sätt blir möjliga bör användas för att finansiera insatserna för pensionärerna. Därmed blir det också möjligt att upphäva det tidigare beslutet om engångsskatt på livförsäkringsbolag m.m.

För att nå de sämst ställda pensionärerna bör förbättringen av pensionerna helt läggas på folkpensionsförmånerna och på pensionstillskotten och inte som regeringen föreslår på både folkpension och ATP. Mot bakgrund härav förordar utskottet att folkpensionsavgiften höjs med 0,2 procentenheter och att en motsvarande minskning görs på ATP-avgiften.

En liknande justering bör göras av den särskilda arbetsgivaravgift på 0,5 % som används för att finansiera delpensionerna. Under 1987 beräknas delpensionerna kosta ca 0,9 miljarder kronor med nuvarande regler. Detta motsvarar 0,2 % i arbetsgivaravgift. Resterande 0,3 procentenheter av delpensionsavgiften ger upphov till en överfinansiering. Den bör i stället tas ut i form av en folkpensionsavgift och tillföras statsbudgeten. Sammantaget skulle detta medföra att folkpensionsavgiften höjs med 0,5 procentenheter medan ATP- och delpensionsavgiften sänks med 0,2 resp. 0,3 procentenheter.

Insatserna för barnfamiljerna måste förstärkas. Utskottet anser i likhet med centerpartiet att en beskattad och ATP-grundande vårdnadsersättning bör införas, vilken i en första etapp (netto) belastar budgetåret med drygt 1 miljard kronor. Lättnader i familjebeskattningen för barnhushåll med en inkomst belastar budgetalternativet med ca 300 milj. kr. Utskottet motsätter sig minskningen av livmedelssubventionerna med 250 milj. kr. och avvisar även den tilltänkta BB-avgiften. Totalt innebär denna satsning på barnfamiljerna en ökad budgetbelastning om nära 2 miljarder kronor.

Utanför budgeten bör en särskild energiutvecklingsfond inrättas.

På utbildningsområdet avvisar utskottet regeringens förslag till besparingar vad gäller grund- och gymnasieskola.

I det av utskottet förordade budgetalternativet har utrymme skapats för viktiga infrastrukturella satsningar. Dit hör en ytterligare satsning på upprustning och förnyelse av vägnätet och en satsning på de små högskolorna.

Utskottet avvisar den senast genomförda höjningen av fastighetsskatten

och föreslår besparingar på bostadsområdet med mer än detta belopp.

Utskottets förslag på energiområdet och för att med ekonomiska incitament begränsa utsläppen medför en förstärkning av statsbudgeten med totalt 1,8 miljarder kronor.

Utskottet föreslår följande utgiftsökningar jämfört med regeringens förslag till statsbudget för 1987/88.

Ökade utgifter		Milj. kr.
Kommunal skatteutjämning (helårseffekt)		3415
Folkpensioneringen		500
Friåret i sjukvården		540
Kommunikationsområdet		500
Vägunderhåll	200	
Enskilda vägar	25	
Kollektivtrafiken	220	
Isbrytning	46	
Regionalpolitiken		290
Vårdnadsersättning (netto)		
(55 % marginaleffekt, 180 000 fam.)		880
Mjölksubventioner		250
BB-avgift		20
Skolan		336
Högskolan		165
Turism		50
Jordbruket		380
Akuta åtgärder studiemedelssystemet		120
Diverse		109
Summa utgifter		*7 555*

Anm. Ränteeffekt på engångsskatt (1 500 milj. kr.) utanför sammanställningen

Utskottet anser å andra sidan att följande besparingar samt skatte- och avgiftsförändringar är påkallade under budgetåret.

Besparingar	Milj. kr
Kompensation till kommunerna för borttagande av beskattningsrätten av juridiska personer	1 570
Specialdestinerade statsbidrag	1 845
Energisektorn (inkl. skatter)	1 300
Egna avgifter a-kassa	400
Statskommunala vägar	200
Televerket	300
Bostadssektorn	600
Skogliga bidrag	301
Fusionsforskning	45
Spardelegationen	30
Flyttningsbidrag	90
Arbetsmarknad	175
Diverse (avbyråkratisering m.m.)	64
Minskade ränteutgifter	250
Summa besparingar	*7 170*

Anm. Ränteeffekt vissa försäljningar (1 500 milj. kr.) utanför sammanställningen

Skatter och avgifter	Milj. kr.
Skattereduktion eninkomstfamilj	– 150
Småföretagens skatter	– 50
Fastighetsskatten, netto	– 300
Skogsvårdsavgift	– 420
Miljöstyrmedel, svavelavgift	+ 500
Summa skattesänkningar	*– 420*

Sammanfattningsvis innebär detta att utskottet tillstyrker den inriktning av budgetpolitiken som föreslås av *centerpartiet i motion Fi228*. Utskottets ställningstagande innebär samtidigt att utskottet biträder motion Fi211 (c) i vilken begärs att besparingar och rationaliseringar inom den offentliga sektorn inte skall få göras på ett sådant sätt att de ytterligare förstärker koncentrationsutvecklingen i samhället.

I motion Fi215 (m) föreslås dels långtgående inkomstskattesänkningar, dels nedskärningar av bl.a. u-hjälpen och mjölksubventionerna.

I motion Fi216 (fp) framläggs ett familjepolitiskt program som skall finansieras bl.a. med sänkt kommunalt grundavdrag och nedskärningar av livsmedelssubventionerna.

I motion Fi217 av Alf Svensson (c) föreslås bl.a. skattesänkning genom tudelningsprincipen.

Dessa inslag gör att utskottet avvisar de allmänna riktlinjer för budgetpolitiken som förordas i motionerna Fi215 (m), Fi216 (fp) och Fi217.

I motion Fi226 (vpk) föreslås dels stora offentliga utgiftsökningar, dels en kraftig höjning av det totala skattetrycket. Utgiftsökningarna är så omfattande att de trots skattehöjningarna skulle leda till en kraftig ökning av budgetunderskottet. Utskottet avvisar bestämt en sådan ansvarslös inriktning av budgetpolitiken.

dels utskottets hemställan under 12 bort ha följande lydelse:

> 12. beträffande *de allmänna riktlinjerna för budgetregleringen*
> att riksdagen med avslag på regeringens förslag i proposition 1986/87:100 bilaga 1 mom. 2 och motionerna 1986/87:Fi215 yrkande 2, 1986/87:Fi216 yrkande 2, 1986/87:Fi217 yrkande 2 och 1986/87:Fi226 yrkande 2 godkänner vad som förordats i motionerna 1986/87:Fi211 och 1986/87:Fi228 yrkande 2 samt som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

14. De allmänna riktlinjerna för budgetregleringen (mom. 12)

Hans Petersson i Hallstahammar (vpk) anser att

dels den del av utskottets yttrande som på s. 53 börjar med "**Budgetutvecklingen**" och på s. 55 slutar med "kommunala flygfält" bort utgå,

dels den del av utskottets yttrande som på s. 56 börjar med "I likhet" och på s. 57 slutar med "väsentligt större " (t. o. m. tabell 8) bort utgå,

dels den del av utskottets yttrande som på s. 62 börjar med "*Vänsterpartiet kommunisterna*" och på s. 64 slutar med "budgetåret 1988/89" bort ha följande lydelse:

I motion Fi226 (vpk) tar vänsterpartiet kommunisterna fasta på det överskott som väntas uppkomma i den konsoliderade offentliga sektorns finansiella sparande. Utskottet delar motionärernas uppfattning att underskottet i statsbudgeten har givits en för stor betydelse. Detta är särskilt allvarligt mot bakgrund av att underskottet hålls nere med hjälp av begränsningar av den kommunala sektorns tillväxtmöjligheter. I stället borde beskattningen av bl.a. aktieomsättning och förmögenhet skärpas. Utskottet vill understryka att det är nödvändigt att en utjämning sker mellan samhällsklasserna vad gäller inkomster och levnadsförhållanden och att ett långsiktigt samhällsbygge prioriteras på bekostnad av det växande överskott som samlas hos finansvärlden, storföretagen och de enskilda kapitalägarna. Regeringens strävan att ytterligare minska budgetunderskottet på bekostnad av insatser som kan ge nya arbetstillfällen och en större social rättvisa måste upphöra. I längden kommer en sådan politik att slå tillbaka i form av minskad ekonomisk tillväxt och ökade sociala och samhälleliga kostnader. Detta kommer i sin tur att hårt belasta framtida budgetar.

Enligt utskottets mening måste ett flerårsperspektiv beaktas i budgetbehandlingen. Detta är viktigt eftersom vissa av de förslag till budgetförstärkningar, som föreslås i motion Fi226 och som utskottet ser som angelägna, inte får full effekt under det kommande budgetåret. Dessa förslag beräknas ge betydande inkomster till staten först följande år när vissa fördelningspolitiskt motiverade skatter har fått full genomslagskraft. Vidare borde de ekonomisk-politiska effekterna av budgeten beaktas och positiva effekter av förslagen vägas in i bedömningen av budgeten. En budgets effekt på samhällsekonomin kan nämligen inte värderas utifrån ett begränsat, kameralt betraktelsesätt, eftersom ett skenbart underskott mycket väl kan ge till resultat att den ekonomiska aktiviteten ökar med positiva följder för samhällsekonomin. Även detta motiverar ett flerårsperspektiv på budgeten.

Den beräknade helårseffekten av vänsterpartiet kommunisternas samlade förslag sammanfattas i följande tabell.

Vänsterpartiet kommunisternas budgetalternativ
Helårseffekt. Milj. kr

Utgifter			Inkomster		
Sysselsättning		4 160	Aktiemoms		5 000
– Fasta jobb i kommuner	4 000		Aktieavinstskatt		1 000
– Arbetsanpassn handikapp	160		Industrifastighetsskatt		1 000
Utbyggnad i kommunerna		2 640	Tobaksskatt		800
– Skatteutjämning	2 640		Vuxenutbildningsavgift		520
Fördelning		2 796	Förmögenhetsskatt på aktier		200
– Höjda studiemedel	332		Besparingar		1 209
– Mjölksubventioner	500		– Slopat anslag Ringhals 2	2 154	
– KAS	130		– Slopad försen.ersättning	110	
– Arbetsmarknadsbidrag	115		– Ungdomslagen	570	
– Bostadsbidrag	225		– Beredskapsarbeten	250	
– Vuxenstudiestöd	400		– Inskolningsplatser	125	
– Vpl-förmåner	494				
– Fackföreningsavdrag	400				
– Underhållsavdrag	200				
Utbildning		1 157			
– Grundskolan	343				
– Gymnasiet	214				
– Högskolan	200				
– Skol ROT-program	400				
Bostäder		955			
– Kommunalt ROT-program	200				
– Energiråd och bidrag	405				
– Räntebidrag	350				
Statliga investeringar		994			
– SJ	977				
– Skogsvägar	17		Underskott		2 973
Summa utgifter		*12 702*	*Summa inkomster*		*12 702*

Utöver vad som anges i i tabellen vill utskottet förorda att följande statsfinansiellt neutrala förslag genomförs:

- De sämst ställda pensionärernas situation bör förbättras genom en överföring av de medel som frigjorts genom engångsskatten.
- Satsningar på förnybar energi bör ske i samma mån som inkomster från en extra avgift på kärnkraftsel tillförs statskassan.
- Med hjälp av en höjd vattenkraftsavgift bör en förstärkning ske av insatserna inom det regionalpolitiska området.
- En utbyggnad av barnomsorgen bör finansieras genom en höjning av barnomsorgsavgiften.

Utskottet vill avslutningsvis framhålla att en stor osäkerhet råder vad gäller det samlade budgetutfallet. Regeringen har ännu inte lagt fram förslag rörande t.ex. forskningspolitiken, näringspolitiken, försvarspolitiken och jordbruksprisregleringen. Samtliga dessa anslag kommer att kräva stora ekonomiska åtaganden.

dels utskottets hemställan under 12 bort ha följande lydelse:

12. beträffande *de allmänna riktlinjerna för budgetregleringen*
att riksdagen med avslag på regeringens förslag i proposition 1986/

87:100 bilaga 1 mom. 2 och motionerna 1986/87:Fi211, 1986/87:Fi215 yrkande 2, 1986/87:Fi216 yrkande 2, 1986/87:Fi217 yrkande 2 och 1986/87:Fi228 yrkande 2 godkänner vad som förordats i motion 1986/87:Fi226 yrkande 2 samt som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

15. Den kommunala ekonomin (mom. 13)

Lars Tobisson, Rune Rydén och Filip Fridolfsson (alla m) anser att

dels den del av utskottets yttrande som på s. 64 börjar med "Den kommunala" och på s. 67 slutar med "berörda delar" bort ha följande lydelse:

Kommunerna och landstingen väger tungt i den totala samhällsekonomin. De kommunala utgifterna beräknas i år uppgå till närmare 275 miljarder kronor, vilket motsvarar drygt 27 % av BNP. Kommunsektorn svarar för tre fjärdedelar av den offentliga verksamheten (konsumtion och investeringar). Över en fjärdedel, ungefär 70 miljarder kronor, av kommunernas inkomster kommer i form av statsbidrag. De specialdestinerade statsbidragen uppgår till ca 50 miljarder kronor, vilket motsvarar mer än den statliga inkomstbeskattningen för fysiska personer.

Under 1970-talet ökade den kommunala konsumtionen, som svarar för tre fjärdedelar av de kommunala utgifterna, med 4–5 % per år räknat i fasta priser. I början av 1980-talet skedde en uppbromsning av denna volymökning till drygt 2 % 1982. Därefter blev ökningstakten åter snabbare under några år.

I den preliminära nationalbudgeten beräknas volymökningen för 1986 bli ungefär 2 % och för 1987 1,5 %. Det finns en uppenbar risk att volymökningen åter blir större än prognoserna.

Skälet till den alltför snabba kommunala expansionen har bl.a. varit att kommunernas inkomster ökat kraftigt till följd av alltför stora löneökningar. För 1987 räknar finansdepartementet med att de kommunala inkomsterna ökar med 8 %. Skatteintäkterna, som svarar för hälften av inkomsterna, beräknas öka med hela 11 %. Denna stora ökning sammanhänger med att de av staten utbetalda kommunalskatterna beräknas på skatteunderlaget två år tidigare och att skatteunderlaget steg kraftigt 1985. Genom de stora löneökningarna 1986 kommer de kommunala inkomsterna att öka snabbt även under 1988, vilket inger farhågor för den kommunala expansionen även fortsättningsvis.

Likviditeten i kommunsektorn är mycket god, vilket driver på den alltför snabba utgiftsexpansionen. Det s.k. finansieringskapitalet, dvs. omsättningstillgångar minus kortfristiga skulder, uppgår nu till ca 31 miljarder kronor. Finansieringskapitalets andel av de externa utgifterna är 11 % för primärkommunerna och 15 % för landstingskommunerna.

Sammantaget finns således stora risker för en fortsatt alltför snabb expansion av kommunsektorn i förhållande till det samhällsekonomiska utrymmet.

Kommuner och landsting disponerar över utomordentligt stora resurser.

Kommunernas möjlighet att inom oförändrade ramar ge en bra service till medborgarna torde därför vara god. Med tanke på den tidigare så snabba expansionstakten bör det finnas goda möjligheter till icke obetydliga effektiviseringar av verksamheten.

I motion Fi215 (m) förespråkas nolltillväxt i den kommunala konsumtionsutvecklingen. Utskottet anser att ett primärt mål för den ekonomiska politiken i kommunsektorn är att bringa ner volymökningen till 0 %. Att hejda kommunernas volymökning är angeläget inte minst för att det därigenom skapas utrymme för en ökning av reallönerna. Otillräckliga åtgärder under förra året och inför 1987 har bidragit till en alltför snabb expansion i kommunerna, som i sin tur lett till en alltför snabb ökning av den totala konsumtionen i svensk ekonomi.

Genom en god förvaltning och omprioriteringar kan ökad kommunal service ges inom oförändrade totalramar realt sett. Om de kommunala monopolen bryts upp kan konkurrensen öka, vilket förbättrar effektiviteten. Dessutom kan privatiseringar och entreprenader utnyttjas varigenom effektivitetsvinster kan göras. Internationella erfarenheter visar också att andra länder med väsentligt mindre offentliga åtaganden kan uppnå en lika bra eller bättre verksamhet inom väsentliga delar av utbildning, hälso- och sjukvård, social service och omvårdnad. Förutsättningen för en sådan utveckling av den kommunala verksamheten är dock att de hinder och de styrningar som i stor utsträckning hämmar den kommunala verksamheten försvinner.

Kommunerna styrs i dag i hög grad av statliga regleringar och bidragsbestämmelser. Detta är en medveten del av en socialdemokratisk politik, som går ut på att begränsa kommunernas självstyre. De försök med frikommuner och den alltför begränsade avreglering som skett har endast marginellt ökat kommunernas beslutsmöjligheter. Skall det bli möjligt att få en god kommunal verksamhet, måste den statliga styrningen av verksamheten minska markant. Endast därigenom är det möjligt att uppnå en verklig decentralisering av besluten och därmed en anpassning till lokala förhållanden.

Statsbidragen till kommunerna bör på sikt i huvudsak avvecklas med undantag för ett väl fungerande skatteutjämningssystem. Utskottet anser att detta är nödvändigt dels för att öka det kommunala självstyret, dels för att kunna sänka det totala skattetrycket. Det är orimligt att staten genom bl.a. extremt höga marginalskatter skall begränsa medborgarnas valfrihet och köpkraft för att kommunerna skall kunna få statsbidrag på ungefär 70 miljarder kronor.

Redan nästa år bör ett så stort antal specialdestinerade statsbidrag som möjligt ersättas av ett allmänt kommunalt bidrag. Detta skall ske samtidigt som de detaljregleringar och bidragsbestämmelser som är förknippade med statsbidragen avvecklas. Utskottet anser att regeringen därför skyndsamt bör förelägga riksdagen förslag där de specialdestinerade bidragen slås samman till ett allmänt bidrag som fördelas mellan kommunerna på ett likartat sätt som de specialdestinerade bidragen. I enlighet med vad som sägs i motion Fi215 (m) anser utskottet att framtida neddragningar på statens stöd till kommunerna skall ske genom minskningar på detta allmänna bidrag.

Den oförändrade kommunala utgiftsvolym som förordas i motion Fi215 (m) innebär jämfört med en 2-procentig volymökning att kostnaderna för den kommunala verksamheten skall reduceras med 4,5 miljarder kronor 1988.

Utskottet anser att skatteutjämningsavgiften bör avskaffas fr.o.m. 1988 och att en viss förstärkning bör göras av den nuvarande kommunala skatteutjämningen, i enlighet med vad som föreslås i motion Fi215 (m), främst i syfte att stimulera till lägre kommunalskattesatser. Tillsammans beräknas dessa åtgärder tillföra kommunerna 4,8 miljarder kronor.

Utöver regeringens åtstramning gentemot kommunerna förordar utskottet också, i överensstämmelse med förslagen i motion Fi215 (m), att de specialdestinerade statsbidragen minskas med 3,3 miljarder kronor för 1988. Dessutom anser utskottet att kompensationen för bolagsskatten bör avskaffas, vilket skulle innebära ett ytterligare intäktsbortfall för primärkommunerna med 1,6 miljarder kronor. Därutöver minskas kommunernas skatteintäkter med 3 miljarder kronor till följd av att ett särskilt grundavdrag för barn införs i enlighet med vad som föreslås i motion Fi215 (m). Minskningarna görs fr.o.m. 1988 i samband med att staten transfererar skatteintäkter till kommunerna. Totalt innebär således utskottets ställningstagande på besparingssidan ett intäktsbortfall för kommunerna med 7,9 miljarder kronor utöver regeringens förslag.

Den av utskottet förordade åtstramningen gentemot kommunerna uppgår således, utöver regeringens förslag, till 3,1 miljarder kronor för 1988. För att hålla den kommunala verksamheten på en realt sett oförändrad nivå krävs, som ovan nämnts, neddragningar motsvarande 4,5 miljarder kronor. Utskottet förutsätter att kommunerna utnyttjar skillnaden på 1,4 miljarder kronor och de belopp som därutöver kan frigöras till sänkningar av kommunalskatten.

Utrymmet är också tillräckligt för att finansiera eventuellt ökade kommunala kostnader till följd av införandet av förslaget i motion Fi215 (m) om vårdnadsersättning för barn mellan ett och tre år. För att kunna stödja de kommuner som kan hamna i en besvärlig ekonomisk situation förordar utskottet ett särskilt stöd i enlighet med vad som föreslås i motion Fi215 (m).

Minskade statsbidrag till kommunerna får enligt utskottets mening inte leda till kommunalskattehöjningar. Sådana skulle motverka strävan mot ett sänkt skattetryck samt ökat utrymme och valfrihet för de enskilda medborgarna. Utskottet förordar därför att ett lagstadgat kommunalt skattestopp införs i enlighet med vad som föreslås i motion Fi215 yrkande 8.

Utskottet anser att en förutsättning för minskade statsbidrag och kommunalt skattestopp är att det sker en omfattande avreglering av statliga föreskrifter och bidragsbestämmelser. En minskning av de specialdestinerade statsbidragen går väl att förena med att verksamhetsvolymen skall vara oförändrad. Den verksamhet som i dag får statsbidrag förutsätts i princip förbli oförändrad till omfattning och kvalitet.

Utskottet tillstyrker också motion Fi210 (m) om försäljning av kommunala tillgångar.

Den analys av vikten av ytterligare åtstramning gentemot kommunerna som görs i motion Fi320 (fp) är i långa stycken densamma som i motion Fi215

(m). Den valda metoden för den finansiella åtstramningen är dock en annan. I motion Fi320 (fp) avvisas åtstramning genom minskade statsbidrag. I stället föreslås en avgift på kommunernas och landstingens skatteunderlag. Denna metod innebär enligt utskottets mening en onödig rundgång i form av allt högre statsbidrag och allt högre beskattning av kommunerna. Omfattningen av besparingarna i motion Fi320 (fp) är dessutom enligt utskottets mening otillräckliga för att bromsa den kommunala expansionen.

Vad utskottet anfört om inriktningen av den kommunala verksamheten innebär att utskottet avstyrker motionerna Fi228 (c), Fi226 (vpk) och Fi217 i här berörda delar, eftersom de förslag som redovisas i dessa motioner är otillräckliga för att hålla den kommunala utvecklingen inom de ramar som utskottet anser samhällsekonomin kräver.

dels utskottets hemställan under 13 bort ha följande lydelse:

13. beträffande *den kommunala ekonomin*

a) att riksdagen med avslag på motionerna 1986/87:Fi217 yrkande 3, 1986/87:Fi226 yrkande 1 i denna del, 1986/87:Fi228 yrkande 1 i denna del och 1986/87:Fi320 yrkande 1 samt med anledning av proposition 1986/87:100 bilaga 1 mom. 10 och med bifall till motion 1986/87:Fi215 yrkande 6 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

b) att riksdagen med bifall till motion 1986/87:Fi210 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

c) att riksdagen med bifall till motion 1986/87:Fi215 yrkande 8 antar följande

Förslag till
Lag om begränsning i kommuns och landstingskommuns rätt att ta ut skatt för åren 1988 och 1989 m.m.

Härigenom föreskrivs följande:

1 §. Vid fastställande av skattesats för åren 1988 och 1989 får kommun eller landstingskommun ej överskrida den skattesats som kommunen eller landstingskommunen har bestämt för år 1987.

2 §. Om särskilda förhållanden i kommun eller landstingskommun påkallar det, får regeringen efter ansökan bevilja undantag från vad som sägs under 1 §. Ansökan inges till länsstyrelse före det år ansökan avser.

3 §. Högre skattesats än vad som är medgivet enligt 1 § får ej tillämpas vid debitering av kommunalskatt eller landstingsskatt för åren 1988 och 1989 enligt uppbördslagen (1953:272) eller vid utbetalning av sådan skatt för något av dessa år enligt lagen (1965:269) med särskilda bestämmelser om kommuns eller annan menighets utdebitering av skatt m.m., om ej regeringen beviljat undantag enligt 2 §.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1987.

Anne Wibble och Lars De Geer (båda fp) anser att

dels den del av utskottets yttrande på s. 64 som börjar med "Den kommunala" och slutar med "medlen tidigare" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att den kommunala expansionen under en följd av år varit alltför hög i förhållande till vad som är samhällsekonomiskt försvarbart. Utskottet konstaterar att trots att riksdagen 1984 beslöt begränsa den kommunala sektorns expansion till ca 1 % per år har den faktiska ökningstakten varit dubbelt så stor, eller ännu större. Volymökningen har i och för sig avtagit från 3–4 % under 1970-talet till ca 2 % 1986. För 1987 förutses i finansplanen en ökningstakt på 1,5 %. Någon prognos för 1988 finns inte trots att det är kalenderåret 1988 som nu kan påverkas.

dels den del av utskottets yttrande som på s. 66 börjar med "Utskottet avstyrker" och på s. 67 slutar med "yrkande 1" bort ha följande lydelse:

I motion Fi210 begärs att riksdagen uttalar sig för att kommunala tillgångar och verksamheter bör privatiseras. Utskottet har inte något att invända mot en ökad privatisering av den kommunala verksamheten men anser att det bör ankomma på de enskilda kommunerna att fatta sådana beslut. Något uttalande från riksdagens sida bör därför inte göras. Motion Fi210 avstyrks därför av utskottet.

Utskottet förordar i likhet med vad som hävdas i folkpartiets partimotion Fi320 att den kommunala volymexpansionen år 1988 begränsas till vad som krävs med hänsyn till demografiska förändringar. För landstingskommunerna bör således en ökning på ca 1 % tillåtas, vilket följer av det ökande antalet äldre personer, särskilt äldre över 80 år som behöver särskilt mycket vård. För primärkommuner å andra sidan bör expansionen i stort sett bli noll, vilket möjliggörs bl.a. därför att antalet skolbarn successivt minskar. Relationerna mellan primärkommun och landsting bygger på nuvarande arbetsfördelning mellan dessa – i den mån denna ändras får detta självfallet konsekvenser.

Utskottet vill också erinra om att de allmänna riktlinjer för den ekonomiska politiken samt budgetpolitiken som utskottet förordar kommer att leda till en lägre pris- och lönekostnadsutveckling än den politik som finansplanen beskriver.

Mot denna bakgrund kan utskottet instämma i den bedömning som görs i motionerna Fi216 (fp) och Fi320 (fp) att en begränsning av statsbidragen till kommuner krävs med ungefär 1 miljard kronor utöver vad regeringen föreslagit.

Utskottet tillstyrker därför yrkande 1 i motion Fi320 (fp).

dels utskottets hemställan under 13 bort ha följande lydelse:

13. beträffande *den kommunala ekonomin*

a) att riksdagen med avslag på motionerna 1986/87:Fi215 yrkande 6, 1986/87:Fi217 yrkande 3, 1986/87:Fi226 yrkande 1 i denna del och 1986/87:Fi228 yrkande 1 i denna del godkänner vad som anförs i motion 1986/87:Fi320 yrkande 1 samt med anledning av proposition

1986/87:100 bilaga 1 mom. 10 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

b) att riksdagen avslår motion 1986/87:Fi210,

c) att riksdagen avslår motion 1986/87:Fi215 yrkande 8,

17. Den kommunala ekonomin (mom. 13)

Nils G. Åsling och Rolf Kenneryd (båda c) anser att

dels den del av utskottets yttrande på s. 66 som börjar med "Utskottet avstyrker" och slutar med "kommunala tillgångar" bort ha följande lydelse:

I motion Fi210 (m) begärs att riksdagen skall göra ett uttalande om att kommunala tillgångar och verksamheter bör privatiseras. Enligt utskottets mening är detta frågor som omfattas av den kommunala självbestämmanderätten. Några uttalanden från riksdagens sida synes därför inte behövliga. Utskottet avstyrker därför motion Fi210 (m).

dels den del av utskottets yttrande på s. 67 som börjar med "Utskottet anser" och slutar med "berörda delar" bort ha följande lydelse:

Inom kommunsektorn pekar siffrorna på en snabbt sjunkande likviditet under de närmaste åren vilket gör den känslig för indragningar. Man får inte heller glömma att likviditeten kan vara mycket olika i enskilda landsting och kommuner.

Utskottet anser i likhet med vad som anförs i motion Fi228 (c) att de krav som ställs på den kommunala sektorn är i växande. Det gäller framför allt äldreomsorg och olika vårdformer inom landstingen. Till en del bör dessa krav kunna tillgodoses genom att resurser tillförs landstingssektorn från socialförsäkringssektorn. Det skulle inte behöva innebära någon ökad samhällsekonomisk belastning eftersom vårdköerna redan i dag kostar sjukförsäkringen stora belopp.

Enligt utskottets mening bör kommunerna tillföras ökade resurser genom skatteutjämningssystemet. Därigenom skulle kommuner och landsting ges ökad valfrihet att värdera bidragen. De skulle få möjlighet att lösa sina uppgifter på ett för kommuninvånarna fullgott sätt utan detaljstyrning. Ett utökat skatteutjämningssystem skulle också ge möjlighet för kommunerna att hålla samma utdebitering vid samma servicenivå.

Samtidigt kräver den samhällsekonomiska situationen att kommuner och landsting aktivt medverkar till att den svenska ekonomin kommer i balans. De totala överföringarna torde därför inte kunna tillåtas öka alltför kraftigt utöver den ram för den kommunala sektorn som finansplanen utgår från. Utskottet anser därför i enlighet med vad som anförs i motion Fi228 (c) att förbättringar i skatteutjämningssystemet bör finansieras genom att ta bort kompensationen till kommunerna för den slopade kommunala företagsbeskattningen samt genom att reducera de specialdestinerade bidragen. På sikt bör i princip alla specialdestinerade bidrag med undantag för bidragen till skolan överföras till skatteutjämningen. Vad utskottet anfört med anledning av motion Fi228 (c) yrkande 1 i här berörd del bör ges regeringen till känna.

I motion Fi226 (vpk) föreslås åtgärder som tillför kommunsektorn kraftigt ökade resurser. Det finns därigenom en risk för att konsumtionsutvecklingen

inte kommer att kunna hållas inom de ramar som utskottet anser att samhällsekonomin kräver. Utskottet avstyrker därför motion Fi226 (vpk) yrkande 1 i här berörd del.

dels utskottets hemställan under 13 bort ha följande lydelse:

13. beträffande *den kommunala ekonomin*

a) att riksdagen med avslag på motionerna 1986/87:Fi215 yrkande 6, 1986/87:Fi217 yrkande 3, 1986/87:Fi226 yrkande 1 i denna del och 1986/87:Fi320 yrkande 1 samt med anledning av motion 1986/87:Fi228 yrkande 1 i denna del och proposition 1986/87:100 bilaga 1 mom. 10 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

b) att riksdagen avslår motion 1986/87:Fi210,

c) att riksdagen avslår motion 1986/87:Fi215 yrkande 8.

18. Den kommunala ekonomin (mom. 13)

Hans Petersson i Hallstahammar (vpk) anser att

dels den del av utskottets yttrande på s. 67 som börjar med "Förslagen i" och slutar med "berörda delar" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser i likhet med vad som framförs i motion Fi226 (vpk) att det är nödvändigt att den kommunala sektorn får möjlighet att utvecklas på ett bättre sätt än hittills. Den begränsning av tillväxten till 1 % som fastslagits av riksdagen måste överges. Trots att tillväxten under de senaste åren varit något högre har den varit otillräcklig. Detta har skapat en rad problem inom t.ex. skola och sjukvård. Vissa kommunala verksamheter uppehålls i dag med hjälp av beredskapsarbeten, ungdomslag o.d. Utskottet anser heller inte att det är rimligt att kommunerna i avsaknad av medel att anställa nödvändig personal till en del uppehåller verksamheter på ett sätt som inte fullt ut belastar de kommunala budgetarna.

Utskottet delar motionärernas uppfattning att det behövs betydande insatser för att skapa nya fasta arbeten inom kommuner och landsting för att förstärka främst vård, omsorg och den kommunala servicen. Utskottet anser även att bl.a. de åtgärder som föreslås i motionen inom utbildnings- och inom bostadssektorn är väl motiverade.

En ökning av transfereringarna till den kommunala sektorn ser utskottet som nödvändig mot bakgrund av att staten har helt andra möjligheter än kommunerna att beskatta kapital- och förmögenhetsägare än vad kommunerna har. En sådan politik ligger väl i linje med de krav på rättvis fördelning och en utbyggnad av den gemensamma sektorns socialt och samhällsekonomiskt viktiga delar som utskottet vill förorda och som även är i överensstämmelse med vad som föreslås i motionen.

Kommunernas goda likviditet, som inledningsvis beskrivs i avsnittet om den kommunala ekonomin, är ojämnt fördelad mellan kommunerna. Till viss del är detta ett resultat av en påtvingad svångremspolitik, som grundlagt en osäkerhet om vilka ekonomiska regler som skall gälla från ett år till ett annat, och därför hållit tillbaka en nödvändig expansion av den kommunala verksamheten. Mot denna bakgrund är det orimligt att så som regeringen

föreslagit införa en kommunal skatteutjämning på en lägre anslagsnivå.

Mot bakgrund av vad som här anförts om den kommunala ekonomin tillstyrker utskottet motion Fi226 yrkande 1 i denna del.

Utskottet anser att de åtgärder gentemot den kommunala sektorn som redovisas i motionerna Fi228 (c) och Fi217 av Alf Svensson (c) inte medverkar till en godtagbar utveckling av den kommunala ekonomin. Utskottet avstyrker därför dessa motioner i här berörda delar.

Motion Fi320 (fp) har som syfte att hålla den kommunala konsumtionstillväxten inom det utrymme som krävs för att motsvara befolkningsförändringarna. Detta innebär en frysning av tillväxten på nuvarande låga nivå. Av skäl som utskottet här anfört avstyrker därför utskottet denna motion.

dels utskottets hemställan under 13 bort ha följande lydelse:

13. beträffande *den kommunala ekonomin*

a) att riksdagen med avslag på motionerna 1986/87:Fi215 yrkande 6, 1986/87:Fi217 yrkande 3, 1986/87:Fi228 yrkande 1 i denna del och 1986/87:Fi320 yrkande 1 samt med anledning av proposition 1986/87:100 bilaga 1 mom. 10 och med bifall till motion 1986/87:Fi226 yrkande 1 i denna del som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

b) att riksdagen avslår motion 1986/87:Fi210,

c) att riksdagen avslår motion 1986/87:Fi215 yrkande 8,

19. Extra insättning i vinstsparandet (mom. 19)

Nils G. Åsling och Rolf Kenneryd (båda c) anser att

dels den del av utskottets yttrande på s. 69 som börjar med "I likhet med" och slutar med "motion Fi714" bort ha följande lydelse:

I likhet med föredraganden anser utskottet det motiverat med en temporär höjning av inlåningsramarna för allemanssparandet. Starka skäl talar emellertid för att stimulansen ges en bredare uppläggning. Hushållssparandet har i Sverige legat på en internationellt sett extremt låg nivå under en följd av år och väntas fortsätta att minska. För 1987 förutses sålunda ett negativt sparande med en sparkvot på –2,1 %.

Mot bakgrund härav finner utskottet det motiverat att låta även vinstsparandet innefattas i den föreslagna stimulansen. De banker som med regeringens tillstånd bedriver vinstsparande bör således medges att tillåta en eller flera extra insättningar på sammanlagt högst 5 000 kr. på vinstsparkonto under andra kvartalet 1987.

Utskottet tillstyrker således dels propositionens förslag till sparfrämjande åtgärder, dels de kompletterande insatser som föreslås i motion Fi714.

dels utskottets hemställan under 19 bort ha följande lydelse:

19. beträffande *extra insättning i vinstsparandet*

att riksdagen med bifall till motion 1986/87:Fi714 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

20. Samverkan mellan postverket och PKbanken (mom. 20)

Anne Wibble (fp), Lars Tobisson (m), Nils G. Åsling (c), Rune Rydén (m), Lars De Geer (fp), Filip Fridolfsson (m) och Rolf Kenneryd (c) anser att

dels den del av utskottets yttrande som på s. 69 börjar med "Utskottet har" och på s. 70 slutar med "har sjunkit" bort utgå,

dels den del av utskottets yttrande som på s. 71 börjar med "Utskottet anser" och på s. 72 slutar med "yrkande 3" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser i likhet med vad som anförs i propositionen och motionen att postverket självt skall få förvalta sina likvida medel. Det bör emellertid inte få leda till att en bankverksamhet utvecklas inom postverket. Detta skulle bli följden av propositionens förslag om bl.a. förräntning av vissa postgirokonton och viss övertrasseringsrätt. Postgirots, liksom bankgirots, uppgift är att svara för betalningsförmedling mellan olika konton. Utskottet avstyrker därför att postgirot ges rätt att ge ränta på innestående medel eller att medge övertrassering. Något tillägg till förslaget om bankrörelselag av den innebörd som föreslås i propositionen blir därmed enligt utskottets mening inte erforderligt. Vad utskottet anfört om ränta och övertrasseringsrätt med anledning av motion Fi809 bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Beträffande förvaltningen av postverkets likvida medel anser utskottet i likhet med vad som anförs i propositionen och i motion Fi809 att finansförvaltningen bör vara klart urskiljbar i postverkets räkenskaper och reviderbar. Utskottet delar den uppfattning som framförs i motionen att ett av postverket helägt dotterbolag skulle innebära att finansförvaltningen undantas från de regler om offentlighet och revision som gäller i statsförvaltningen. Utskottet anser därför att dessa frågor bör anförtros en särskild placeringsdelegation inom postverket.

Propositionens redovisning av samarbetet mellan PKbanken och postverket i övrigt föranleder inte någon erinran från utskottets sida. Utskottet tillstyrker således de riktlinjer som anges för placeringen av postverkets likvida medel. Upplåningsrätten bör som föreslås i propositionen begränsas till kortfristig upplåning på dagslånemarknaden och någon lånerätt i riksbanken bör inte föreligga. Utskottet tilllstyrker således med det anförda motion Fi809 yrkandena 2 och 3.

dels utskottets hemställan under 20 bort ha följande lydelse:

20. beträffande *samverkan mellan postverket och PKbanken*

a) att riksdagen bemyndigar regeringen att medge postverket att självt förvalta sina likvida medel och med anledning av vad som förordats i proposition 1986/87:100 bilaga 1 mom. 7 samt med bifall till motion 1986/87:Fi809 yrkande 3 i denna del godkänner vad utskottet anfört om riktlinjerna för denna förvaltning samt som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

b) att riksdagen bemyndigar regeringen att medge postverket att för verksamheten inom postgirot ta upp lån enligt vad som förordats i proposition 1986/87:100 bilaga 1 mom. 8,

c) att riksdagen med bifall till motion 1986/87:Fi809 yrkande 3 i denna del och med avslag på vad som förordats i proposition 1986/87:100 bilaga 1 mom. 9 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om att bemyndiga regeringen att utfärda närmare bestämmelser om förvaltningen av postverkets likvida medel och om de organisatoriska formerna för postverkets finansförvaltning.

Särskilda yttranden

1. Kredit- och valutapolitiken

Hans Petersson i Hallstahammar (vpk) anför:

Vänsterpartiet kommunisterna motsatte sig att placeringsplikten för livförsäkringsbolagen slopades hösten 1986. Slopandet var en eftergift gentemot livförsäkringsbolagen och ett försök att blidka angriparna av regeringens förslag om engångsskatt på livförsäkringsbolagens förmögenheter. En sådan eftergiftspolitik är enligt min mening förkastlig och kan äventyra statens framtida möjligheter att få tillgång till upplåning till lägre ränta. Det finns anledning att varna för en överdriven tilltro till "marknadens" möjligheter att tillgodose viktiga samhälleliga behov av krediter. En fortsatt avreglering av kreditpolitiken kan inte accepteras, och en återgång till mer reglerad kreditpolitik kommer enligt min mening att bli nödvändig.

Vad gäller valutapolitiken vill jag förorda en skärpt tillämpning och ändring i valutalagstiftningen för att minska på svenska företags utlandsinvesteringar och utlänningars möjligheter att köpa aktier i svenska bolag. Detta som ett led i en strävan att motverka en transnationalisering av svensk ekonomi som undergräver möjligheterna att föra en självständig ekonomisk politik. Jag delar inte utskottets uppfattning att den genomförda avregleringen varit nödvändig för att liberalisera förhållanden som ansetts hämma näringslivets utveckling. Liberaliseringen har dess värre inneburit nära nog en fördubbling av svenska företags direktinvesteringar utomlands under det senaste året.

2. Löntagarfonder

Hans Petersson i Hallstahammar (vpk) anför:

Vänsterpartiet kommunisterna har vid upprepade tillfällen kritiserat löntagarfonderna för deras placeringspolitik. De kan inte gärna fortsätta som de hittills har gjort. De bedriver i själva verket en konventionell placeringsverksamhet och skiljer sig knappast från andra institutionella placerare. Följden av detta är i ett längre perspektiv att fonderna bekräftar – eller rentav förstärker – rådande mönster i den ekonomiska utvecklingen.

Ur skilda synvinklar framstår det som helt nödvändigt att ge fonderna en ny inriktning. För det första måste fonderna sammankopplas med regionalpolitiken så att de kan bli ett instrument för att skapa ny sysselsättning inom regioner och branscher som nu hotas. Fonderna måste dessutom ges en mer

aktiv och klarare roll i den förnyelseprocess inom industrin som är nödvändig. Vidare är det nu bråttom med att lösa fondernas demokratisering.

Jag anser därför att löntagarfonderna skall utvecklas och förändras i stället för att avvecklas.

Tabellförteckning

Tabell 1	Bruttonationalprodukten i vissa OECD-länder och världshandelns utveckling	24
Tabell 2	Försörjningsbalans för Danmark. Det danska finansministeriets bedömning för år 1987	26
Tabell 3	Försörjningsbalans för Norge. Det norska finans- och tolldepartementets bedömning	27
Tabell 4	Internationella förutsättningar för år 1987. Bedömning enligt finansplanen	28
Tabell 5	Försörjningsbalans och nyckeltal	30
Tabell 6	Finansiering av statens lånebehov 1985–1987	44
Tabell 7	Budgetsaldo för budgetåren 1982/83–1987/88	54
Tabell 8	Oppositionspartiernas budgetalternativ	57
Tabell 9	Förslag till förändringar av transfereringarna till och från kommuner år 1988, framlagda i budgetpropositionen och i partimotioner	66

Innehåll

Sammanfattning ... 1
Inledning ... 2
Lagförslag ... 4
Motionsyrkandena ... 8
Propositionen ... 14
Partimotionerna om den ekonomiska politiken ... 16
Utskottet ... 24
Den ekonomiska politiken ... 24
Den internationella utvecklingen ... 24
Utvecklingen i Sverige ... 29
Den förda ekonomiska politiken ... 32
Oppositionspartiernas alternativ ... 33
Moderata samlingspartiet ... 33
Folkpartiet ... 35
Centerpartiet ... 37
Vänsterpartiet kommunisterna ... 38
Riktlinjer för den ekonomiska politiken ... 40
De statliga löneförhandlingarna ... 41
Penningpolitiken ... 43
Statsskuldspolitiken ... 43
Kreditpolitiken ... 45
Valutapolitiken ... 47
Försäljning av statliga tillgångar och reducering av statsskulden 50
Löntagarfonderna ... 51
Investeringsfonderna ... 52
Prisreglering ... 53
Budgetpolitiken ... 53
Budgetutvecklingen ... 53
Oppositionspartiernas budgetalternativ ... 55
Moderata samlingspartiet ... 57
Folkpartiet ... 59
Centerpartiet ... 60
Vänsterpartiet kommunisterna ... 62
Riktlinjer för budgetpolitiken ... 63
Den kommunala ekonomin ... 64
Övriga frågor ... 67
Ramanslag ... 67
Statliga garantier ... 68
Sparstimulerande åtgärder ... 69
Vissa frågor angående postverket och PKbanken ... 69
Hemställan ... 72

Reservationer
1. De allmänna riktlinjerna för den ekonomiska politiken, mom. 1a (m, fp, c) ... 74

2. De allmänna riktlinjerna för den ekonomiska politiken, mom. 1a (vpk) 81
3. De övergripande målen för den ekonomiska politiken, mom. 1b (c) 85
4. De övergripande målen för den ekonomiska politiken (m, fp) ... 86
5. Statsskuldspolitiken, mom. 3 (m, fp) 87
6. Kredit- och valutapolitiken, mom. 4 (fp, c) 88
7. Kredit- och valutapolitiken, mom. 4 (m) 90
8. Försäljning av statliga tillgångar och reducering av statsskulden, mom. 6 (m, fp, c) 92
9. Löntagarfonder, mom. 7 och 8 (m, fp, c) 93
10. Generellt frisläpp av investeringsfonder, mom. 9 (m, fp) 94
11. De allmänna riktlinjerna för budgetregleringen, mom. 12 (m) .. 95
12. De allmänna riktlinjerna för budgetregleringen, mom. 12 (fp) .. 98
13. De allmänna riktlinjerna för budgetregleringen, mom. 12 (c) ... 100
14. De allmänna riktlinjerna för budgetregleringen, mom. 12 (vpk) . 104
15. Den kommunala ekonomin, mom. 13 (m) 107
16. Den kommunala ekonomin, mom. 13 (fp) 111
17. Den kommunala ekonomin, mom. 13 (c) 112
18. Den kommunala ekonomin, mom. 13 (vpk) 113
19. Extra insättning i vinstsparandet, mom. 19 (c) 114
20. Samverkan mellan postverket och PKbanken, mom. 20 (m, fp, c) 115

Särskilda yttranden
1. Kredit- och valutapolitiken (vpk) 116
2. Löntagarfonder (vpk) 116

Tabellförteckning 118

gotab Stockholm 1987 12489